

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

1998

I. I. STOICAN

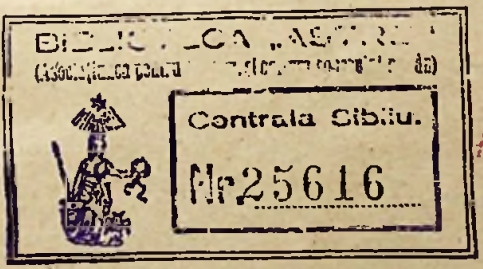
SEP 2012

183

BISERICA ARSĂ

— ROMAN LIRIC —

EDITURA LITERARĂ A CASEI ȘCOALELOR
BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA „SPORTUL", BULEVARDUL ELISABETA, No. 57.
1923

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr_1901-1932

De acelaș autor :

Au apărut : la *Cartea Românească*

1) Credinți nemuritoare.
2) Suflete.
3) Infloriau trandafirii — roman —
4) Eva — roman —
5) Tragedie mută — roman —
6) Crâmpee din tragica noastră epopee.

Au apărut : la *Viața Românească :*

7) Perle pentru colierul tău — poezii —
6) Pribegind prin deșert — roman —

Vor apare:

1) Caetul meu.
2) Șapte puncte — roman —

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Pentru Tine, ca să visezi :
Visul este parfumul
Sufletului meu.
Visează : Visul este singura realitate durabilă și consistentă a vieții.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr:1901:1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

„Passant, tu n'y trouveras guère
Sous les poussières
Que les débris épars des choses
de naguère".
— Verhaeren — Les Flammes
hautes —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

Afară plouă mărunt, des, rece.

Plouă de mai multe săptămâni.

In suflet e frig, umezeală.

Putrezim.

Dumnezeu a uitat să facă şi soarele de care ne-aducem aminte ca de o vedenie din alte vieţi pe care le-am uitat de mult.

Pe Calea Victoriei forfotul lumii scade ca un vaer de umbre.

Limuzine elegante alunecă fantomatic, luminate şi calde ca nişte viziuni din ţări meridionale, rătăcite în neguri dela nord.

Tocmai voiam să traversez bulevardul când o voce clară şi limpede, mă opri:

— Stai prietene, Faur!

— O! Imi face bine că întâlnesc un amic de demult.

Şi Vlad Intunericu mă luă la braţ şi pornirăm în sus pe bulevard.

Şi Intunericu-mi vorbi:

— Ştii că am în curtea caselor grajdul vechiu, care a fost casă mai de mult. L'am stricat ca să zidesc altul modern, spaţios şi higienic. Am aflat, într'un colţ, sub scânduri, îngropată o cutie de lespezi de fier, pe care umeziala şi vremea au coperit-o cu solzi groşi de rugină. Desfăcând-o, gândiam că voiu află o comoară veche, ascunsă de cine ştie când.

Am găsit un morman de file 'ngălbenite, slove mari şi mici, slove încălcite, grămadă, în rânduri drepte şi strâmbe.

Mă curiozitează descoperirea mea. Am citit 2 pagini, undeva, la întâmplare. Sunt triste, evocatoare, vagi şi rezonante ca nişte ecouri pe cari li-asculţi într'o scoică pe plajă.

Ţi se pare că auzi svonuri marine şi când colo nu e decât sunetul glasului tău.

— Da, să mergem. E ora 9. Tocmai vremea siestei... Lumea trecea pe lângă noi ca şivoiul apelor pe lângă o plută.

Un taximetru ne coborâ în câteva minute lângă scările unui palat somtuos, în stil maur, ornat bizar cu fresce byzantine

Urcând, prietenul meu, adaugă:

— Totuşi, nu cred să fie aşa de vechiu manuscriptul. Răs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

foindu-l am văzut citate din scriitori cari trăesc. Poate înprejurarea şi locul unde l-am descoperit, îmi dau senzaţia, că e tare de demult, de când lumea, poate.

Aşezat la biuroul său, tăiat în lespezi de lemn african, prietenul meu începù să citească, domol şi clar.

Eu îmi odihneam ochii pe luxul care m'alintà desfătându-mi simţurile obosite.

In faţă-mi priveam un tablou uriaş: pe-un ţărm de mare două femei, goale, se scaldă. Faţa apelor e calmă, albastră, străvezie.

Trupurile în soare vibrează de un complex de culori vii în care albul biruie nuanţe violent trandafirii.

— Imi pare bine că nu eşti critic, dragul meu Faur. Nu te-aş fi chemat. Cine ştie ce fel de breslaşi sunt aceşti necunoscuţi!. Ei nu cunosc poate formele artei. Nu cunosc poate nici-o formă. — Incepe, să vedem. Am senzaţia că pornim, demânecate, pe un drum necunoscut. Ce putem afla pe marginea căii, nimeni nu poate spune. Şi cine ştie care-s drumurile cari duc la cer!

Cufundat în fotoliu, cu capul rezemat în voe, întunericu citi. Avea în glas ceva grav şi profund.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/ridl/1901-1932

„Il sera bientôt l'heure de m-en retourner daus l'èternelle poussière, et je m-en irai sans avoir compris le pourquoi mystèrieux de tous ces mirages de mon enfance; j'emporterai avec moi le regret de je ne sais quelles patries jamais retrouvées, de je ne sais quels êtres dèsirès ardement et jamais embrassès".

Pierre Loti — Madame Chrysenthème.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
ziarulastransilvania.ro/mon1901-1932

...Veniam pribeag, din largul lumii.

Soarele, fraged ca faţa unui copil, răsărise abeà. Şi am întâlnit un strein, la o răspântie de drumuri mari.

Drumurile tăiau cale largă, nesfârşită şi se pierdeau în zări spre miazăzi, altele cufundându-se 'n păduri, încălecau pe coama dealurilor, ori şerpuind prin lunci, săreau vadul apelor nevăzute.

Streinul era poate bătrân ori poate era tânăr: expresia şi liniile tuturora şi o frumuseţe virilă, troenită de ani şi de suferinţi.

Şi stà pe iarbă, la margine de şanţ, sub poala unui plop bătrân.

— Bună vremea, omule din toată lumea.

— Bună inima, călătorule strein!

Şi ochii lui mă priviră îndurerător de blând.

Simţeam că mă fură spre adâncurile lor, mă cufund în e ca într'un abis de neguri, în zile cenuşii de toamnă.

— Ce vânt te-a lăsat în aceste locuri pustii?

— Locuri pustii?!.

— Pustii, de când trec prin colţul acesta de ţară.

— Dar nu decând lumea.

...Şi barba-i tremură. Şi pletele-i tremurară scurt. Şi pe faţa-i de culoarea fildeşului umbrit, trecură crispări în unde, ale căror imperceptibile asperităţi, erau modelate, suprimate, sub durul rezemnării, care se înălţà din adâncuri de suflet.

Şi bătrânul părea aşa un patriarch tânăr, un pustnic pe care l'a îmbătrânit înfrânarea, fără de vreme.

Şi cătà, înjur, pe undeva pe-aproape, corturile îngerilor, corturile albe, corturile durate din pânze albite în apele cerului.

— Şi cu glas din care se ridicau, discret, ecourile cutremurărilor profunde el vorbi:

— Valul întâmplării te-a lăsat pe ţărmii sufletului meu, călătorule strein. Coboară-ţi genunchii şi sufletul ţi-l coboară în iarba fragedă, în această spumă a pământului. Zăvoreşte porţile sufletului, strein călătorule. Pe aceste meleaguri pustii, am hălăduit odinioară.

Şi după multă vreme, călător pe drumul umbrelor, am pornit înapoi ca să simt sub tălpi, caldă, cenuşa zilelor dedemult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/index1901-1932

La ce bun, călătorule strein, la ce bun, oare calea asta înapoi?

Ingenunchiu, strivit sub povara anilor, sub greul amintirilor, în preajma corturilor sfinte!

La ce bun? La ce bun, străinule călător?

— Ca negurile plutitoare peste ape, viaţa noastră răsare din amintiri, este prelungirea amintirilor.

— Da, şi viaţa ni-i potirul purtător de cristali nemuritori: amintirile... Iată, la picioarele tale, scump frate, călător necunoscut, cari poate ai trăit fără să te cunosc, ori, cari eşti pentrucă n'ai fost niciodată, răstorn potirul cristalilor nemuritori... La picioarele tale şi sub bolţile nemărginirei lui Dumnezeu şi, în preajma corturilor sfinte:

Aici, a fost odată, o insulă înflorită...

A fost... în colţul acesta de ţară...

A fost! de mult, odinioară.

Şi la ce bun, dacă a fost?!

Câte au fost şi nu mai sunt?!

Câte!? mai multe de cât cele ce, poate, vor mai fi.

Şi câte sunt şi n'or mai fi, scump, străinule călător!?

Câte!? Toate! Toate!.

Şi sufletul, o sufletul nostru! O fantomă călătoare din lumi necunoscute spre alte lumi necunoscute, întreacăt.

...Streinul vorbea rar, apăsat, istovit... Fiecare vorbă purtă parcă pe umeri poveri copleşitoare:

— Tata a trudit o viaţă în colţul acesta de ţară.

Peste fiecare fir de ţărnă a trecut, zorit, pasul lui necăjit, gonit de nevoi...

Şi doarme colo pe deal, somnul vecilor, străjuind în preajma umbrelor vieţii lui de-odinioară...

Dar la ce bun, călător strein, spovedanii sugrumătoare, la ce bun spovedanii, când mâni după ce voiu fi murit, micile mele amintiri se vor risipi ca fumul în vânt!?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

„Mai alors, moi je vais continuer à promener mon enumi par le monde, sans avoir personne à qui oser le communiquer"

— Pierre Loti — Fleurs d'ennui —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Am fost în satul meu... E colo, după deal...

Am fost să-l văd cum este şi l-am văzut cum era altădată, deşi, totdeauna va fi aşa cum este şi niciodată nu va mai fi aşa cum a fost odinioară.

Am fost în satul meu, cu grădini în jurul caselor şi cu casele pe dealuri, prin corchăni şi pe pripoare.

Aceleaşi drumuri, sur-alburii, pribegesc printre ţarini, lenevesc pe sub poala dealurilor, sbughesc îndrăzneţ şi obosit către culmi, ca linia unor gânduri cari au cunoscut biruinţi şi înfrângeri.

Şi aceleaşi ţarini, parcă mai negre — un negru îndoliat, profund; aceleaşi dealuri tolănite simetric, în atitudini perverse; aceleaşi case, mai intrate parcă în pământ şi altele noi, încolţite, ici-colo, streine parcă, văruite cu galben, ca nişte dinţi de aur, alternanţi, într'o dantură uriaşă, — şiruite de o parte şi de alta a drumului.

Şi zările-s — aceleaşi, — aproape aceleaşi: tot limpezi, tot albastre, dar mai neliniştitoare. Am rătăcit, de atunci, în chău, de atâtea ori, pe drumurile lor... Am rătăcit zadarnic!. Miriade de leghii, cu viteza luminii, am pornit din ţărnă, spre cele patru puncte cardinale. Am trecut prin lumi de stele: păreau pustiuri în cari au încremenit şi s'au sfârmat oceane de aur topit; spaţii interplanetare: vecii de gol şi întuneric; am rămas îndelung în preajma nebuloaselor fantaste şi bizare: mi s'au părut nişte tablouri uriaşe, pe cari pictorii chaosului şi-au rătăcit penelul formidabil, trudind să zugrăvească într'un Kokus-pokus absurd, sublim şi inform, imaginea splendidă şi gigantă a lumii viitoare.

Şi, totuşi; 's'aceleaşi zările satului meu!

Nimic nu s'a schimbat. Toate-s aşa cum erau...

Toate-s aşa cum le vezi tu, călător prin toată lumea.

Oamenii nu mai sunt aşa cum au fost..

Numai ei...

Şi sufletul meu...

Oamenii!

Sunt atâtea decenii de când pribegesc departe de satul meu, pe reţeaua de drumuri mari şi încâlcite peste largurile lumii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Oamenii au trecut, s'au dus ca valurile — o! atât de minuscule şi uniforme! ale unui pârău ce trece şoptitor, pe lângă sălcii.

Şi pârâul satului meu, curge prin albia cea veche, tot atât de liniştit, cu alte şi cu aceleaşi unde mereu, oglindind neobosit, oameni şi locuri şi infinit, cât poate cuprinde zările satului meu.

Ce notă discordantă sunt în satu meu de-odinioară, oamenii lui de azi, streini, diformi, necunoscuţi!

Copii de atunci sunt oamenii trudei de azi...

Erau fragezi, naivi, senini şi sglobii...

Acuma trebue să fie pietroşi, încăiţi; roşi de viaţa şi de vreme, noroşi, statuari... (Nişte statui de lut conturate de-o daltă chinuită în ţări fără soare).

Şi cei-ce poposau, o clipă, pe culmile vieţii, fiăcăii şi fetele mari, au coborât de mult în văi, în genuni — ce destin tragic! — ca să nu se mai ridice niciodată pe culmi...

Şi pe mulţi — o! atât de mulţi! — nu-i mai zăresc nicăiri! Intre mine şi în 'ntre ei, au coborât compacte, definitive, negurile cari clădesc zidul cel mare, zidul nestrabătut, pe hotarele lumii celeilalte...

Şi bătrânii de atunci! Pletele albe, feţele sbârcite, ochii şi obrajii peste cari ninsese, alburie, o pulbere de piatră!.

Unde sunt bătrânii de atunci ?!

Unde ?

Unde!

In care loc al nesfârşirilor poposesc în clipa asta?!

Spre care din răscrucile cerului, ca pe nişte pae înpriporul vijeliilor, îi alungă, neobosit, vântul goluri'or ?!

Unde ; Unde sunt bătrânii ?!

..Am rămas la poarta *târnii*, pe drumul cel mare, la porţile satului meu, în pulberea drumului...

Pe lângă mine, acuma ca şi alte dăţi, iese pârâul din sat, mânând, pe sub sălcii şi salcâmi, aceleaşi unde şi alte unde mereu.

Sunt aici cu zorile odată... Şi, noaptea mă va prinde la poartai satului meu.

Se vor aprinde luminiţe la geamuri şi stelele se vor trezi blânde, pe cer...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

U; dar unde e ulmul cel mare? Când eram copil, bătrâni din sat spuneau, cei mai bătrâni, că aşa l-au apucat, când erau copii, bunii şi străbunii lor, acolo la poarta *târnii*.

M-apropiiu, cu religiozitate, de locul unde-i era altădată rădăcina.

O groapă uşor concavă şi neagră: pare un mormânt mic de piatră în care-a ars un foc, de mult, de mult...

Şi de jur împrejur o horă de vlăstre cari sunt, acum aproape copăcel..

Par o coroană de gânduri răsărite din sfărmăturile unei frunţi detunate...

Ce mic şi ce mare e omul!

Şi mi-am spintecat drum prin pulbere şi n'am păşit în satul meu, am pornit înainte, pe drumul mare, tot înainte, mereu purtând în suflet umbra ulmului de odinioară.

Sufletul nostru-i o caravană de umbre rătăcită în pustiu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
romanulromanesc.ro/ro/1901-1932

...„Je la regarde, ma maisonnette d'autrefois, un peu comme je regarderais une chose de reve qui oserait se montrer en plein jour"...

— Pierre Loti — Fantome d'Orient—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe tata îl chemă Ion Pribagu. Lumea-i spunea: „domnu Ionică". Şi-l cunoştea tot colţul acesta de ţară. Toţi oamenii şi tot pământul din ţara de jos a Moldovii. „Domnu Ionică"... Îi mult tare de atunci. Ce viaţă era în pustiul acesta! Şi cum s'au părăduit toate! Au intrat în pământ ca şi cum n'ar fi fost... Când m-am trezit pe lume, aici m-am trezit. Erau alte vremuri şi alţi oameni pe atunci!. Şi alt soare! Altă lumină parcă! Toate, numai sunt aşa cum erau.

Ba nu: au rămas neschimbate, aceleaşi: dealurile, faţa pământului, Siretul şi umbrele...

Umbrele purtând pretutindeni *trena* sufletului meu, uşoară, imaterială, fumurie...

Tot aşa, atunci ca şi-acum, curgea la vale, neobosit, Siretul pela poala dealurilor dinspre Soare-Răsare: uite, dealurile acestea, leneş, molatec-ondulate ca un convoiu obosit de valuri pe faţa unei mări visătoare, ţărmuresc ca şi-atunci, atât de apropiat, zarea. Şi peste ele, culmea Şoimului, domneşte ca şi-atunci, cu sate, cu holde, cu lunci, cu Siretul la picioare. În sus şi'n jos, cât vezi cu ochii...

Şi toată valea Siretului, un mozaic de ogoare, spintecată de drumul de fier, de şoseaua cea mare a ţării, de umbrele norilor călători pe cer şi de gândurile mele...

Iară cantonul lui Niţă Liliac.

El nu mai este pe aici. Poate numai este pe lumea asta.

Şi cantonul, vezi dumneata, s'a cufundat parcă'n pământ...

Colo dealurile dinspre apus, le-avem atât de aproape: un singur deal în linie dreaptă, cufundat aici, în dreptul nostru ca să cuibărească, parcă, aşezăminte omeneşti.

Un cot împădurit mai la deal; pe stejarii vârfului aceluia se bolovăneau norii furtunilor de vară, altădată... Cât de drag mi-era cotul acela!

Vezi, drumul care urcă peste trei spinări de dealuri: drumul Văsuilui; de câte ori l-am urcat, de câte ori l-am coborât.

Şi câmpul acela pe vârful dealului pleşuv!.. dealul Vrăbiei!, de acolo se vede, jur împrejur toată valea asta, cât cuprinz cu ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901_1932

O! dar ce-ţi spun dumitale, călătorule strein!

Vorbe, vorbe vane!

..După zidul cărora se sbat, în sufletul meu, nesfârşiri de sensaţii!

Cum aş putea să-ţi spun, ca să vezi tot ce a fost, ca să-ţi picur în suflet un strop din înfiorările vieţii de atunci.

Peste drum, unde-i acum dâmbul acela coperit de bălării, era casa noastră, casa lui Ion Pribagu, casa lui „domnu Ionică", casa noastră.

Şi cât de înaltă a crescut cucuta, scăeţii!...

Casa noastră!...

Horesc, în bălării, guşterii, şopârlele, huetul furtunilor, volbura ploilor, goana anilor cari se duc să se cufunde în râul cel fără sfârşit...

Casa noastră...

Erà,..

A fost,..

Uite, vezi, aici mai încolo, era conacul moşiei, curtea boerească

S'a risipit pulbere'n vânt...

Noi, eram, peste drum, la poartă.

Poarta era aici lângă plopi...

Erau cinci plopi înalţi, înalţi şi unul lângă altul, îşi uneau crengile de păreau toţi unul singur, că erau deopotrivă de nalţi.

Parcă erau o catapiteasmă vie-vibrătoare în preajma casei noastre.

Câte icoane am prins eu pe catapiteasma aceasta!

Numai sunt nici plopii...

Dar icoanele mele?

A rămas unul: sub care suntem. Un plop. (Dar icoanele mele?)

Celorlalţi le-au rămas rădăcinele, cari nu mai vlăstăresc: par-c'au fost pârjolite de un foc năprasnic.

Vezi, Dumneata, streinule călător; construisem un zid uriaş, fantastic, pe dealul Şoimului şi altul pe dealul cestălalt.

Nalt pân'la cer, din tot ce-am crezut, din tot ce-am visat; fiecare zi trăită era o cărămidă, care creştea zidul meu şi-l întăria...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi, peste zidurile mele aşezasem coperiş, bolta cerului, care-şi sprijină nemărginirea pe dealuri — pe zidurile mele.

Urzisem o biserică uriaşă, măreaţă şi fantastică, de jur împrejurul vieţii sufletului meu.

O văd...

Era îndurerător de minunată: ca un codru vast de visuri cu stâlpii împletiţi din umbre şi raze de aur...

Erà...

Şi nu mai este...

A ars...

Iată pe dealuri, zidurile, năruite, înegrite de fum.

A ars —.

A ars-o, neîndurat, mistuitor, focul anilor..

Şi-i pustiu... Biserica arsă îşi înalţă ziduri goale de jur împrejur. Şi-mi caut zdrenţele vieţii sub sfărmăturile acestui templu dărâmat!...

Şi, sufletul meu sdrenţuit, se căţără — simt sfâşieri înebunioare, se caţără pe zidurile zdrelite, alintă urma icoanelor cari, au fost, şi se prăbuşeşte în ţârnă şi-şi caută mormântul între sfărmăturile lor, coperite de sulurile fumului, cari mai pluteşte 'n cuprinsul bisericei arse...

O, cum aş vrea să mai înalţ din zdrenţele sufletului meu, templul dărâmat, aşa cum era templul sub care au înflorit, zilele mele de demult!...

Cum aş vrea să mă mai pot ruga încă odată, între zidurile bisericei arse!

Muzeul Digital al Romanului Românesc

...Le sentiment s'élève et s'épure dans la féconde oisiveté despromenades agrestes, au milieu des grands horizons des champs et de la mer.

Anatole France — La Vie literaire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

Odată...

Era vară, în lunie...

I-atât demult de atunci, că dacă n-ar fi fost, aş crede c-am visat, cândva, într-o noapte din viaţa altei lumi!...

Eram în clasa I de liceu...

Şi mă întorceam acasă, în vacanţă.

Lipsisem zece luni de pentru prima oară...

Zece luni între ziduri strâmte, reci înalte, departe la oraş...

Şi după zece luni să cobori, într'o clipă, în nemărginirea zărilor albastre, în tot ce era şi nu mai este!..

Cum trece vremea!... Eram licean în clasa I-a...

Parcă a trecut de atunci o vecie!

I-atât de mult de atunci!... Şi parcă eri a fost!

Sfâşietor de trist ce trece vremea!.

Gândeşte-te!.

Câmpurile erau talazuri de aur, talazuri tremurătoare, pe cari rătăceau, ca nişte corăbii fantome, umbrele norilor...

...Tăta m-aşteptase la gară cu trăsurica cenuşie, cu-n cal bălţat, care mergea, totdeauna, la pas...

...Şi-acum îndemnam, pe drumul mare, spre casă...

Spre., uite... spre... mormanul de bălării!.

Şi, prin lanurile de grâu vedeam, cătărate risipite, pretutindeni, mici, discrete, flori albastre, flori, roşii, flori albe, (atâtea flori, la fel cu ele, au înflorit deatunci, aici şi-n largurile lumii, dar unde sunt florile *acele!?*)

Par-c-un ocean de aur topit, răscolindu-şi fundurile, risipise pe faţa valurilor, safire, rubine, lacrimi albe de spumă pietrificată...

Şi, pe şanţurile mari, ierburi grele de sevă, belşug nesfârşit de vegetaţie euxuriantă, ca într'un câmp virgin în regiunile tropicale...

Cireşi, vişini grei de năvala rodului copt..

Şi-un potop de frunze verzi, o năvală furioasă de verde, pretutindeni...

...Şi, la fiecare pas, urmele pe cari piciorul amintirilor le încrustase şi pe cari le zăream, neatinse, cu perfecte contururi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca şi c m toată îndinderea câmpurilor copilăriei mele, ar fi fost o revărsare de lavă topită ce s'ar fi răcit, s-ar fi solidificat, n clipa imediat următoare...

O! Parcul umbrelor mele!

Colo am adormit într'o amiază de vară...

Iată câmpul pe-cari am prăşit întâi când de-a-bea purtam sapa în spinare...

Colo... Colo. .

Pretutindeni...

Iată ulmul cel mare, din vârful căruia mi s-a părut întâia oară, că marginea lumii e dincolo de zarea care coboară tainic pe dealuri...

Şi ce frică am simţit în ziua aceia!

O frică grea, care mi-a săpat în suflet hrube fără fund: nici până azi, nu li-au umplut anii, cu munţii lor de cenuşă, hrubele din fundul sufletului meu...

Şi, colo, iată... fântâna..., din care scoatem, greu cu găleata, apă călătorilor din toată lumea, vara'n arşiţa amiezii.

Acum e părăsită şi pustie...

Aud scărţâitul cumpenei uriaşe şi o văd profilându-se-n aer ...Şi boi albi cu coarne mari, cu pas blând, liniştit, cu ochi visători, coborând, fără grabă, botul luciu, în ulucul de lângă ghizdurile căptuşite cu muşchiuri şi mătreaţă verde...

Şi teiul în care cântă privighetoarea în zori şi-n serile de atunci... când visul trecea peste sufletul meu ca o mireasmă vagă

Colo la marginea pădurii...

Păsările ciripeau în tot văzduhul...

Era o orgie de cânturi inimitabile...

O simfonie în surdină, o volbură de glasuri sonore...

Tata, cu ţigara în gură, tăcea.

I se stinsese ţigara şi tăcea urmărind par-că un gând care a rămas în altă lume...

Bălţata mergea la pas cu capul plecat în pământ...

Tăceam; nu spusesem o vorbă tot drumul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdir1901-1952

Departe, înainte, m-aştepta gloata a lor mei. — Aic în dreptul mormanului de bălării... la marginea drumului...

Am uitat să-ţi spun: eram zece copii şi trăia şi bunica: mama mamii. Lumea-i spunea: mătuşa Ioana...

Ei bine, scump călătorule străin, am plâns, râdeam plângând... Am plâns, am plâns..., aici la marginea drumului..

Sunt cele dintâi lacrimi de cari mi-aduc aminte...

Imi eşisem din mine pentru prima oară...

Nu mă mai simţeam. Plângeam cutremurător.

Mă eterizasem, plângând...

Carnea mi se distrămă, în lacrimi fierbinţi...

Se risipea pe toată întinderea holdelor, plutea pe valul cântecelor şi sufletul meu revărsat, umplea urmele pe cari piciorul amintirilor le împlântase, nemuritor, pe câmpurile copilăriei mele..

Atunci am înţeles, pentru toată viaţa, scump călătorule strein, cu ce înfricoşate puteri mă cheamă pământul acesta, mă vrea, mă cere, mă'nlănţue, pe tot deauna.

...Şi, cum, ca un sbor de clipe fugare, trec anii, ca şi cum n'ar fi fost...

Şi'n sbor, din aripile lor, ning cenuşă care troeneşte şi lucruri şi oameni.

Cum trec anii mereu, cu noi, peste noi, fără noi.

Ca apele unui pârâu peste pietrele din fund.

Simţi că trec fără să-i vezi. Ori poate vezi că trec fără să simţi, pentrucă trec mereu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

„... Orice om care, biruit de viață ajunge la fund și care sufere și se ofilește în lanțurile vieții, e de sigur mai filosof decât însuși Schopenhauer; căci niciodată un gând abstract nu va lua întruchipări atât de exacte și atât de bogate, ca atunci când aceste întruchipări sunt stoarse de suferință, sub toate formele ei, din om"...

Maxim Gorchi — Conovalov

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/rt1901-1932

Uitasem... Şi-ar fi trebuit s-o ştii din capul locului: eram ameni săraci, înecaţi în nevoi, ca nişte muşuroae de cârtiţă cufundate' bălării şi, eram poate, fericiţi.

Da! da! Pot spune acum: eram fericiţi...

Tata era argat pe moşia boerească... Trăia boerul Zabrac, om cuprins şi vestit în toată împrejurimea: a lui sunt şi pământurile cu codrii cu tot de dincolo de apă, departe până'n culmea zării...

Adică,.. erau pe-atunci

Şi mama, şi bunica, mama tatii, erau slugi cu ziua la curtea boerului.

Şi bunicul, tata tatei, nu ştiu ce a mai fost... Vre-un humelnic întunecat şi tăcut ca cei mici şi mulţi cari trudesc în sloată pe ogoare...

Tata nu spunea nimic despre dansul, când îl întrebam.

Doar atât:

— la un om ca toţi oamenii o fi fost...

Şi-l vedeam, ca pe o umbră sură profilată pe lutul pământului, pe bătrânul acela alb şi trist şi necunoscut.

Va fi fost un plugar aspru şi bun, ca toţi glotaşii, cu capul plecat în pământ şi privind, poate în sus numai când cerea Domnului din cer, *mană*, şi ploae...

După ce-am crescut mai mare, nu l-am mai întrebat, pe tata nimic desore mama, despre tătăi lui...

Mi-aduc aminte: atunci, de mult, când îl întrebam, stătea, cu capul plecat în pământ,cu faţa închisă, cu ochii duşi aiure, şi trist, trist, grozav de trist...

Tata avea un suflet îngenunchietor de bun, şi o vorbă nesfârşit de blândă şi-nduioşeteare, deşi aspră parcă, scurtă, hotărâtă şi severă...

...Şi afară, vântul vuia pe la geamuri cu ecouri grele din lumi coperite cu lespezi negre de moarte, de noapte, de uitare, de întuneric...

Tata mi se părea aidoma cu oricare din arborii înconjurimii Răsare din pământ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Ii învolbură furtunile, iarna, în nopţile cele lungi.
Vara dormitează în soare,
Vin şi se duc frunzele.
Intr'o zi, mai de vreme ori mai târziu, soseşte, moartea cu toporul şi'ncepe să sară aşchii dela rădăcină !
Ce tragic destin au oamenii !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patrimoniu.ro/ro/fdr/1901-1952

Perlen bedeuten Thränen
— Lessing — Emilia Galotti. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Casa noastră nu era mare, o căsuţă...

Ceva mai mare decât un bordeiu.

Acum dac'ar mai fi nu s-ar mai zări din mormanul bălăriilor.

Era unde-i dâmbul... Vezi?..

Era...

Doamne! cum vorbesc despre ce a fost, când tot ce a murit, de 'ncerci evocări de cuvinte, rămâne dincole de vorbe, dincolo, nesfârşit de departe!

Era, căsuţa noastră...

Dar vezi, nu pot, scump streinule călător...

Parcă tot dâmbul acela cu bălării mi s-a aşezat greu pe suflet.

Şi nu pot să mai răsuflu!

Că foesc şarpi încolăciţi, şopârle şi nevăstuici de zăpadă, prin bălăriile acelea şi si-au făcut cuib în găocile zilelor de odinioară, în cuibul vieţii cari a fost... Acolo pe dâmb şi în sufletul meu.

Şi vezi, pe pământ nu mai este nimic!

Şi'n sufletul meu, o! 'n sufletul meu, scump călătorule strein!, au rămas şi sunt toate aşa cum au fost...

Dac'aş putea smulge casa noastră din zarea zilelor de atunci şi s-o durez aici în lumina de atunci, în viaţa de atunci aşa cum a fost, cu oamenii cari erau, cu sufletele pe cari le aveau, cu vorba lor, cu mersul lor, cu tot nedesluşitul pe cari-l cuprinde vagul vieţilor mărunte!.

Iată casa!

Şi pe toţi ai mei în bătătură!..

Uite, văd zarzărul cel mare, rotat ca un nuc, în faţa casei noastre...

Şi cărarea care ducea prin iarbă pe sub poala lui dela uşa casei pân-în uşa fierăriei...

... O hardughie mare-mare, în cari intră cu totul casa noastră, chichineaţă sărmană!...

Deasupra era porumbăria boerească: erau mulţi hulubi, mulţi- mulţi.

Văd limpede cele dintâi zile de cari mi-aduc aminte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaferis.ro/index1901_1932

Vară...

De pe prispa casei ard foalele umflându-se; pe moş Ştefan Fieraru cântând agale un cânt neânţeles dar straniu, moale, dulce, trăgănat...

Avea o mutră de... cimpanzeu puţin inteligent, moş Ştefan Fieraru, dar bună, prostesc de bună...

Iată scoate din foc un drug de fer roşu aprins...

Şi când îl trăsneşte cu barosu pe ilău; porneşte o năvală de sfârmături aprinse pretutindeni, roată...

Săream în picioare de frică să n'ajungă până la mine vreunul din minunaţii fulgi de foc...

Privelişţea era seducătoare...

Şi mă ţintuia pe prispa casei zile întregi...

Vedeam şi prin somn învârtejirea fulgilor aprinşi...

Zilele erau de o limpezime cari nu mi-a mai apărut de atunci nici pe faţa lumii, nici în mine, sub bolţile sufletului meu...

Pricepi? o limpezime calmă, fermecătoare, care-ţi cere sufletul, ţi-l smulge, ţi-l risipeşte în tot cuprinsul ei dumnezeesc de bun şi luminos...

...Cerul acela cristalin ca sufletul unui copil de cinci ani!..

Şi mângâetor ca o boare de Marte, când primăvara sărută pentru prima oară pământul...

Cerul acela pe cari nu l-am mai văzut de atunci şi cari se mai bolteşte poate, numai peste dumbrăvile sfinte, unde, stau întinse şi albe, corturile îngerilor, în preajma palatelor Domnului.

Cerul acela, adormitor ca sânul mamei!, să-l mai văd odată cerul acela, albastru ca ochii umbrii dintâi...

Şi, porumbeii cari sburau în stoluri mari, învolburau înălţimile nesfârşite, sărbătorind parcă soarele şi splendoarea acelor amiezi incomparabile!..

Cât de albastru era cerul deasupra pădurilor verzi!...

Şi cât de mult îmi cufundam sufetul acolo, sus, dincolo de hotarul zării!

Credeam că sunt, acolo, în inexistenţa aceia atât de fluid-albastră, palatele soarelui, grădinile cari înfloresc flori necunoscutei peste cari trece alinător pasul lui Dumnezeu..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu câtă teamă, cu câtă adorare priveam într'acolo!

Treceau pe şoseaua mare: un călăreţ grăbit, care cu poveri, sirag prelung.., şi oameni fără nume..

Şi cum scârţâiau căruţele pe drumul fără sfârşit! Ca un buştean murat în ape stătătoare, când îl torni pe un jăratic... scârţiau dureros, chinuit, enervant...

Nu-l puteam asculta scârţâitul acela...

Simţeam dureri fizice, când auzeam sfârmându-se sub roţi pietrele prundului de pe drum: se sfarmau plin, înfundat, ca un craniu strivit domol şi presat deopotrivă şi de toate părţile de puteri centripete...

Cât de albastru era cerul deasupra zarzărului nostru!..

Şi salcia cea mare — o salcie gigantă...

Da, era o salcie, mai încolo, o leacă mai încolo. Mare de tot, bătrână, cu'n trunchiu de stejar secular...

Era sub poala ei un cuptor de pământ: bunica făcea acolo fiertura amiezii, mămăliga fiecărei zile...

Iată-i! S'au strâns cu toţii în jurul mesei scunde: mama stă pe un bolovan: bunica pe un dovleac; —îi văd atât de limpede brâul roş, lat de lână şi cătrinţa veche neagră — Profira, sora mea pe un trunchiu; ceilalţi pe scăueşe...

Aud larma potolită a lingurilor cari călătoresc mereu spre strachina din mijlocul mesei...

Îi văd rupând din mămăligă... aud cum se desprinde bucătura din dărăb...

Mă văd pe mine: cu ismene până mai jos de genunchi şi cu cămaşa albă de pânză, cu mijlocul curmat de bete pe cari le făcea bunica; eram grozav de mititel, pentru bolovanii suferinţelor pe cari aveam să-i port pe umeri mai târziu.

Mâncam în ziua aceia lapte acru, că uite,.. am mustăţi şi barbă albă...

Mina şi Liza la spatele nostru, ne număr bucăturile; cu burta întinsă pe pământ, cu capul ridicat, ne sorb cu privirile aprinse... Dau din coadă agitat, prea agitat, pentrucă văd pe mama răcăduindu-se cu o jărdie:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelumii.ceeace.ro/anii1901-1932

— Ce colb fac! Ne-e, jâgărae!..

Pe tata, nu-l văd cu noi la masă. Nu era niciodată; din zori şi până noaptea târziu alerga prin ţarinile întinse, pline de robotul muncii.

Şi vremea mesei, îl apuca cine ştie unde, lângă porţia cine ştie cărui muncitor...

...Moş Ştefan a eşit în pragul fierăriei...

Are favoriţi jumuliţi şi ochi fără pleoape...

Clipeşte şiret spre noi...

S'apropie...

— S'aprind ţigara...

— Ţi s'a stins focul ?

— Da — nu.. da..

— Poftim, cu noi la masă!...

— Ospătaţi sănătoşi c-om sta şi noi...

Şi măsoară din ochi drumul pân la curte unde-l aşteaptă strachina de fasole...

Soarele arde... Câte-o frunză de salcie coboară leneş, fegănat!.

Mama răstoarnă în strachina golită, chişleagul care se rostogoleşte'n pale albe...

— Făceţi loc, măi băeţi omului să înbuce cu noi, că doar nu curge sânge...

— Bodaproste! Să-mă-aşez lângă strigoiaşul ista care mă păzeşte toată ziua...

...Şi, strigoiaşul se sculă repede, smuncit, şi-alergă în fierărie..

Umflam foile: stropiam mangalul cu pământuful

S-aprindea foc mare de puteai da foc la un car de ţigări...

Prin fierărie, risipiţi pretutindeni şi unul lângă altul, mici solzişori subţiri, surii, ca nişte stele stinse...

Când am strâns o puzderie în palmă, întâia oară, şi-l-am întrebat pe moş Ştefan ce sunt aceia şi când mi-a răspuns:

— Scânteile cele mari, stinse,.. am avut în suflet senzaţii cari-mi deschideau pe drumuul simţurilor, perspective, spre suferinţi cari vor veni inevitabil, dar pe cari, presimţindu-le nu le puteam bănui încă... Se înfripă, sfios, prima desilusie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1901-1932

Scântei stânse.

Mi-aduc aminte că am privit mâna aceia de scântei moarte,

Era un Leah din părţile Varşoviei...

cu priviri, cari după ce s'au smuls din ochi, lăsa în ei găuri, pe cari le vor umplea cele dintâi lacrimi neînţelese...

Găuri pe cari le vor umplea apoi mereu lacrimile şi tot goale vor rămâne mereu...

Eu credeam că scânteile nu se sting, niciodată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc.

I. I. STOICAN

...Tristeța ce vine cu ei de departe
Cu-atât mai mult pare un tragic constrast
Cu cât toți aproape sunt încă în anii
Când fruntea-i oglindă de gânduri lumină,
Privirile-s fulger, cuvintele cântec
Și visul ori unde, chiar și'n pustiuri,
Înalță grădini...

— Ovid Densușianu-Heroica XI —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcri1901-1932

Şi, câte amintiri, *n'au îngenunchiat* sub zările copilăriei! ? Câte ?

Şi, zările copilăriei s-au confundat pe totdeauna, cu amintirile mele cu tot.

Le văd pe toate...

...Pe unele, cum se zăresc fantomele arborilor, pe câmp, când noaptea s'a lăsat...

Mă duceam de multe ori, cu bunica, afund, în codri...

După coarne, după bureţi, după alune...

Uite, vezi, pe unde sunt dealurile acestea pleşuve, erau codri nepătrunşi, odinioară...

Plecam în zori...

E mult de atunci...

Şi veneam la prânzul cel mare...

Şi mi-a rămas în suflet misterul codrului tăcut, maestatea arborilor bătrâni şi nalţi şi neclintiţi ca nişte nenumărate colonalle într'un templu, fără sfârşit...

Şi tremurul luminii sus pe frunzele vârfurilor înfiorate de orice adiere...

Şi mireasma tare a florilor sălbatice, a umbrei neclintite, a singurătăţii spintecate, arare: de un fâlfâit de aripi, de-un glas picurat, ca o sugrumare care trece, de glasul unei păsări nevăzută, ori de tremurul frunzelor clătinate de răsufletul pădurii....

O port în sufletul meu vie, întreagă pădurea aceia nesfârşită, ca pe o lume fermecătoare pe cari am dorit-o mereu, ca să n-o mai întâlnesc niciodată...

Şi când coboram la poala pădurii, plecam capul încet, pe iarbă, lângă bunica...

Prindea să-mi curgă prin suflet armonia unei poveşti cu smei şi Cosânzene, ca o apă revărsată peste un câmp ars de arsiţa unei veri fără ploae...

Mai târziu citeam bunicăi poveşti la poala pădurii, din cărtişoarele mele, păn'o fura, pe bunica, somnul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

Şi-mi închipuiam că lumea imposibilă a poveştilor a fost sau va fi undeva la o cotitură a vieţii mele viitoare... (Şi n-a mai fost).

O visam, o adoram, o aşteptam, cu îndărătnicie, lumea aceia nevăzută!
Şi mă gândeam că voiu plânge fără mângâere, că voiu muri îndurerat, dacă nu voiu afla-o, aeve, nicăeri...
De câte ori am aşteptat la poala pădurii fermecatele Sânzene!.
Şi-acum nu mai este pădurea!
Şi viaţa mea s'a risipit pe drumuri fără sfârşit.
Şi lumea poveştilor nicăiri n'a mai fost..
Pe cărările — acestea — am alergat copil nebun şi sburdalnic, pe cărările acestea m-am întâlnit cu grijile dintâi.

Ai mei, cu toţii, munceau de zor, pe ţarini...
Eu, rămâneam acasă...
Şi colo, sub plopii cei mari, cu piciorul legănam un frate mai mic; pe un genunchiiu, citeam agale o poveste, ori îmi rătăceam sufletul cu caravanele privirii „departe, departe...
Şi-adesea, copilul adormia în covată, ochii îmi fugeau de departe, s-afundau în nesfârşirea zărilor senine şi se pierdeau acolo, undeva lângă lumea fantomelor...

O! cât am rătăcit în necuprinsul zărilor atunci! Eram un copil visător.
Şi de atunci, cât am alergat după svonul pe care-l lasă în zbor aripile visului!
Mă fascina nesfârşirea albastră a cerului.
De multe ori dam să'i îngenunchiu...

Şi mă miram, cum trec oamenii fără să-l vadă, cu capul plecat în pământ, cu biciul pe umeri, alături de boi, lângă care, cum trec fără să privească cerul...

Nu pricepeam, pe atunci, că sunt sarcini care-ţi desprind privirile de pe bolta cerului şi-ţi pleacă, deapururi, capul în pământ...

Port în suflet codrii nesfârşiţi ai copilăriei şi nesfârşirea cerului, limpede albastră, înduioşătoare...

O port cu mine...
Cu mine voiu coborâ-o în pământ...

1868 Muzeul Digital al Romanului Românesc

Şi viaţa n'a putut să-mi desprindă încă privirile de pe bolţile cerului...

...Trăia pe atunci, colo, în sus de casa noastră, lângă ulmii aceia, cari pe atunci nu erau, un mecanic bătrân şi slab şi vorbăreţ...

Îl chema Toma Cervinski...

Trăia de oparte, ca şi noi de viaţa curţii, de viaţa satului...

Şi trăiă mai cu seamă dus, cufundat în altă viaţă şi în alte vremuri cari muriseră demult...

Dumineca şi sărbătorile venia pe prispa casei noastre...

Avea nişte ochi mari, ficşi, albaştri-spălăciţi... Faţa boţită şi barbişon auriu de ţap...

L'aud şi acuma...

Vorbea depre locuri şi oameni necunoscuţi...

Par-că era o poveste vie omul acela...

Spunea despre castele cari sunt acolo în ţara lui polonă...

Şi cari, mai cu seamă au fost şi acuma nu mai sunt, pentrucă trecuse vreme multă de când a plecat din locurile lui...

Imi vorbea despre cavaleri şi castelane, despre saloane căptuşite în cătifele şi oglinzi...

Nunţi, şi petreceri şi alaiuri...

Vânători de urşi prin codrii troeniţi..., pribegiri, în barcă, pe ape liniştite eu ţârmii grei de nuferi...

Cavaleri şi castelane şi cai şi câni şi landouri.

Crâmpee din necunoscute cânturi.... Şi el îşi aducea aminte numai de ecouri.

— *„Asta nu poveste... asta aşa a fost, aşa este atunci când eu copil eram"*.

Şi polonul meu bătrân pleca, păşind ţanţoş, cu o lulea stranie în gură, ca şi cum ar fi mers prin lumea lui de atunci!

Atât îi mai rămăsese din lumea de altă-dată, atât şi amintirile... şi pările de rău...

Şi lumea aceia fantastică mi-a stârnit în suflet emoţii cu valuri de piatră....

Cine a spus că se poate povesti copilăria!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

O poţi retrăi mereu sub bolta amintirilor...

N'o poţi povesti niciodată...

Pentru prima oară am avut mirajul vieţii strălucite, în lux, în petreceri frivole.

Să trecem repede, scump călătorule străin, mai bine să trecem.

E ca şi cum ai vrea să povesteşti un câmp spuzit de flori, un cer înflorit de stele, o statue, un tablou, o stare complexă de suflet, ori frumuseţea primei amante...

Copilăria este o frescă fragedă, peste cari praful vremei, nu s-aşterne deapururi...

Şi n'o poţi vedea decât tu singur acolo, în tinda sufletului tău, săpată cu linii moi, unduietoare, în fnarmură care rămâne, pururi, curată, fragedă, şi albă...

Să trecem repede, scump călătorule străin !.

Să trecem repede !.

Nu se poate povesti copilăria !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul1901_1932

I. I. STOICAN

...je respirais parmi le soir, ô pureté,
mon rêve enveloppé dans tes voiles de femme.
Tu marchais chaste dans la robe de ton âme.
Et je sentais mon coeur se disoudre en bonté...

— A. Samain — Au fardin de J'Infante

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Acum îngenunch'em lângă altare.

Lângă altarele veciei...

Atâta vecie câtă poate cuprinde, sfărâmată, risipită'n stropi, viaţa în cupele-i de humă...

Am îngenunchiat lângă divinile altare...

Eram de nouăsprezece ani şi'n clasa 8-a ,într'un internat din capitală. Suprema fericire a vieţii!: Să ai 19 ori 20 de ani!

Populasem cu visuri, cu fantome, nesfârşirea din sufletul meu, care mă înfiorà fără s-o pot presimţi, nesfârşirea din afara sufletului meu pe cari o presimţeam, deşi nu cutezam să-mi pornesc gândul pe drumuri fără sfârşit...

Viaţa pe care o trăisem se curmà aci.

Incepiam o viaţă nouă...

Era în luna lunie...

In anul acela înfloreau crinii inimei mele pentru prima oară...

Şi din pământ, ca întratâtia mii de ani, înfloriseră crinii...

Ii văzusem şi'n alţi ani..

Mă tulburau acum întâia oară...

In zilele acelea de lunie, trecu'ntr'un amurg, pe sub geamurile mele, trecù o adiere tainică, tulburătoare. Şi internatul mi se părù un palat în care cântă orchestre în surdină.

Geamul era deschis...

Stam plecat spre trotuar.

Strada era pustie...

Pe sub geamurile mele, ca o fantomă tulburătoare trecù o fecioară albă şi uşoară ca un parfum depărtat...

Intr'o mână, rezemat de umăr, cu potirile răsturnate pe gât, ţinea un crin desfoiat...

Mergea liniştit, cu capu'n pământ...

Ca o vestală, purtând spre patima veşnică a zeiţei temute, un toiag străniu, coronat cu flori de marmură care nu pălesc pe altarele iubirii...

Necunoscuta dispăruse la un colţ de stradă. Dar chipu-i conturat în linii fluide se fixase definitiv în sufletul meu.

Şi-am rămas singur pentru prima oară...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
romanliterarromanesc.ro 1901-1952

Simţii că mă coleşeşte desolarea.

Mi s'a părut atunci, întâi, că sufletu-mi se desprinde din trup şi-l simţeam călătorind în cupe de crin, pe drumuri bizare atârnat pe umărul necunoscutei, departe de mine...

M-am simţit gol.

Şi'n ochi un val fierbinte, necunoscut; năvăli pripit, un val de sârme de foc, cele dântâi lacrimi pe cari le plângi fără să ştii pentruce, şi pe cari nu le poţi opri, nu le poţi stăpâni, nu le poţi frânge înapoi, îmi brăzdară obrajii.

In fiecare zi aşteptam înserarea...

Intâi o curiozitate stranie.

Apoi un dor nelămurit...

Şi'ntr'o zi tremuram, aşteptând la geam...

Trecea streina în fiecare sară singură, fără crinul din seara fatală.

Intr'o Duminică m-am întors din oraş mai de vreme şi sub geamul internatului meu, pe trotuar aşteptam...

N'am aşteptat mult...

Un crin rezemat de umăr, îşi înclină potire albe pe gâtul necunoscutei mele...

O vedeam drept în faţă...

Era o frumuseţe fierbinte de meridională.

N'am reţinut, în amănunt, nimic...

Doar nişte ochi — fără culoare — risipiţi, în neguri, mari, şi nesfârşit de profunzi...

Şi-o vrajă indecisă care năvăli peste porţile sufletului meu din toată făptura aceia, le repezi de perete sfărâmate şi se revărsă, cotropitor în hăurile de dincolo de ele, în adâncuri.

Am văzut-o apoi spre sfârşitul lunii aceleia, la împărţirea premiilor şcolare.

Era în clasa 7-a cu un an în urma mea.

Avea părul împletit într'o coadă lungă şi groasă pe spate. Şi un fionc mic, elegant dintr'o panglică de culoarea unui trandafir pal, încheia măiastra împletitură...

Şi eu privind bogăţia aceia de păr strălucitor vedeam,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

corturile *Kedarului*, pe cari *cântarea cântărilor* mi le ridicase pe câmpiile sufletului şi murmuram *Sulamitei*, cu biblicul amant:

...Părul tău este o turmă de capre ce poposesc pe muntele Galaad...

...Ca firul de purpură sunt buzele tale.

Cei doi sâni ai tăi sunt ca doi pui de gazele ce pasc între crini.

Vedeam chiparoşi şi narde, mir, şi aloe şi văi din Liban...

Şi'n suflet mi se încrustase pe totdeauna chipul fetei frumoase pe care întâmplarea mi-o trimisese'n cale, pe drumurile vieţii.

Ştiam acum c-o chiamă Dalia Polichronidis: că este internă într'un pension.

Că este din Constanţa, unde pleca a doua zi... Fica unui mare bogătaş din Mytilene cu aur şi palate, pe cari le vedeam strălucind departe în limpezimile egee.

Mai ştiam că n'am s-o mai văd nici odată...

Şi, când s'a terminat festivitatea aceia mi-aduc aminte c-am stat s'o văd plecând... C-am văzut-o ieşind pe uşă cu capu'n pământ, că n-am mai văzut-o apoi deşi o vedeam acolo'n chenarul uşei, în chenarul clipei din urmă, cum o văd şi-acum prin goana tulburătoare a anilor cenuşii...

...Cu capu plecat în pământ ca de poveri nevăzute şi pe faţa fermecată cu umbre stranii de întristare...

M-am dus a doua zi la gara de Nord şi când am ajuns în preajma gării trenul pleca pentru Constanţa.

Am mai auzit numai flueratul maşinei care semăna cu'n ţipăt strident de sirenă pe care-l scot vapoarele când se desprind pentru călătorii lungi, din port...

Nu fluieră maşina trenurilor aşa...

In ziua aceia însă fluerul acela avea ceva tulburător, neînţeles şi trist din cale afară. Par'că era, ţipătul unei păsări călătoare care se va'neca în larg.

Şi ţipătul sirenei încremeni sub bolţile sufletului meu ca unde solidificate dintr'nn ecou necunoscut...

'L-aud şi-acum ca'n clipa de atunci...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

Trenul dispăruse cu roţile încâlcite într'o uriaşă pânză de păianjen din fibrele sufletului meu...

'L'nghiţise neantul depărtărilor.

Numai vedeam nimic...

Am închis ochii...

— Dalia Polichronidis!.

Şi pe un altar alb peste cari luna nopţilor din sufletul meu revărsà valuri diafane de marmură topită, zării o ampforă necunoscută; în cari înflorea crinul înserării de lunie: crinul cu stranii potire plecate pe gâtul vestalei; revărsa mirodenii pe grumazul amforei, pe glesnele altarului din sufletul meu...

— Dalia Polichronidis!

...Şi cu fruntea lipită de glesna altarului, am îngenunchiat murmurând cutremurătoare rugăciuni fără cuvinte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Quel giorno, piu non vi leggemmo avante
— Dante-Infernul —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901-1932

Citeam într'o zi o carte despre suflet.

Stam lungit pământului sub tufanii de liliac, cari, crescuseră mari şi deşi, ca un fragment de codru, colo, lângă casă, unde-i acuma arătura aceia proaspătă...

Era o zi de primăvară limpede, pură şi castă...

Paştele trecuse şi Sfântul Gheorghe cădea în săptămâna luminată.

Sufletul mi-era calm ca un câmp de lumină aşternut peste mare.

Şi firea întreagă proaspătă, ca grădina raiului în cele dintâi zile ale creaţiuni, fragedă ca un crâng de visuri neânflorite...

Eram student în vremea ceia...

Cobora spre sară...

Cerul era limpede ca un uriaş fluviu de rouă.

Pădurile extompate'n verde vag, pământul liniştit, mulţumit de sine însăşi, conţinându-şi promisiunile de rod, pe cari i le dăruise fecundaţia eternă...

Deasupra liliacul îşi pleca strugurii uşori de floare

Prin sufletul meu, tăcut ca o cathedrala nouă, trecù o boare de vânt tulburătoare.

Nu mă ridicasem de pe carte de mai multe ore.

Am auzit parcă prin plopi trecând o 'nfiorare, ca atunci câmd o horă de jerbii de vânt, desmeardă, volputos, faţa unui lac... Par'c'a fost stătând prin preajmă o taină, undeva.

Am privit prin volbura ramurilor...

Uite văd cum văd acuma. Mai limpede văd clipa aceia de cât te văd pe dumneata în clipa asta...

...Sub plopi, pe locul unde stăm noi acuma, eră dreaptă, fixă, nemişcată, armonioasă şi visătoare ca lujerul unei flori din grădinile lunii, bizar, răsărită din pământ, Dalia Polichronidis..

De când venise la curte? Cu cine? când avea să plece? Era de mult sub plopi?...

Într'o rochie culoarea fumului sara, stând nemişcat cu trupul svelt, înalt, de o eleganţă exotică, rafinată, naturală, cu braţele lipite de corp şi prelinse parcă înapoi pe şolduri, cu mânile deschise, cu degetele fine, lungi şi albe întinse, cu umerii lăsaţi uşor, obosit în jos, cu sânii înainte, împungând discret, cuminte,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

pieptul rochiei pe care o învălură ca pe o taină vântul, fixând'o în jurul formelor sclupturale şi pure, cu capul plecat pe spate într'o atitudine de gând, de vis, de extaz; cu părul ca o volbură de pământ topit, strâns în creştet cu o agrafă în care soarele trezea orgii de raze, cu ochii, mari, uşor întredeschişi, pleoapele purtând par'că troeni de visuri moarte, cu obrajii, coperiţi de nostalagii dureroase şi copleşitoare, cu un mănunchiu de raze rătăcite din apus pe fruntea înaltă şi'n ochii cari ardeau straniu de par'că, făcliile dintr'o cathedrală în noaptea învierii, s-ar fi oglindit în ei, mărindu-i, adâncindu-i ca pe un chaos în cari se nasc sorii, — părea astfel cea dintâi imagine perfectă a vieţii desprinzându-se din lut, cea dintâi imagine a artei desăvârşite ce se desprinde distinct, tulburător din viaţă...

Ce spui?

Părea cea dintâi trăsărire de suferinţă pe luciul desăvârşit al unei arte fericite...

Pentrucă opera de artă, un cap de operă, e mai puţin, pentru sufletul meu, de cât o suferinţă umană, de cât oricare din miile de suferinţi care alcătuesc marea durere universală.

O clipă... clipa aceia unică.

Cât a ţinut?..

In spaţiu cât dimensiunile unui fir de praf.

In timp? cât toată viaţa...

Ştii? sunt clipe cari cuprind o vecie, sunt clipe care robesc o viaţă, pe care moartea nu o mai curmă, din pricina lor.

Sta mereu privind aşa, înainte, nicăeri.

Se izolase de tot ce există de par-că era prima veţuitoare pe pământ...

Poate, cu privirile răsfrânte, asculta cum curge prin parcurile sufletului său, o noapte cu lună, ori o simfonie, rătăcită prin sfere...

Nu ştiu când s-a desprins de acolo...

Nu ştiu când a plecat...

De-aşi fi văzut-o făcând primul pas, aş fi simţit că se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nărue lumea peste dărămăturile sufletului meu, atâta armonie statornicise în pustiul acesta, Dalia Polichronidis.

Când m-am trezit, clopotele bisericei de pe deal populaŭ văzduhul cu suferinţi milenare...

Soarele apunea între nori, ca după zidurile unei cetăţi de aramă, dărâmată....

Pe dealuri se distrămau poveşti de ametist...

Şi eu priveam spre locul acela cu bucuria cu care salută copii cel dintâi fluture alb, şi cu tristeţia cu care clatin din cap bătrânii, primăvara în preajma copiilor sub zborul fluturelui alb. Mă copleşise vagul pe care-l lăsă 'n urmă, toamna, cocorii.

Şi, pe atunci, nu vedeam sub cel mai frumos şi mai fraged trup de femee: skeletul; în orice potir de floare: ţărâna; în orice glorie, fumul, în orice vis, în orice gând, zădărnicia şi scrumul...

Dar nu-ţi veĭ putea da seama nici odată ce fel de frumuseţe era femeia aceia.

Te atrăgea ca o oglindă scumpă aşezată de când lumea într'un iatac în care-şi trăiesc iubirea plină şi goală amanţi după amanţi.

O oglindă misterioasă şi fierbinte care poartă'n infiniturile ei imaginea volupătăţii în mii de chipuri diferite.

O oglindă uitată într'un castel medieval.

Femeia aceia !..

Ca o cireşe 'n pârg, gura-i era mică.

Şi ochii mari ca doi luceferi de cărbuni cari ard şi au rămas negri totuşi, mari şi misterioşi ca o poveste spusă Toamna'n câmp când trece vântul pe câmpurile goale, lângʼun foc de vreascuri, dupăce s'a cufundat în neguri stolul cel din urmă de cocoare...

Ochii îi dominau toată figura, ce spun? tot trupul, toată nesfârşirea.

Ochii ei erau o fântână din care viaţa scotea cu găleţi de lumină, comori de vis, comori de gând şi de pasiune...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Şi par'că era un vis de spumă înflorită toată femeia aceia.
Dar... şi piatra se roade.
Eu am visat un roman frumos într'o noapte:
Ş'n zori l'am ultat.
Am visat o viaţă orginală în cuprinsul unei iubiri.
Şi iubirea a trecut:
Ce plictiseală!

La urma urmei, viaţa este ceia ce reflectăm din sufletul nostru în luminişul fiecărei zile, care, cu variaţii aproape uniforme, este aceiaşi totdeauna.

In noaptea aceia am mas afară sub cerul greu de taine şi de stele...

Şi n-am închis ochii: îmi simţiam sufletul răstignit pe crucea unor visuri ne'nţelese.

Pe locul Daliei Polichronidis isvorâse din pământ o umbră albastră, dulce ca parfumul unui cântec uitat şi tot mai albastră, care popula cerul şi sufletul meu cu imagini cereşti şi cu suferinţi fermecătoare...

Şi umbra, apărând dispărând, fâlfâia ca aripa unei amintiri şi se trudea să prindă, vag, forma trupului ei, care evoca armonia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania/mdr/1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Investigații numerice 1901-1932

...Vous me demandez, ma chére enfant,
si j'aime touyours bien la vie...
— Lettres — Madame de Sevigné

De atâtea ori am retrăit, în amintire, vremea aceia pe care o port vie în suflet şi fragedă ca pe un parc înflorit, cetluit în bobul unei lacrimi prin pereţii căruia nu se pot risipi primăvăraticile miresme.

De atâtea ori călătorind înapoi, sufletul meu şi a lăsat zdrenţe triste în golul zilelor de atunci

M'am întâlnit cu Dalia într'o sară.

Luna răsăria roşie, imensă şi tristă, pe un cer îngândurat, de absint.

Ne-am oprit sub plopi, ca să contemplăm: o! era'n vremea când colorezi viaţa cu penelul sufletului tău.

Căutam încă ţara necunoscută pe care n'am aflat-o apoi, nicăeri, aiurea afară din sufletul meu.

Şi seara aceia a trecut şi alte seri, în cari stam cu Dalia şi ascultam, tăcuţi amândoi, tainele din sufletul nostru, şi tainele care călătoreau pe sub orizonturi...

Nu ştiu să-i fi spus, în totul, un Kilogram de vorbe.

Ce i-aş fi putut spune?

Am fost dintr'început un animal curios: duşmanul vorbelor.

Şi-apoi sunt suflete care se absorb tăcând, precum sunt trupuri care se atrag printr'un vârtej nesimţit pe care-l exală, reciproc, toţi porii.

Intr'o sară, la curte nu era nimeni.

Rămăsese numai Dalia şi cu Gala, o fetiţă grasă şi plină ca harbuzul.

Am intrat: mă chemase Dalia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mor1901-1932

Servitoarea ne-a întovărăşit până într'o odae largă şi înaltă cu bouri sculptaţi în stejar (era o frescă bizară care conjnrà ca uu chenar îngust. jur împrejur, odaia).

Intr'un colţ era un pat larg de lemn culoarea vechimii, peste care lampa aşternea pale de lumină difuză şi vagă.

Dalia, se culcase şi cu plapoma de mătase culoarea fragei trasă până sub bărbie, mă privea...

Gala, alături de dânsa, se acoperi până peste frunte.

Dalia sta cu braţele sub cap.

Doar coatele goale, fine şi albe îmi înfingeau încarne senzaţii de volputate vagă.

Plapoma nu trăda linia nici unui contur.

Rămăsesem în mijlocul odăii. De ce mă chemase oare Dalia?

O clipă am vrut să mă întorc înapoi...

— Te-am chemat pentrucă mi-era urât şi frică. Stai!...

Şi cu ochii, în aceiaşi atitudine, mă poftì pe un fotoliu care era la picioarele patului.

M'am aşezat, automat.

Mă simţeam stingherit, ridicol.

Gala sbucni odată de sub plapumă:

— *Alia fică de moarte...*

— Acuma nu-mi mai este frică de moarte, domnul ne păzeşte. (Domnul eram eu).

Şi Gala o cuprinse de gât.

Şi se jucară.

Dalia cu nasul Galei, Gala cu urechea Daliei...

Si-am râs...

Şi râsul şi jocul se înteţi.

Era o frenezie. Mă uitaseră la locul meu...

Eu alergam cu ochii peste onduerile plopumei de mătase, culoarea fragei

Odată, Dalia încordându-se ca să cuprindă mâinele Galei, un picior sbucni gol de sub plapumă, până la glesnă. (avea o glesnă subţire, nervoasă şi fină).

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Şi piciorul ămase aşa...

Tot echilibrul meu fu răsturnat.

Am întins mâna încet prelingând'o pe lângă plapumă şi l'am cuprins leneş, moleşit.

Piciorul a svâcuit, s'a smuls uşor şi s'a dat captiv apoi.

Şi l'am ţinut aşa ascultând cu porii, tumultul care se sbătea, neauzit, în vinişoarele fine.

Acum Dalia cârlionţa cu degetul, părul de aur al Galei...

Şi Gala tăcea...

Mi-am defăcut mâna uşor şi am alunecat ca o adiere, cu alinturi fine până la genuchiu.

Acum Gala îşi încurca mânuţa în părul Daliei.

Şi Dalia tăcea cu, ochii închişi şi piciorul se'nfiorà de-un tremur care mă cutremurà. Prin palmă aspirasem vulcani de soare care mă electrizau...

Pe drumul unei vinişoare poposiam alinturi cu două degete uşoare pe pielea tot mai subţire, mai fină şi mai catifelată a picorului în sus, tot mai sus.

— Stai !

Ia mâna, răcni Dalia, discordându-şi trupul, care parcă se desfăcu din toate încheeturile, moale.

Gala speriată îşi retrase, mâna din păr smulgând câteva fire.

Şi Gala începu să plângă, speriată.

— Taci, vom dormi. Uite, domnul pleacă.

Am plecat.

Afară prin arbori trecù neînţeles, un freamănât prin noapte ca o adiere din lumi necunoscute, peste grădinile cari dorm în pacea unui suflet.

* * *

Acum poţi râde de cela ce-ţi spuseiu. Dar adu-ţi aminte de vremea adolescenţei tale, când nu mai vezi nimic în lumea din tine, şi'n lumea de afară, nimic decât femeia.

Este o vreme când orice femeie ţi-se pare frumoasă.

O ! vremea aceia îmbătătoare când ceia ce are numai femeia i-se pare ţara promisă spre care alergi cu'nfrigurare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_1901-1932

Ce bine-ar fi dacă am putea rămâne mereu în încântarea unică a vârstei care dorește dar n-a avut încă femeia.

N-am mai simți în suflet otrava pe care o toarnă pe răni, toată viața senzația paradisului perdut pe care încă, totuși, nu l'am avut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

... „être riche ? Qu'est-ce que cela veut dire ? Des domestiques, des belles robes, une grande maison ? Je n-ai jamais été heureuse qu en robe de toile grise, sur un banc de mousse, seule avec toi"...

— Claude Farrére —
Les Mains Flétries.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_1901-1932

M-am însurat apoi cu Sanda lui badea Tofan dela Priporeni... Eram un copilandru... Şi badea Tofan era un chiabur.

Ni-am întâlnit aici la fântâna asta, într'o înserare. Nu ne mai văzusem de copii...

Acelaşi fântână.

Şi cumpăna aceiaşi.

Ghizdurile numai au putrezit *de istov*...

Venise la fântână.

Eu stam aici...

Unde stau şi-acuma...

A prins ciutura cu o mână, cu un braţ înălţat, pe cari mâneca largă îl lăsase gol până sub umăr.

Un braţ alb, rotund, tulburător, de statue...

Şi când s-a plecat în fântână ca să cufunde ciutura, Sanda cu o naivitate adorabilă, mi arătă şi încheetura genuchiilor, sculpturali.

Şi porni cu doniţa plină pe umeri, pe sub plopii cei mari, la vale spre luncă, unde 'n ţarini, sătenii prăşiau. Am avut o clipă viziunea unei fantome rustice rătăcită pe culmi dalmatine, pe un ţărm de mare, la Zara ori Raguza.

Şi coborâ 'nserarea...

Mi se părea c'am retrăit întâlnirea lui Christ cu Samaritana.

Mi-a trecut ca un fier roşu prin inimă...

Nu era urâtă Sanda lui Moş Tofan de la Priporeni...

O! Crinii! Crinii plecaţi pe umerii Dalilei, cum mi se cufundaseră, în suflet, parcă fără amintire...

A murit de 20 de ani Sanda lui Moş Tofan de la Priporeni!.

Studiile mele universitare şi şcoala de arte frumoase, au înghiţit ţarinile lui Moş Tofan de la Priporeni... O falce de loc pentru un bloc de marmură. Şi câtă marmură am stricat ca să conturez o linie, un gest, o expresie.

Moşneagul a murit de mult cu obida 'n suflet că şi-a părădult agnisita, că şi-a prăpădit pământurile...

Poate şi cu mulţumirea că le-a jertfit unui gând mai mare de cât ele...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Numa ce spunea, câte odată :

— Îţi dau tătucă, îţi dau că nu-i păcat...

Îţi dau tătucule, îţi dau, că dau Sandei şi odraslelor, tătucă!...

Şi când n-a mai fost nimic, am intrat copist, la tribunal în Capitală...

Am terminat şcoala de bele-arte; universitatea, nu... Şi, ce viaţă grea!... Imaginează-ţi:

Biroul meu o masă de lemn vechiu, scorojit, fără culoare.

... O masă stropită cu picuri negri de cerneală... Sute şi mii de picuri...

Păreau lacrimile atâtor generaţii cari-au scris plecate pe el cu spatele încovoiate, lacrimi încremenite şi negrite de trecerea vremei, ce şi-a aşternut fumul si nepăsarea peste ele.

Cine ştie câte doruri au îngenuchiat pe masa roasă, înegrită şi câte dureri şi-au găsit mormânt între sgârieturile adânc săpate 'n lemnul vechiu şi acoperite apoi cu stropii de cerneală, câte năzuinţi !...

Lângă masa mea străveche îşi jălesc părăsirea şi uitarea, alte mese, surorile ei, la şir.

...Şi teancuri de registre şi dosare de jur împrejurul meu ca nişte flenduroşi munţi cenuşii, munţii groazei şi ai plictiselii.

Inehid ochii şi mi se pare că piscurile lor ajung în tavanul galben, afumat...

...Şi nu mai văd pereţii galbenii incolorizaţi de vreme, sgâriaţi, bortiţi, pereţii aceştia ce-şi înalţă, groaza, ameninţători, de jur împrejurul meu.

Ridic capul obosit dintre registre şi dosare...

O clipă numai, părăsesc armată de fraze sarbede, încâlcite şi greoae.

La celelalte mese — în camera întunecoasă ca sufletul unui criminal pervers — stau încovoiate feţe omeneşti mai galbene de cât pereţii, mai uscate şi mai scofâlcite de cât lemnul străvechi.

...In ochii lor tulburi, pe obrajii cu piele străvezie, galbeni ca frunza în Octombrie, se văd, grozave, palorile ftiziei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Par sufletul, meselor, scheletic, oprit de asupra trupului, o clipă, pentr'un adio sfâşietor ca un blestem.

S'aude numai scârţâitul peniţilor, enervant...

Norii fumului de ţigară plutesc pe deasupra capetelor, în straturi distincte-subţiri, ca negurile, în zorii dimineţilor de vară, pe deasupra luncilor, la margini de ape...

(Lunci la margini de ape)!.

Unul oftează

Oftez şi eu...

...Şi durerea lui înmormântată sub praful clipei cari trece dă aripi gândurilor mele...

Mă văd mic, mic de tot, un gândăcel...

O lacrimă de lut...

Satu'ntreg e 'n luncă la prăşit...

Ai mei prăşesc şi ei de zor: mama, bunica, fraţi şi surori, cu toţii deavalma...

Eu în mijlocul ţarinei — o gânganie...

Şi de jur împrejur; norodul trudei şi toată splendoarea lumii lui Dumnezeu...

Gânguresc, dau din mâni spre frunza mare de brustur, care aşezată pe coţa de apă şi pe un ţăruş bătut în pământ, slujeşte de umbrar...

Şi sus... cât vezi cu ochii, bolta albastră şi profundă fără sfârşit, a cerului veşnic...

Şi jos,... tot cât vezi cu ochii, pământul cu bielşugul lui de frunze, ierburi, gângănii, flori trecătoare...

Liber — între doi bulgări de ţărnă — creşteam alintat de arşiţa sănătoasă a soarelui, revărsat în zările largi...

Creşteam în voe ca o sălbătăciune.

Când m-am făcut mai mare, zorile m-aflau trudind cu plugul de coarne ori cu sapa 'n ogoare, până am pornit pe drumuri fără întoarcere, la şcolile vieţii.

Zările erau nesfârşit de largi.

Şi păsări, în svon sglobiu inundau văile şi culmile cu valuri de armonii calme.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://dlib.ulim.md/1901-1932

I. I. STOICAN

Fără gânduri, cu capul umbrit sub frunze de brustur, munceam toată ziua...

Şi sufletul meu, liniştit, fără valuri, ca faţa pământului, era un strop din viaţa întreagă a firii.

Innamezi, pe malul Siretului odihneam la umbra zăvoaelor...

Ţipenie de om nu se zărea în cuprinsuri şi noi dormeam coperiţi de tihna lor...

La picioare, Siretul cu valuri domoale, îngână un cântec de pace şi hodină...

Copleşit sub valurile somnului, fumurii, zăream la un cot o trâmbă de apă sclipitoare, cari prindea conturul unui trup. gol de femee, întins leneş sub sărutările soarelui...

(O bachantă adormită la porţile templului lui Phoebus-Apolo).

— .. He!. Copist! Ai adormit? Hai?!.

Glasul stentoric al grefierului, cu resonanţe vulgare. mă trezia brusc...

Evadasem, fără să vreau, fără să ştiu, plutisem spre anii morţi demult...

Mă obsedau, ameninţători şi veşnici munţii de dosare forfologite...

Şi dincolo de ei, dispreţuitori, ochii grefierului...

Blestem celor câteva clase de liceu!...

...Igrasia, ridicată 'n pereţi mai sus ca statul unui om înalt, mi se păru o clipă că se depărtează, curge ca o apă tulbure, fără valuri şi care, gata de revărsare, va înghiţi încet, alinător, viaţa tuturor celor plecaţi între dosare, pe mesele străvechi...

...Copiştii mă priveau cu ochii sterşi.

Câţiva, mă salutară cu o tusă care avea resonanţe profunde.

Apoi porni din nou pe hârtie, scârţâitul peniţelor, întrerupt o clipă, inutil, plictisitor, enervant. Am fărmat o lacrimă 'ntre gene...

Pe foile de brustur, pe sapa lucitoare, ori la picioarele bachantei pure, ireale...

Cine ştie?!.

...Şi, mereu, scriam mereu fraze lungi, sarbede, încâlcite îngrozitor de banale...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarhivaro.ro/mdrr1901-1932

Şi, toţi, sărmanii amanţi ai ftizei, cu nasul priponit în dosare scârţâiau, râcâitor, din condee.

Îi vedeam în clipa aceia măriţi, uriaşi, fără dimensiuni, imenşi: în dosul fiecărula un şir nesfârşit de copişti cu condeele în mână, încremeniţi: armata mizeriei şi-a boalei şi-a morţii timpurii.

Iată...

Îi văd cum se ridică...

Pornesc cu pas obosit...

Au drudit de copii în întunecimea unei odăi scunde...

In ochi le arde dorul evadării spre lumina zărilor, spre libertatea lor neţărmurită...

Vai!.

Prind aripi!...

Vor să sboare!

Zbor, iată-i sbor!

Liberi!

In sfârşit, liberi...

...— Tată, tătă!... Pânea noastră cea de toate zilele, tată!...

Şi se prăbuşesc din văsduh între dosare la mesele vechi...

Răsărise glota de copii...

...Şi părinţii se prăbuşiră cu aripile frânte...

...Şeful priveşte, crunt, pe geam, cu spatele la mine...

Cat şi eu afară printre teancurile de hârţăloage şi pe deasupra cărării care 'n parte 'n creştet părul şefului în două...

Dincolo de casele din faţă, vârfurile plopilor nalţi-nalţi şi subţiri — doi plopi — şi deasupra şi dincolo de ei, cerul albastru ca vioreaua, doritul cer albastru, duios albastru ca cel dintâi vis de iubire răsărit în cugetul unei fecioare...

Albastru, profund, nemărginit...

Nu se vede soarele, dar e, undeva în mijlocul cerului, căci lumea toată e o mare de lumină...

...Nu şi scunda noastră odae...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Ea seamănă aşa demult cu intrarea unei bolţi mortuoare, ruinată, într'un ţintirim părăsit...

...Printre gene mi se năzare cerul albastru cicoare...

Şi sufletul mi-l fură o floare care râde în glastră pe geamul mic, undeva, departe...

...O căsuţă albă ca un ghiocel...

Albă — curată — ninsoare...

Un strop din luminile zării...

...Acolo, departe unde-i lumină, căldură şi libertate.

...Acolo, unde plopii îşi tremură vârfurile în marea de lumină albastră... văd, real, o pasăre albă-albă ca aripa unui ideal cari a... fost... niciodată...

Un porumbel, legănat, pe creanga cea mai de sus, de adieri nevăzute...

Il leagănă, uşor — uşor, pribeagă, o adiere...

I-atâta de alb porumbelul şi cerul atât de albastru că pare un bulgăr de zăpadă atârnat cu-n fir nevăzut de bolta tăiată 'n safirul unei catedrale măreţe din ţările veşnic senine.

Trece un stol de porumbei albi, fâlfâind grăbit din aripi...

...Pare o'nvolburare de spumă pe faţa unei mări...

Sboară şi el, porumbelul meu.

Sbor cu toţii... Ce bine-i acolo, sus afară!

Înot par-că pe valurile unei mări, îmbătaţi de frenezia ameţitoare a luminii...

I-atintă duioşia cerului albastru, albastru şi profund ca ochii iubirilor nemuritoare...

Par zeii libertăţii... Ce fericite, pasările cerului!

...— He-e-e! Copist! Ai copii! Vrei să n'aibă ce mânca!?.

Visam cu ochii deschişi.., divagând în gol.

Sau mai bine spus, trăiam mereu în vis.

În sfârşit grefierul mi-a făcut raport, şi cu drept, m-au dat afară.

Şi am pornit pribeag pe drumurile lumii.

Dorind mereu să trăiesc altă viaţă decât aceia pe care o trăeam.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Este în sufletul meu un catarg cu pânze în care suflă vântul mereu.

Şi-abea ancorat lângă un ţărm, mă desprind şi pornesc mai departe, în larguri, spre ţărmuri la care o s-ajung ca să la părăsesc din nou, în drum spre aiure...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Să fii cuminte şi să iubeşti e mai presus de puterile omeneşti : numai zeii sunt în stare să facă asta.
— Shakespeare — Troilus şi Cressida—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi după un şir de ani pe care-i trăisem în obscur şi în mizerie, visând gloria, în atelierul meu plin de sfărâmături de marmoră...

..In saloanele prinţesei Kneaghina, era recepţie de gală într'o zi, în ziua aceia.

Era'n vremea când cobor, peste clarul depărtărilor, neguri imperceptibile, ca un paianjeniş, fumuriu de fier, de nisip şi cenuşă.

Era'n vremea când toamna n'a venit, dar se simte pretutindeni, năvălitoare ca melancoliile care ni cuceresc, ni fură, când bat la porţile sufletului solii iubirii, în cel dintâi April al primăverilor noastre..

..Şi'n după amiază aceia, în saloanele prinţesei Kniaghina Salomia, un tânăr istoric avea să prezinte genealogia cnejilor şi voivozilor, din cari — străbuni îngropaţi în hruba veacurilor — coborâ Kneaghina Salomia..

Cartea apărută de câteva luni făcuse vâlvă în cercul restrâns al specialiştilor din capitală..

Era un „cas" şi lumea bună îl trecuse în şiragul ştirilor de senzaţie... mondenă..

(Ea are în bibliotecă-genealogia cnejilor şi voivozilor cu pagini netăiete...)

Ştia numele autorului.. Ea atâta ştia..

Se mai ştia că azi, el, în persoană, istoricul Mihnea Stroe, va oferi Kneaghinei Salomia volumul, în cari era ţesut firul vieţii sale, împleticit pe după pilaştii zilelor fără de număr..

Se mai ştia că un meşter dela Kiev, legase cartea în piele scumpă şi-o împodobise cu florituri asemenea celor străvechi dela Bizanţ, ori celor cari se lucrau, în vechi, pe la mânăstirile din munţii noştri.

Minunea acelei dup-amiezi de 'nceput de Septembrie era alta, însă,..

In saloanele Prinţesei care era o regină a eleganţei bucureştene un sculptor necunoscut desvelia în ziua aceia, o marmoră fumurie, cari voia să fie statua *Desamăgirii*..

Şi alta nu se mai ştia nimic..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Ba da: se svonia că sculptorul care, necunoscut, prezintase Kneaghinei statuia, dorea să rămână absent şi în ziua desvelirei..

Şi asta pasiona..

Se mai şoptea, în taină, că statua este opera unui oarecare Niculai Pribagu, un amant al Kneaghinei..

Alţii credeau că e opera prinţesei..

Ei spuneau:

— Kneaghina asigură pe-oricine: marmora asta a fost zece ani trudită cu dalta.. Zece ani, ca să prindă trup de marmură meditaţia altei jumătăţi de zece ani... Zece ani,.. cincisprezece ani au trebuit unui bloc de marmoră fumurie, ca să nască statua *Desamăgirii*...

..Şi-acum mirajul se risipise...

Farmecul tainei fugise alungat..

„Desamăgirea" stătea goală de un ceas înaintea tuturora...

La cea dintâi privire marmora zâmbea...

Un zâmbet în cari ţi se risipea sufletul, cum se risipeşte o rază când se cufundă, stingheră, în potirul unui crin, ori pe culmea unei unde călătoare.

Zâmbea cum ar zâmbi Mona Lisa când i-ar paianjeni ochii, o negură de lacrimi...

Şi, dacă priveai mult statua Desamăgirii, marmora plângea..

Zâmbetul feţei aceleia părea o crispare împietrită pe obrajii, pe buzele, pe ochii unei feţi omeneşti cari n'a râs niciodată, ori cari a râs mereu toată viaţa şi acum ar vrea să plângă şi nu poate şi plânsu-i încremeneşte într'un zâmbet cari n-a fost râs niciodată.

Şi-ţi dădea, într'un târziu, sensaţia c'ai urcat, ani fără număr, peretele unui munte cu creştetul la marginea nemărginirei; ai căzut în genunchi şi ţi-ai sfâşiat genunchii urcând mereu.. Colo, sus, pe creştetul muntelui, la marginea nesfârşirii, în palate cizelate într'un imens mărgean, sufletul tău va hodini în poala frumoasei, pe faţa şi pe trupul căreia s'au armonizat liniile tuturor frumuseţilor cari au fost în vremuri, într'o infinită melodie de ultim sublim..

Ochii tăi vor alinta o clipă desăvârşirea frumoasei celei din urmă..

revistatransilvania.ro/mdrr_1901-1932

Şi urci târându-ţi sfărâmăturile trupului, cu sufletul dornic ca'n ziua dintâi, urci mereu, lăsând pe cale, sfărâmăturile trupului tău...

Şi după o nesfârşire de ani, ai ajuns la marginea nesfârşirii...

Şi cu o clipă mai înainte, când mai aveai un pas, — palatele cizelate într'un mărgean, se cufundaseră în hău...

„..Numai cu o clipă mai înainte...

Şi rămâi acolo în mijlocul pustiului din urmă, pentrucă îţi mai trebue pentru coborâş înc-o nesfârşire de ani...

Şi viaţa ta s-a sfârşit.

... Şi'n vale n-au fost nici odată palatele sculptate într'o lacrimă de mărgean..

Şi prinzi să plângi... Plângi apoi nestăpânit privind zâmbetul acela care n'a fost râs niciodată.

...Prin tavanul de sticlă coborau umbrele înserării peste marmura Desamăgirii...

Pe geamuri se zăreau turlele, cupolele capitalei în apus, ca un codru de catarguri şi de pânze risipite pe mare.

Lumea se împrăştiase.

Doi spectatori cufundaţi în ei înşişi, mai stăruiau la picoarele statuei, ale cărei mâini coborau de-a lungul trupului, în, jos, cu o expresie de supremă desolare...

Departe unul de altul, aveau fiecare senzaţia desăvârşitei singurătăţi...

El — sculptorul care se logodise în ziua aceia cu gloria — mireasă fragedă şi tânără deapururi cu coroană de lacrimi pe frunte şi mijlocul prins în centura unui fulger stâns...

Ea — o regină fără regat şi fără coroană — despotă blândă peste ţara capricioasă a simţurilor şi desolării omeneşti.

Privirele-i poposeau pe umerii Desamăgii.., Prin salonul vast se distrămau penumbre violete...

Era înaltă... O eleganţă odihnitoare revărvà în golul din juru-i armonia fină a trupului care visa în repaos.

O rochie fumurie de mătasă subţire şi uşoară îi-nbrăţişa, armonios, formele elegante, ca pe un gând frumos de o frăgezime minunată, un inspirat de geniu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

In ochi i se îmbrățișau, frenetic, umbre transparente și lumini obosite, ca'n țara'n care luna ar fi răsărit pe o mare de-ametist

Buzele fine, de un arcuit perfect și sensual, dădeau gurii aspectul unei răni sufetești cari sângeră deapururi...

Un rod, bizar, copt pe un ram necunoscut, ușor întredeschis ca un potir infim care aspiră să soarbă din necunoscut fericiri care n-au fost, senzații cari nu sunt...

Și complexul unitar al figurei, în paloarea căreia agonizau parcă tristeți neînțelese, dădea impresia că undeva în adâncuri, se sbate, captivă, o lume chaotică, morbidă. O față care tremură, nervos, arare...

O armonie de linii impresionante și mobile, căreia paloarea crinie a obrajilor, profunzimile voluptoase ale ochilor, frenezia gurii sângerate, îi fixa aspectul unei volupități tragice....

...Când închidea ochii la porțile unui gând, când își frângea buzele înainte de a soarbe din cupa unei îndurerări, când pleca fruntea senină și înaltă în poala unei desamăgiri, atunci pe straniul complex al figurii se statornicia o tulburare mistică și sfântă, par'că'n profunzimile nesfârșite ale sufletului său o orgă'ndureratâ, armoniza, frânt, sugrumat, ecouri dintr'o pală simfonie lunară, rătăcită'n țări necunoscute, pe unde visul n'a fost niciodată...

In fața statuei Desamăgiri părea o statuă de lut în luptă grea, biruitoare cu soarta, cu vecia...

— A! Tot aci!? Am condus pe Ketura...

Și femeia trezită din extazu-i mistic văzù în celalt colț al salonului umbra unui necunoscut, care o privea poate de vreme îndelungă...

— Îți prezint, scumpa mea la picioarele Desamăgirei; pe Niculai Pribagu, regele zilei...

— Prințesă, prietina dumitale, nu mi-o prezintă.. Domnișoara Dalia Polichronidis?!

— O cunoști? de unde?

— O de mult... Dar anii au trecut... Eram un copilandru... Au trecut atâtea primăveri de atunci!..

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eu nu v-am cunoscut...

— A fost să ne reântâlnim la picioarele *Desamăgirii*...

— ...Domnul Pribagu cu logodnica lui Don. Rodrigo Velasquez, plenipotenţiarul Spaniei la Athena, interveni Kneagina, cu o nuanţă de ironie...

— Sunteţi de mult în capitală, Dalia Polichronidis ?...

— Am venit din Mitylene acum trei zile în Capitală...

...Şi, porniseră să iasă...

— Cum vi s'a părut statua?.

— M-a copleşit... aş fi vrut să nu văd nici odată marmora asta indecisă, perfectă, fumurie...

Şi cum părăsiseră acum salonul, Dalia se întoarse...

Împinse 'n urmă uşa: se rezimă de dânsa...

Privi în jur cu grijă..

i 'ngenuchie sufletul sub privirile statuei...

Avea la cingătoare, trist, un „marechal"...

(Palid, de culoarea desiluziei dintâiu, trandafirul agoniza sub sânii tremurători şi fierbinţi).

Şi-l smulse...

Şi 'n groapă o clipă simţurile toate 'n melancolicul potir, privindu-l voluptuos, îndelung...

Il aruncă...

...Şi trandafirul se opri lângă glesna Desamăgirei peste fumuriul căreia coborâ înoptarea... Şi eşi. şi spuse ajungându-i :

...— La revedere, Kneaghina, îmi uitasem „evantaiul"... La revedere, Prinţesă...

La revedere. Pentru statua Desamăgirii sufletul meu ţi-se închină, Niculai Pribagu!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

...Nu destănui fericirea ta unui om mai puțin fericit deeât tine...

Pitagora

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

— Da.. un succes..
— Un triumf deconcertant...
— Toată lumea vorbeşte despre asta..
— Şi presa..
— Şi toţi cei cari nu se pricep..
— O !..
— Mai ales..
— Cum l-ai cunoscut?..
— Iată o întrebare căreia i-am răspuns, totdeauna altfel, până'acuma..
— Şi eu, cari-ţi impun încă o variantă!..
— Oh! nu. Ţie-ţi voiu spune adevărat, Dalia.
— De ce?..
— Poate, pentrucă, nu pricep nici eu.. crede. că-ţi spun însă adevărul.. Aşa, ca atunci când îţi făceam primele confidenţe..
— Da.. Cum trec anii, Kneaghina, cum trec anii!. Ţi aduci aminte?
— Nu-mi aduc.. nu vreau să-mi aduc.. Ascultă, Dalia.
— Da.. Hai, spune..
— Dar, tu? Când l-ai cunoscut?..
— Eu? Nu.. El. Spune tu..
— Deci... ştii... după ce m'am măritatat am plecat din ţară... Când m-am întos, după zece ani, m-am dus cu tata, în Moldova, la una din moşiile noastre, de pe valea Siretului... Asta a fost acum un an... Ba.. doi.. sunt văduvă de un an... acum un an. La ţară zării cum am ajuns, din sborul autobilului, lângă pădurea noastră o casă nouă, care nu era când mai fusesem cea din urmă oară... Tata mă lămuri că în pădure, într-o dumbravă. era un bordeiu de sticlă... în care lucră de mulţi ani, un sculptor, plecat zile fără număr, pe un bloc de marmură.. De zece ani de când plecasem eu...
— Niculai Pribagu...
— Da...
— Cu mijloace puţine. având rude prin partea locului, ceruse tatii voe să ocupe, vremelnic, un colţişor de pădure...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Il înconjură o familie numeroasă ca pe un patriach de lângă corturile Bibliei... Nu primea pe nimeni, nu se ducea la nimenii... nu ştia nimeni nimic... Imi excita curiositatea până la tortură... Şi în vara asta m-am dus, în Iunie iar la ţară... Câta-va zile după ce-am ajuns, bizarul necunoscut, cerù să mă vadă... Fu impresionant... Imi impunea prin tăcere... Avea cu barbà şi pletile lui negre, ceva din aerul unui profet indic. Vorbea puţin şi rar, dus pe gânduri, ca şi cum vorbele-i ar fi fost ecoul unor cugetări frânte pe cari şi le cufunda în suflet, violent.. De mult, distincţia figurei, eleganţa tăcerii şi vorbelor sale, timbrul glasului de bronz mă furaseră, când mi se păru că-mi sopteşte, cineva, prin vis, într'un vis, unic, frumos din cale-afară:

.. — Şi-am dat marmorei suflul vieţii.. este gata statua.. „*Desamăgirea*" domneşte peste codrii voştri, prinţesă.. Vreau s-o expun în Capitală.. Dar nu într'un muzeu.. Sunt prea mulţi bolovani.. Şi.. nu vreau..

..Salonul vostru prinţesă..

— Vi-l ofer..

— Şi..

— Şi, ce a fost.. ştii..

— Şi?.

— Mi-i drag, Dalia.. i-s roabă..

— Şi eu, statuiei..

— Şi aşi vrea să-mi rămână şi el şi statua.. Şi nu cutez să i-o spun, să-l fac să-mi simtă pasiunea..

— De ce?

— Mi-e teamă.. Dar tu? Tu cum l-ai cnnoscut?

— La picioarele „Desamăgirii", în saloanele tale Kniaghina.. Dar.. am trecut cândva, unul pe lângă altul, pe drumurile vieţii, făr'să ştiu.. E mult deatunci.. Şi eu nimic n-aş fi ştiut, de nu mi-ar fi povestit-o el, acum, după un noian de ani..

..Şi'nserarea, cu legănări de aripi nevăzute, cuprindea salonul şi sufletul convorbitoarelor ce-şi depărtau inimile cu fiecare zi de altădată, cu fiecare zi pe care şi-o treceau pe dinainte..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Dalia, sub o lampă japoneză stă într'un fotoliu. Kniaghina, fumând, se plimba enervat.

Prin uşile deschise'n lături, în salonul celalt, încă luminat, „Desamăgirea" zâmbea straniu crepuseulului în cari, înc'o zi trăgea să moară..

.. — Orice stare-a ta de suflet o găseşti în zâmbetul statuiei.. Cea mai simplă şi cea mai complexă, pe cari tu însuţi n-o poţi strânge la o laltă într'un mănunchiu de crâmpee infinite. Şi de asta marmora „Desamăgirii", mă îngenunche, Kneaghina..

— Eu dac'o privesc mai mult, marmora dispare şi pe soclu răsare el, Dalia..

— A! A! Avea dreptate Plato când spunea că sufletul femeei residă'n.. piept şi.. undeva în.. burtă, ori ceva, mai os de ea..

— Dacă sufletul ar fi o funcţie fiziologică a materiei... da...

— Ştii, mă stabilesc o vreme în casa albă depe ţărmul mării..

... — A! Prinţesă! Bună sara.. Mi'nchin fruntea Dalia Polichronidis..

Se priviră în cuprinsul câtorva clipe de tăcere..

Pe faţa Daliei plutea un calm profund, cari prelungia la infinit convoiul de umbre ce-i rătăceau în ochi, şi aspria, până la dur, uşorul arcuit al buzelor strânse. severitatea liniilor feţei, perfectă, fixă şi rece..

— Ai putea să ne spui, Domnule Pribeagu, cum ţi-a cerut sufletul, statuia „Desamăgirii"?!

— O! singurul lucru cari nu se poate precisa în cuvinte!..

— Precisa?! Vag contura, nu?.

— ..La ce bun, Dalia Polichronidis?. Am fost cu marmora asta pe toate drumurile pământului, pe toate drumurile cerului, pe toate drumurile sufletului.. Am alergat în toate direcţiile milioane de leghe pe fiece minut şi de pretutindeni mi-a zâmbit *„Desamăgirea"*.. Se poate spune cum a luat trup de marmoră *desamăgirea?*. Eu nu pot spune, Dalia Polichronidis..

Pe faţa Kneaghinei, poposiră unde vagi de tristeţa calmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/1901-1932

Şi toată mobilitatea feţei se statornici într'o expresie de teamă.

— M-am hotărât, cu voia voastră prinţesă, să vă ofer statua *„Desamăgirii"*, Dalia Polichroniadis.. In clipa asta văd clar, o înserare de April, care se cufundă în infinit, grea de zădarnice păreri de rău.. şi.. un fluerat prelung de sirenă, şi un amurg încropit de lunie fierbinte..

..Şi, pe faţa lui Niculai Pribeagu, călătoreau, cu pas răscolitor, umbre de demult..

..Călătoreau păşind uşor ca o surdină de raze pe faţa mării adormite, ori ca o horă de nopţi cu lună, care, dansează, rătăcit, simfonii necunoscute, pe clapele unui pian, care n'a cântat niciodată şi care se va sfârma sub vijelia cântului dintâi..

Şi plecând vorbi, aiurit, ca'n vis.

— Atunci am văzut, întâi, veşnicul în aspecte trecătoare.. Şi infinitul în lucruri finite.. Şi de atunci, din clipa aceia supremă, nu l-am mai văzut. In înserarea aceia de Aprilie s'au închis porţile cerului..

Şi una din cele două femei avea concretizat pe faţă extazul ca una din cele două Marii, când li s'a arătat Christ după înviere, pe drumul care ducea spre Galileea dela Sfântul Mormânt..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.bcucluj.ro/muzeul_romanului_1801-1832

„ Regele din Thule păstra o cupă de aur pe cari amanta lui i-a lăsat-o ca amintire.

Simțindu-se aproape să moară și dându-și sama că a băut pentru ultima oară, a aruncat cupa în mare"...

— Anatole France — Crima lui Silvestru Bonard —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr/1901-1932

Daliei Polichronidis, Nicolae Pribagu

...Nici odată „Desamăgirea“ nu va trece pragul casei Dumitale... Ea va rămâne doar, fixată în sufletele noastre, ca o gâză prinsă într'un chilimbar.

O grozăvie!. Iţi trimit cu cea dintâi scrisoare... o grozăvie... Dalia Polichronidis!.

Oamenii Kneaghinei Salomia coborau de la etaj statua care pornise pe drumul către tine...

Şi pe scările somptuosului palat statua *Desamăgirii*... s'a sfărmat, Dalia Polichronidis!...

S'a sfărămat!,

bucăţi nenumărate!...

Zâmbetul *Desamăgirii* nu mai este de cât doar undeva, în depărtări nemăsurate pe drumurile pământului, pe drumurile sufletului meu...

S'a sfărmat, pentru totdeauna, marmora fumurie...

S'a sfărmat!. Dalia Polichronidis!...

Oamenii coborau încet... eu în urma lor...

Am auzit numai atât:

— Acum!.

Şi-apoi...

Nu mi-am mai dat sama de nimic...

M-am repezit la unul, la cel ce-mi era mai aproape.

L-am apucat de gât...

Il omoram...

Şi... mi-a murmurat învineţit:.

— Prinţesa...

A!? m-am simţit desarmat...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Am ridicat pe nenorocitul, care, scăpat de sub genunchiul meu, își venea încet în fire...

Am avut puteri să-l rog să mă erte...

Am coborât în goană...

De pe scările de la intrare mi-am ridicat privirile în sus spre salonul din care pornise spre viață, spre glorie, spre moarte, marmora Desamăgirii...

Prințesa, privea în gol, pe geamul deschis...

— Prințesă! Sunteți *o canalie... stilizată...*

Adio Kniaghina, te iert, Kneaghina, dar nu voi uita niciodată...

Și am plecat...

Am plecat în goană, Dalia Polichronidis!...

Mă înecă plânsul...

Ce mari, ce mici, ce simpli, ce neînțeleși sunt oamenii! Dalia Polichronidis!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista Mamei mele 1900-1932

„ ... Et l-amour ne m'a montré que le vide effroyable du coeur de l'homme, le trompe-l oeil des tendresses, le mensonge de l'idéal, le néaut du plaisir"...

— Octave Mirbeau-Le Calvaire —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvan ro/mdrr1901 1932

Ningeà...

Calm, cu fulgi mari, maestos, elegant.

Şi tot necuprinsul zărilor, populat, cucerit, de infinirea a ceia sfărmată, albă, moale, plutitoare, părea mai curând, fantasmagoria unei visătoare îmbătată de opium, de cât priveliştea, schimbătoare şi fixă, a unei zile de iarnă...

Ningeà.

Pătimaş, cu fulgi deşi, diformi, cari se goneau, fluturând înfrigurat, ca un vârtej uriaş de guri înamorate, cari cer, frenetic, beţia primului sărut, — violent, frenetic...

Ningea volptuos, fierbinte...

Şi pământul, liniştit, părea bolta unui suflet bătrân, obosit, peste cari năvălesc, iresistibil, toate amintirile unei vieţi cari a fost, toate senzaţiile cari au făcut un suflet, un trup să vibreze inperceptibil ori furtunos, sub forma unei simfonii, ale cărei acorduri erau dansul nervos şi biruitor al fulgilor de afară.

Ningea nemilos...

...Pe drumul care duce de la Buşteni la Sinaia, mergeau, cu pas rătăcit şi cu priviri robite depărtărilor, refugiaţi din infernul capitalei, pentru sărbătorile Crăciunului, un sculptor celebru, şi o domnişoară din lumea bună şi mare, căreia saloanele-i spuneau, scurt, armonios, ritmic: Ririna...

Ririna pentrucă râdea arare câteodată; dar râdea atât de frumos, atât de mângâetor, că'n preajma râsului său totul muţea, dipărea, se cufunda în armonie..

Mergeau tăcând.

Şi priveliştile de afară erau reflexul sufletului lor, ori sufletul lor, cuprindea, prăbusit, minusculizat, tot hăul deafară.

Cu o nuanţă distinct deosebitoare, definitiv concludentă.:

In sufletul ei ninsoarea era o lume de potire de crin zdrenţuite şi virgine risipită peste grădinile unni pământ promis.

In sufletul lui ningea cu sfărmătur de marmoră dintr'o lume defunctă de statui risipite, etern nerealizate.

— Sunt înfrângeri de tine însuţi cari, ele singure, mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc

presus de orce sentiment, pot da cuiva sensaţia vagă, ori,.. da, cutez să spuiu,.. certitudinea trecătoare, că a perceput vremelnic dumnezeirea...

— Nu te pricep azi, !.,

— Tu? Dalia!, i-am răspuns îngândurat (sculptorul acela eram eu).

— O! nu! Da pricep! Dar mi-e frică să pricep ce spui.. nu! nu vreau să pricep ! nu vreau s-aud! nu vreau să ştiu că poţi spune, că poţi tu crede asta,

— Cu preţul ori căror suferinţi, Dalia Polichronidis...

— Taci, te implor...

— Sunt renunţări definitive, sub cari'ngropi, pe totdeauna viaţa sufletului tău. Datorăm altora mai mult de cât nouă înşine cu mult mai mult...

— Ce ai, azi ?

— Vorbesc, aşa... principial. şi.. pentru alţii, Dalia.. da! Sunt renunţări definitive cu cari te sugrumi, te'nlănţui pe tine ca să liberezi pe altul, pentru că-l iubeşti mai mult de cât pe tine...

— Chiar dacă liberându-l l'ai ucide prin sugrumarea ta şi prin această liberare ?

— Dalia ! Dar asta nu poate fi decât în alte lumi, în alte vieţi,. Aiurea Dalia. da, da, în alte lumi mai tari, în alte vieţi mai limpezi...

— Şi'n lumea de uriaşi pe cari a conceput-o Ibsen.. Nu ?

— O da! da! noi suntem pitici.. ai dreptate, Dalia, Dalia...

Ce prostii vorbesc, ce prostii ! In alte lumi Ririna...

Şi glasul lui avea ecouri de tragedie năbuşită, imflexiuni de cânt îngropat în tremurul unei coarde care sta gata să plesnească...

— Ascultă, Ririna.. Par'că rătăcim printr'un fund de mare...

— Da! Iată brazii aceştia, uriaşi gârboviţi de ninsoare şi de promoroacă, par nişte bizare pagode indiane, cioplite capricios în marmoră-opacă...

— Şi ferigile şi pinii cari mărginesc drumul, căptuşiţi cu alb, par colonii de corali şi de mărgean...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da! da!

— Da! Ririna. Da. Cum să-ți spui oare? Imi pare deopotrivă de frumos.. Dalia și Ririna...

— Spune-mi cum vrei. In vorba ta sunt triste'i nocturne de când ne'nțeles.

...Și merseră multă vreme tăcând., rătăciți pe drumurile capricioase ale gândului, complex și bizar zigzagate...

— Uite Caraimanul pare un creștet ros de resemnări...

Pe spicul skonksului și'n părul negru și'n genele lungi tremurătoare poposeau îndrăsneț, aproape obrasnic, fulgi călători...

Parcă-i sărutau ochii, fluturi albi și sglobii sub bolta însorită, întrun amez de primăvară.

Și'n ochii Ririnei întârziau depărtări pe cari li precisează, statornic, călătorii în țările gândului...

Și priveau mari, nicăeri, pretutindeni, prăpăstioși, domnind profilul feței și complexul liniilor mobile cari, în instabilitatea lor mereu alta și totdeauna euritmic aceiași, statorniceau o expresie indecisă de vag obosit, pe care o reflectă numai sufletele cari și-au retezat proemenențele, și-au șlefuit asperitățile, și au idealizat contururile materiale, pân'la distrugere, prin rezemare.

— O! am ajuns! Odată cu amiaza.

— Da! vom ajunge, acuș...

Coperișurile vilelor păreau lespezi de marmoră, aruncate bizar peste niște morminte aeriene...

— Vrei, Ririna?

— Ce?

— Ai uitat...?

— O! statua ta! *Infrângerea de tine însuți.*

— Da, da, Ririna: „Renunțarea"...

— Modernismului tău.. exotic, excentric.., personal.., Ririna ta, model?

— Exagerezi, Ririna!..

— O!

— Da, da! Ce straniu vezi în penelul care crede că petala.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

unui crin ce se răsfrânge peste potir afară, evocă pe pânză, gol, şoldul unei femei cere doarme, departe, în umbra unui budurar luminat, — linia şoldului, Ririna, ori, culoarea crepusculului unei iubiri pasionate...

— La revedere, mă mai gândesc.. La ora 4.. mă gândesc, mă gândesc.., la revedere...

— Atât vreau; să evoc Ririna, petala unui crin, răsfrântă peste potirul care a trosnit sărutat frenetic, biruitor de soare...

— La revedere.. voiu vedea.

Ningea.,

Ningea, mereu, obosit...

Cuprinsul nesfârşirilor părea-un fund imens de mare răsturnat şi puzderia ninsorii o nisipişte infinită de marmură râmată, călătoare din lumi necunoscute spre alte lumi necunoscute...

Ningea cu fulgi mari, albi, ningea mereu...

Par-că se destramă cea mai fără sfârşit şi cea mai fără sens poveste, dintre poveştile cele mai frumoase de la începutul lumii.

Ririna urca ultima scară.

Intindea mâna spre clampa uşii somptuoase...

De sus — era sus, sus — privi'napoi...

..Şi vorbi, abia suzit, sugrumat:

— Deci vină la 2. M-am gândit. Pozez.

Şi Nicolai Pribagu paşi de pe ultima treaptă jos, spre pământ, spre zăpaoă, spre-abis:

— Ririna !..

Şi alunecă neprevăzut, stupid.. pe gheaţă.

Şi căzù doborât parcă de uriaşe poveri nevăzute îngropând în zăpadă răspunsul ce nu mai urcă treptele'n sus spre Ririna. Ea strângea clampa uşii de care se ţinea strâns, s'atârnà ca o.. navă care'nfrunta uraganul ce se sbate'n largul mărilor, o barcă fixată cu ancora în bunul pământ protector; ca o pasăre marină care va muri prinsă cu ghiara pe catarg ori pe care va smulge-o furtuna odată cu catargul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi un svon de râs bun, care alinta şi care dojenea, coborâ scările în jos, învăluitor ca o trâmbă de vânt peste o oază pustie, arsă de soare...

Ca un paiu pe cari'l aruncă în pulbere hazardul, în calea unei furnice naufragiate...

Ririna dispăruşe după nişte geamuri de alabastru.

Şi nu m-am mai dus nici la 2 nici la 4 Plecam la Bucureşti de unde evadasem de cinci zile, copleşit de ridicolul căderii mele, jos, pe scări, sub privirile Daliei Polichronidis.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

...Nudité ! Jardin rose et divin de la femme.

Paradis de la chair qui fait sanglater l'âme...

A. Samain — Au jardin de L'infante —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Şi...

Într'o sară urcam scările de marmură...

Spre casa albă care părea'n lumina lumii un goeland împetrit în preajma mării..

Ţărmul singuratec, era liniştit şi pustiu...

Luna'n mijlocul bolţii şi'n mijlocul mării în fund, părea un potir uriaş răsturnat în nesfârşire...

Noaptea era parcă o'npărăţie de marmură în cuprinsul căruia un vârtej straniu ar fi împetrit, nesfârşită, pulberea unei lumii de crini sfărâmată.. Se vedeau de departe lumini aprinse la geamuri. Şi casa albă părea astfel o bizară jucărie de perle, aruncate pe ţărm din poala unei zeităţi marine.

...Când o văzusem ultima oară în Bucureşti, Dalia Polichronidis îmi şoptise,n treacăt, cu glasul învăluit în umbre şi în taine.

— Vino pe ţărmii Pontului-Euxin. Te aştept în casa albă, într'o noapte de vară,. ca să pozez pentru statua *Renunţării.*

...Şi-acum în capătul scării, Dalia aştepta, învăluită într'o rochie uşoară, fumurie ca o floare a nopţii, a luminii şi a mării...

Cu'n genuuchiu plecat, i-am sărutat mâinile amândouă... Şi... tăcuţi ne-am urcat sus în iatacul care da spre valurile mării...

Tăceam.. Tăceam.. (ca doi copaci goi, toamna în câmp aşteptând răsăritul lunii, când nu bate vântul).

Şi rupse tăcerea Dalia Polichronidis şi vorbele-i mă cufundară într'o lume necunoscută de taine:

— La nunta din Cana Galeliei fost-a şi Isus chemat...

Sta'n picioare în mijlocul iatacului care da spre ţărmurile mării...

Era 'naltă, albă şi de-o perfectă armonie: par-că era conturală 'n marmora nopţii care plutea peste mare... Părea un strugure de flori de ac, înflorit la porţile unui paradis scuturat...

Atât a spus... S-a aşezat la pian...

Şi-a oironit privirile departe, undeva'n cuprinsul nesfârşirii mării...

Şi'ncepu să cânte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1931-1932

Şi mi se păru că pe nesimţite casa albă se urneşte, se înalţă în noapte, ca un goeland cari şi'a desfăcut aripele şi pluteşte liniştit peste abisul mării...

Şi mi se părea c-aud nişte acorduri de orgă limpezi şi bizare, cari se pierdeau sub bolţi depărtate şi expirau în ecouri prelungi, îndurerătoare...

O cascadă de acorduri de orgă, frânte, sugrumate...

— Nu cunosc cântul aceasta, Dalia Polichronidis.

— Nu-l cunosc nici eu.. L-am prins din sbuciumul.. mării în nopţi de singurătate.

— Şi.. cum îl numeşti Dalia Polichrrnidis?

— Fără titlu; dacă vrei unul.. Iată: „Asemănà-se-va împărăţia cerurilor cu zece fecioare, care luându-şi candelele lor, au eşit întru întâmpinarea mirelui"...

...Şi peste sufletul meu se risipise, şi-l înecase, cascada acordurilor de orgă, ca o prăvălire fantastică de gânduri şi senzaţii necunoscute, cari dor şi cari cuprind în îmbrăţişări complex mângăetoare...

Din amfore romane trimeteau miresme crinii, departe pe drumurile sufletelor noastre..

Le simţiam plutind în nesfârşite depărtări...

Pe pereţi o pânză de Băncilă .. „Fără grijă" de Grigorescu..

O marmură stranie de Rodin şi alta de Brâncuşi.

Pe o poliţă de forma unei scoici de marmură tivită cu sfărâmături de safir, câteva cărţi legate'n piele albă şi'n clasica elină; Homer, Pindar. poetesa Sapho, Plato şi Eskyl; în limba franceză: Epicur;

„Traité de la nature des Dieux".

„Demonul" lui Lermontow,..

Lord Byron, Alfred de Vigny, Rabindranath Tagore şi toate volumele lui Edouard Rod...

Pe un colţ al Pianului, de bronz, un Beetowen.. şi lângă el un volumas de Paul Valèry.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcri1901-1932

Şi'n tavan.. o lumină minunată.. ca o floare cu petale mari, străvezii, nemişcate...

Poate mă uitasem privind aşa de multă vreme, că auzii, cu glas tremurat:.

— O imensă crysauthmă pallă a noptilor mele.. Lumina asta stranie. Şi privi lumina din tavan.

— Da! o imensă crysanthenă pală...

— care luminează parcul gândurilor mele...

— Şi cari va lumina de apururi nesfârşirea sufletului meu... şi noaptea indecisă şi pală a aducerii aminte...

— O! da! nesfârşirea sufletului.. sunt nesfârşite: spaţiul timpul, cauzalitatea şi sufletul nostru... unitatea lor de măsură..

— Şi sufletului omenesc îi dă sensaţia nesfârşirii.. meditaţia..

— lubirea...

— Şi suferinţa, Dalia Polydronidis...

Era târziu.

Luna coborâse pe mare..

Părea acum gura unui potir de aur răsturnat pe valuri...

O! cum s-au putut vesteji grădinile sufletului meu...

Ranele trupului trec...

Ranele sufletului, nu.

(O! ranele sufletului meu!).

...Şi a doua zi... pluteam pe valuri, singuri, singuri cu barca care'ntre cer şi valuri părea o scoică de safir...

...Singuri cu crinii cari miresmau din amfore romane...

Cerul şi marea erau o nesfârşire albastră contopită; fluera departe'n port ca'nalte lumi, coperit, din când în când, o sirenă răscolitoare de amintiri...

Pluteam în larg...

Pluteam în vis...

Pluteam în nesfârşire...

Dalia la proră sta în picioare..

O contemplam cu sufletul îngenuchiat într'o sfărmătoare adorare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Era frumoasă cum nu poate fi făptură omenească...

Și aripa unui vânt de pe mare îi desprinse, nesimțit, de pe umeri rochia albă, ușoară, ca o iluzie suprapământeană...

Ori poate Poseidon voia să vadă goală cea din urmă minune a împărăției sale și-și părăsise palatele din fundul mării..

Și... goală, Dalia îmi evoca o vie încărcată cu struguri O vie în cer și strugurii aveau bobițele din lacrimi de crin.

O.. înflorirea aceia unică Aprinsese flori de foc, înbătătătoare flori de foc, în tot cuprinsul sufletului meu...

Și ziua parcă era un lac de peruzea..

Și marea era ca ziua...

Și ziua avea gust de veșnicie...

Am plutit în vis...

Am plutit în nesfârșire. Dalia era o nesfârșire de lumină crinie rostogolită peste mare: par-că trupul Daliei era astrul zilei. Am plutit pe apele cari alintă somnul infinitului, o veșnicie Dalia și eu.

Și..

Peste o lună...

Dalia Polyhronidis pleca la Mytilene unde o chemau insistent părinții.., acolo 'n insula scăldată de valuri transparente.

Și eu... eu plecam la București unde mă chemau pe drumurile pământului, realitățile de fiecare zi...

Și...

Și-au rămas pe foi albe de hârtie, sfâșieri de suflet.. Li-am distrămat pentru Dalia, ca pe uiște fire albe de tort. Dar vânturile vieței le-a-ntors înapoi de la dânsa, și s'au așternut ca niște troeni de funigei lâugă glesnele mele. E un maldăr... Skeletul sufletului meu!... N'am mai desfăcut packetul acesta de mai multe decenii. Ascultă: coborâm într'o lume nouă: care trăește aci, deși a murit de mult...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr, 1904-1932

...Peer Gynt—Dis-moi mon crime ?..
Solveig.—Tu as fait de ma vie un poéme
— Ibsen-Peer Gynt —

Sunt aici scrisorile noastre de atunci.

Singur n-aş avea putere să mi-le citesc.

Nu le-am mai fredonat de atâta vreme.

Parcă sunt nişte acorduri de orgă pe care le simfoniază umbrele într'o cathedrală pustie.

Le şoptesc încodată Dalilei, în lumii cari nu sunt, ca pe nişte miresme plutitoare pe altare prăbuşite — cari au fost...

Le şoptesc fierbinte, ca...

...în cea din urmă noapte de Prier..,

cândva în, anui... odinioară...

...acorduri de orgă sub bolti de cathedrală...

...acorduri frânte de mutilată tragedie...

...acorduri sugrumate, acorduri năbusite sub bolţi de cathedrală.

...ecouri expirate din acorduri cari au fost...

... ecouri plutitoare sub bolţi de cathedrală...

acorduri...

acorduri supreme...

cele din urmă ecouri...

sub bolţi goale, pustii...

bolţi năruite ntre ziduri goale...

şi-o orgă imensă, sfărmată şi... mută...

ruini...

şi,... pustiu... n'a mai rămas nimic: doar o Biserică arsă.

Şi 'n floare, tufani de liliac alb îngenunghiat lângă ziduri goale 'n ruină ; de câte ori au înflorit de atunci tufani de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

liliac şi mauve şi alb, cari par învolburări fumurii, învălurate, vaporos, în jurul altarelor pe cari vor pleca genunchii, sacrificate, visurile lumii îngropate 'n subteranele sufletului meu.

...Pe cari şi-au plecat genunchii, de atâtea ori.

...lângă altare sfărmate şi pustii...

Şi, puzderia boabelor infime de rouă ascunsă 'n minuscule potire de fum — Mănunchiul potirilor de liliac alb în floare!. — pleacă, greu, spre pământ, tufanii zidurilor pustii.

...Ca 'n potirile unui suflet omenesc, când s-ar coborâ un cer de lacrimi — înstelat — un cer nesfârşit...

...acorduri de orgă sub bolţi de cathedrală...

năruită, atâta mai suntem...

Şi-o orgă imensă ţăndări sub ele (sufletul meu de odinioară).

Din ecouri aşvrea să întruchipez acordurile vieţii mele de acum...

„douceur du souvenir"...

...Au fost, cândva, demult, odinioară frumoasele zile care-mi par nişte plimbări pe un lac umbrit cu bolţi de nenufar.

Au fost...

Şi,...

... *„Au trecut, de la Aranjuez, frumoasele zile"*.

Au trecut ca şi cum nici n'ar fi fost...

Au trecut cum trec toate câte au fost...

Splendid frumoasele zile,

Au trecut pentru c-au fost.

Şi.... mi-e sufletul un infinit de goluri sucesive.

A fost...

Când-va...

Un ţărm pustiu de mare sub orizonturi nesfârsite...

Un ţărm înflorit cu scoici, cu alge, cu visuri de marmoră fluidă pe cari şi le aruncă marea de pe trupu-i în nopţi de orgie marină...

Cobora din cer peste valuri o revărsare blândă de taine infinite...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/ramuri-1931-1932

Par'că veşnicia se risipise sfărămată în unde odihnitor mângâetoare. pe un ţărm pustiu de mare, sub orizonturi nesfârşite...

Când-va...

De mult...

Odinioară...

...Din frenetica înlănţuire ce fu între valuri cu ţărmul, zbucni o 'ntruchipare de contururi vii nedesluşite...

...Şi de o armonie infinită şi tristă:

(...Ca acelui din urmă acord ce-şi frânge mutilat, îndurerarea sub bolţi năruite de cathedrală pustie)...

(Ca ecoul celui din urmă acord sfâsiat dintr'un *ave Maria* pe cari nu l-a simfonizat orga în nici una din cathedralele lumii):

Tu, Dalia!

Pe-un ţărm pustiu de mare, pribegeai, îndurerat, tu armonia infinită a sufletului meu...

...Ca o trandafirie floare marină, rătrcitoare pe ţărm şi pe valuri şi 'n sufletul meu.

Te-am zărit roectată pe safiriul nesfârşitelor valuri, întristător de limpezi şi de calme...

Şi vagul trandafiriu îşi desprindea seducătoarele contururi, confundate în neautul safiriu al mării, abea distinct, iluzoriu...

...Par-că o împărăţie de trandafiri se prăbuşise 'n cuprinsul trupului tău, atât era de vag reflexul divinelor contururi proectate pe neastâmpărul neantului safiriu...

Şi, mauve, ca zarea unei mări de stânjăei înfloriţi, potopită de soare, era reflexul divinelor contururi, proectate pe neastâmpărul valurilor mării, din naltul gol al ţărmului pustiu...

Când-va...

De mult...

Odinioară...

Rătăceai, îndurerat, Dalia, cu capul plecat, cu sufletul îngenunchiat sub nolanul desamăgirilor, cu genunchii frânţi de povara visurilor vane, pe un ţărm pustiu de mare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Atunci...

Când-va...

De mult...

Odinioară...

Ascultă, scump streinule călător, citesc o biblie sacră şi vechie de când lumea...

Şi n-aş putea sări ori adăuga un cuvânt.

Precum n-aş putea spune nici unul din gândurile cari au răsărit ca o puzderie de pilaştri lângă izvoarele lacrimilor, treze şi vii...

Să te cobori în morminte, unde trăeşte, deapururi, viaţa ta de odinioară!...

Toţi stropii tăi de cer, din viaţa de odinioară...

Da! da! Citim, citim...

O! dar nu te-am întrebat: cum te chiamă, fratele meu din toată lumea?,

— Ion Amaru!.

Amaru! Da!

— Sunt preotul durerilor tuturora, în templu suferinţelor mele...

— Spre deosebire de mine: eu am fost preotul suferinţelor mele, în templul durerii tuturora..

— Cum e mai bine?

— Cine ştie!

— Cum trebuia să fim?

— Cine poate spune!?

— Să citim din sacra biblie străveche.

— Ca nişte patriarchi lângă temple risipite..

— Cărora li a supravetuit religia pentru cari au fost zidite..

— Şi să nu întrebi nimic.. nimic; sacra biblie străveche mi-e implântată în carne, în piept.. Şi-am chenăruit-o cu mucenicia unei vieţi de înfrângeri, de cult profund şi pur de suferinţi..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

...Sa légende provoquera des plus beaux yeux des larmes sans fin...
— Ernest Renan — Vie de Jésus —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

27 Martie.

Ni-am despărțit, Dalia:

„M-am desprins din preajma corturilor sfinte..

M-am smuls cu nesfârșită'ndurerare..

„Și pe drumul umbrelor, pelerin obosit, cu sbuciumări îngenunchietoare, a pornit sufletul meu drum lung, și poposește, în preajma corturilor sfinte..

Deapururi poposește, pelerin obosit, în preajma corturilor sfinte; (Corturile sfinte: amintirile de-atunci!)

Și când am pornit de pe malul mării, și când n'am mai văzut nici marea, nici orașul, nici țărmul, nici jucăria de perle: casa albă de pe malul valurilor veșnic treze și albastre.

Și când m'am cufundat în mine, parcă trecusem de mult în altă lume.

Și când apoi pe geamul vagonului de clasa I-a, într'un târziu, porni în largul câmpiei dunărene, se afundă în zări, îndurerat sufletul meu, ca un pelerin cari-a cules ani de ani, păreri de rău, prin toate largurile lumii, sufletul meu, mi s'a părut că am murit de mult și că mă schingiui, acuma, ca să visez o viață nouă!

Ziua era splendid boltită peste tot întinsul drumului meu..

Și soare fraged, ca chipul unei fecioare pe care n'au obosit-o încă visurile vane!

Și zâmbetul primăverii! (atât de trist fără zâmbetul Dumitale!).

Și zarzări în floare, în tot largul câmpiei dunărene..

Când venisem la mare, cu atâte zile'n urmă, mugurii nu plesniseră încă..

Și-acum.. zarzări în floare!..

Am avut, tulburător, senzația pe cari o ai în fața unei prietene pe cari ai cunoscut-o, odinioară, la 13 ani, cu cari ai alergat de mână, când mijiau abea asupra vieții tale, limpezi, zările copilăriei, și pe cari o revezi acum, după un șir de ani, fragedă, strălucitoare și splendidă ca un zarzăr în floare, ai cărui muguri, până mai eri, nu plesniseră încă..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

O prietenă pe cari o iubeşti, fără să vrei, cu nesfârşită îndurerare şi ale cărei forme rotunde nu cutezi să le priveşti ca să nu te vadă copila dedemult.

Şi-am rătăcit îndelung prin parcul zilelor cari au trecut, eu cel de eri, cu umbra mea de azi..

*

miez de noapte

Eram treaz.

Şi mi s-a arătat viu, lângă un portocal înflorit, pe o insuiă în Archipelag, logodnicul dumitale.

Şi am chemat lângă mine: casa de pe malul mării, albă ca un bloc de marmoră şi.. zarzării în floare..

Am chemat barca de safir, şi marea de smaragd..

Zarzării troeniţi de flori în largul câmpiei dunărene,.

Şi i-am văzut roşii, striviţi, risipiţi la pământ.

Şi blocul de marmoră sfarmat se risipise pe valurile mării..

Şi sufletul meu plin de tot ce a fost, risipit lângă zarzări troeniţi cu floarea visurilor mele..

29 Martie.

Inserează.

Şi ploua târâind încet. Par'că o sită enormă cerne nisip ud.

Şi eşti departe, departe..

I-aşa de trist.. Şi ploua! (cu ardezie pisată şi cu gânduri moarte)..

Şi eri era cer senin..

Şi azi e trist.. Cerul pare de cenuşă.

E pustiu..

Aşa de trist şi de pustiu că par'că ploua cu pulbere sufletului meu..

Par'ca n'am fost niciodată, —şi cum au trecut!— frumoasele zile în care ne-am îngropat sufletul în morminte imaginare cărora nu le aflu ţinuiri-n.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr/1901-1932

1 Aprilie.

Eri niciun rând nu ţi-am trimis, Dalia...

Am fost la ţară..

Şi'n liniştea câmpurilor şi pădurilor peste cari primăvara a aruncat cele dintâi valuri subţiri, estompate într'un fraged verde uşor, mi-am robit, Dalia, gândurile ţie..

Azi e zi cu soare cu praf şi lume multă pe străzile capitalei noastre.

Şi totuşi i-atâta de pustiu..

Caut să deschid cale în depărtări, până la tine.. Să presimt când o să vii..

Şi sufletul îmi spune că va mai trece vreme..

Câtă ?

Cine ştie !

Sufletul meu !

Cine ştie !

Dacă vii, mi se va părea doar mai puţin hâdă şi anostă lumea depe trotuoare şi praful capitalei înşirat pe tort de raze, îmi va da iluzia unei apotheoze care-şi cerne praful de aur din cerul gloriilor moarte dedemult..

Şi sufletul meu va fi un haos cu sorvirgini., trandafirii..

Eri, la ţară, sub boltă cerului uriaşă, senină şi albastră ca potirul unei viorele, mi se coborâse pe suflet un calm nesfârşit.

Mi-am adus aminte rânduri din Faust — Goethe, gânditor limpede ca o apă a cerului! — rânduri lângă cari am poposit vreme îndelungă:

... „Mephistophélès" Bon! c'est un moyen qui ne demande ni argent, ni medecine, ni sorcellerie. Le voici: rends toi à l-instant dans un champ, prends la bêche et creuse, circonscrita pensée dans un cercle étroit; contenttoi d-une nouriture simple; vis en bête, avec les bêtes, et ne de daigne pas de fumer toi-même le sol où te récolteras. C'est le meilleur moyen, crois moi, de te rajeunir de quatre-vingts-ans"...

Iartă, cu toată modestia îţi afirm; Goethe a crezut într'o imposibilitate psichică...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Mai poți locui pe pământ când ai văzut o clipă priveliștile cerului? Și încă într'un grajd de vite! mai poți privi picioarele vacilor când ai alintat, goale, coapsele Daliei, superbe?.

Teoria reîntoarcerii la natură! — am meditat și eu cu pasiune pe paginile lui J. J. Rousseau! — este bună pentru moșnegii fără dinți și pentru amantele părăsite. Eu te aștept mereu, Dalia, paradisul meu terestru...

9 Aprilie.

Șeapte sara. E o vreme splendidă.. Și ceasul când priveam, neautul, pierduți, peste mare..

O zi de primăvară.. cea dintâi..

Vin Floriile..

Vei veni poate și tu..

Și vei mai trece pe drumul crinilor rezemați de umăr, pe drumul crinilor de-odinioară..

Te așteaptă Primăvara învestmântată cu mantia cerului senin, înduioșetor de senin și de albastru..

Atât de dulce-albastru, cerul primăvara asta! ca puntea de lumină ireală, pe cari am aruncat-o dela poarta grădinilor sufletului meu, pe pragul casei albe și-am sprijinit-o, cu pilaștrii gândurilor mele, pe urmile pașilor tăi, risipiți pe toate drumurile lumii..

Soarele alunecă spre apus..

Soarele așterne raze calde — impalpabile mângâeri senzuale — pe hârtia aceasta, brăzdată, profan, de dorurile mele.

Și razele cu care soarele, mă'nvălue discret de departe, spre sufletul meu, ceva din ecoul înfrângerilor lui în luptă cu depărtatele amintiri... ceva din senzațiile cari-mi cutremurau trupul, îmi 'nvăluiau sufletul când vesnicia era țărmurită de lanțul brațelor reci, lanțul brațelor tale, când sânii tăi albi cutremurați, mi-alintau obrajii ca niște luceferi stinși, târziu, în nopți, de voluptate mugindă..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
transilvania.ro/mdrr1901-1932

Soarele a apus, departe, ca un suflet care moare, însângerând zarea şi 'mpodobind cu răni fereastra casei mele şi toată transparenţa sufletului meu...

...A apus...

Şi te-au sărutat oare prelung, mângâetor razele lui, dornic, în înserarea asta, când se retrăgeau smulgându-se obosite din infinitul de oglinzi cufundat în nesfârşirea mării ?!

Şi, peste fire coboară un calm nesfârşit care se frânge la porţile sufletului meu, care pare un pustiu plin de praf răscolit de uragan.

8 Aprilie.

Azi, când m-am sculat, era 8½ dimineaţa...

M-am trezit cu ochii înecaţi în lacrimi, cu sufletul tulburat profund...

Visasem:

Par-că, se făcea, prin vis, că, în goană, urcam ţărmul spre pragul casei albe.

Par-că mă 'ntorceam, de la gară, în ziua despărţirii.

...(Cum a fost numai în vis!).

Alergam urcând: abea 'mi trăgeam răsuflarea...

Am ajuns la uşa neuitată.,

Par-că era sară...

Şi... luminile aprinse...

Casa albă feeric luminată în mijlocul întunericului, parcă era palatul soarelui în clipa când calcă pe pragul lumei celeilalte, orbitorul monarch...

Făr'să bat am deschis uşa năvalnic...

(Uşa camerei ale cărei ferestre dau, toate, către mare)...

Ai întors capul grăbit, spre intrare...

Ai zâmbit dureros, cu nesfârşită 'n durerare.

Gura ta, faţa râdeau ca într'o orgie...

Şi ochii plângeau...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

Mut, am păşit către tine...

Trupul şi-a plecat, spre pământ, genunchii...

Şi capul, fruntea în poală...

Şi te-am auzit spunând (mâna-ţi trecea răcoritor prin părul meu):

— Te aşteptam: eram sigură că o să te întorci...

M-am trezit...

Fusese numa 'n vis aşa...

Ochii mi-erau grei de lacrimi...

...Am pornit pe drumurile lumii...

... Cu sufletul îngenunchiat sub apăsarea unei grele depresiuni.

Ce făceai tu oare azi la opt şi jumătate?!.

Văd marea, tălăzuită sub geamurile Dumitale, uriaşă, senină şi albastră ca un vis al nesfârşirii...

Te vei fi 'ntors oare de la Mytilene?!,..

Şi,.. oraşul meu este pustiu..

Mai pustiu de cât o veşnicie goală populată de lumea întreagă din care am lipsi, noi amândoi tu şi eu...

...Zarzării în floare — au înflorit şi aici — par nişte oaze albe coborâte din lună şi presărate, ici şi colo, pe drumul, unei vieţi pustii...

Florii! mâni sunt Floriile! Florii! Florii...

Mi-a spus o adiere fierbinte, cea dintâi adiere fierbinte:

— Poate vine de Florii..

Mi'ntreb sufletul...

— Vine cu Floriile, frumoasa înflorită pe-un ţărm pustiu de mare; oare vine frumoasa sufletului meu?

Vine? mi-ntreb sufletul mereu...

... Mă plec peste ameţitoarele-i adâncuri, mă plec... ascult îndelung şi'n-aud decât tumult, năbuşit în depărtări nemăsurate.

Da, va veni, frumoasa gândurilor mele...

Sufletul meu distrămat în mii de fibre, a pornit în lumea largă, ca un basm pribeag de funigei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mor1901-1932

Şi-ţi-ninge'n creştet şi în poală.. ca să vii, frumoasa gândurilor mele!

* * *

Anatole France spune în *Le jardin d'Epicure : Le temps, dans sa fuite,* blesse ou tue nos *sentiments les plus ardents et les plus tendres. Il affaiblit l-admiration en lui ôtant ses aliments naturels: la surprise et l'étonnement; il aneàntit l-amour et ses belles folies, il ébranle la foi et l'espérance, il* défleurit, il effeuille toutes les inocences.

Să fie aşa? Să poată fi aşa? Dece să poată fi aşa? Trebue să fie aşa? Mă chinuesc, mă surpă gândurile.. Mi se'nfing în suflet, pretutindeni ca o ploae năpraznică de ace într'un munte înfoiat de lână..

Cred că Anatole France s'a gândit scriind asta, la sentimentalismul.. instinct, comun mulţimei de ori unde şi din toate timpurile..

Altfel, a creat un gând scelerat..

...Pentrucă „Romeo şi Julieta" în tragedia lui Shakespeare „Romeo şi Julieta" în viaţa pe cari au trăiţ-o, real, odinioară în Italia Evuiui mediu, ar rămâne o farsă de un tragic ori de un ridicol înspăimântător..

Şi toţi cei cari — necunoscuţi— şi-au junghiat inima, cu'n gest care sfidează infinitul, pe altarele unei singure iubiri nemuritoare...

Şi eu care cunosc toate vrajele trupului tău şi le doresc mereu cu admiraţie crescândă şi arzătoare.

M'a înspăimântat acest: „blesse ou tue".

Mă tortură acest: „il effeuille toutes les inocences"..

..Iţi îngenunchim, ca o jertfă lângă virginile altare, depe soclul cărora nu s'a ridicat spre Eros fumul primei iubiri moarte..

Iţi îngenunchiu, frumoasa gândurilor mele o rugăminte sugrumată; dacă e adevărat, acest „blesse ou tue" *de ce-i* adevărat?! Te întreb pe tine, infinitul meu de doruri, şi de visuri!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Şi cine, atât de crud, l'a sădit, în slaba noastră fire omenească ?!?.

Şi de ce ?!.

9 Aprilie.

E o zi albastră şi clară ca un suflet care aspiră parfumul primei iubiri...

Şi e ora când ne-am întâlnit, ca două păsări ale cerului, pe un ţărm pustiu de mare, la o margine de lume...

Cum trece vremea, nemilos !.

Şi cum povara amintirilor, îmi îngenunche sufletul, îmi pleacă fruntea ne'ntrerupt pe pragul zilelor de atuncii !.

Cum au trecut ca un stol de păsări albe pe cerul unui vis !.

Zilele de atunci !.

Am aruncat punte nevăzută, de pe ţărmii sufletrlui meu peste întinderea depărtărilor lumii, până la marginea ferestre în dosul căreia stau îngenunchiate, îndurerător, amintirile, sfâşietor de frumoasele amintiri...

Aud ori ce contur al glasului tău...

Aud marea: tace şi par-că vorbeşte înensitatea 'n tăcerea aceia grozavă...

Simt alunecarea privirilor tale...

Simt mlădierea oricăui gest pe cari poate nu l-am surprins atunci...

Atunci ! atunci !..

Ce ecouri vrăjite cuprinde vorba asta :

„Atunci"...

Atunci., când aşteptam tremurând ritmul pasului tău, când doream îndurerător melodia de sezaţii mângâietoare, pe cari o revărsà în tot cuprinsul trupului meu, braţele alinătoare...

...Când pe drumurile sufletului meu, călătoreai reală, vie, de mână cu toate visurile mele...

Atunci ! atunci !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/mdu1901-1932

Cum pot muri, zilele nemuritoare!

Ori viața noastră este numai prelungirea fluidă și zădarnică a amintirilăr albe, pure și albastre!?

„Azi" ecou indefinit al veșnicului eri?

Cine știe când va mai reveni „atunci"...

La revedere frumoasa gândurilor mele, la revedere pe plaiul zilelor nemuritoare, la revedere cu nesfârșită'ndurerare, la revedere'n leagănul iubirei care ne'ncercuia în fulgere de pară!

Parcă era o crisanthemă imensă, cu petale smulse din soare, becul prins în tavanului iatacului tău acolo'n casa albă de pe țărmul mării..

Și cununa brațelor albe reci care mă cuprindeau ca niște coliere de raze fierbinți.

Ce zi tristă azi!

10 Aprilie.

E iară sară.

O sară grea, opacă cu umbre cari neliniștesc apele sufletului meu.

Peste pustiul depărtărilor nemăsurate, obosit trimet către tine, din grădinile sufletului meu careși așteptă înflorirea de la sărutul zefirului adormit în poala ta — o nesfârșit de tristă salutare...

(...Ca iluzia unei mireș — ce stă să-și înaripe sborul din grădinile sufletului meu ce-și așteaptă înflorirea — o nefârșit de bună salutare.

Ceva din închinarea celor condamnați la fiare când pășiau în arena circurilor imperiale, este în salutul pe care ți-l trimit acolo'n depărtare.

11 Aprilie.

...Florii! Florii!.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/?id=1901-1932

Şi-i o zi frumoasă, blandă şi fantastă ca o poveste persană...

Cerul i-albastru ca un buduoar voluptuos de mătasă, când nu şi-a golit toate tainele, iubirea.

Mi se risipeşte sufletul în toată frumuseţea asta limpede nespus...

(O zi cari-ţi 'ngenunche sufletul lângă glesna amintirilor, ţi-l înlănţue dureros).

Mă simt pustiu, ca un deşert fără raze şi fără caravane.

Mă 'nprejmue urâtul, mă sugrumă, ca pe un cocor, rătăcit, peste mare, când e noapte, toamna.

Îţi dai seama ce însamnă asta:

Să mori de urât coplesit, pe o zi ca asta, când se destramă 'n aer epopei de amethist...

Să te 'nece urâtul, ca o mare de noroiu, în cari te cufunzi fără putinţă de împotrivire, pe o limpezime splendidă ca a lacurilor uitate în funduri de pădure.

Oare ai venit?.

Simt în suflet tremurul pe care-l stărneşte când coboară pe malul lacului gânditor, zâna sufletului meu şi-şi întinde fricos piciorul gol-trandafiriu, în undele lacului ţărmurit în sufletul meu, cu atâtea visuri moarte şi cu deziluzii...

Poate, cine ştie, eşti tot acolo departe în preajma corturilor sfinte...

Poate ai venit...

Bine-ai venit, candid potir al amintirilor, bine-ai venit potir sfânt!

Simţi tu ce'n samnă să te'nprejme urâtul, să te sugrume dorul, să stai cu ochii închişi, cu auzul furat de sborul depărtat al amintirilor, cari horesc în jurul tău, ca roiurile de albini în jurul unui zarzăr troenit de fulgii florilor albe, în ziua asta splendidă de Florii strălucitoare, ca să surprinzi, în depărtare, ecoul neazit al pasului tău.

Venit...

Ai venit?!

Bine-ai venit., dac'ai venit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bine-ai venit, îndurerător de mult dorita gândurilor mele, bine ai venit.,

A coborât în lacul limpede profund, zâna sufletului meu..

Ce infinit de valuri sbuciumate şi profunde..

Ce infinit de valuri...

Valuri, unde, vălurèle...

Valuri...

* * *

Nu ştiu, dar simt că par'că ai venit.

Imi spune ceva din mine c'ai venit.

Mă cutremur că atunci când te strâng în braţe..

A fost ori n'a fost vremea când ne iubeam de dimineaţă până sara şi de sara până dimineaţa: cum îţi presuram trupul pretutindeni cu sărutări dureroase ca nişte guri de flăcări şi cum gemeai ca o muribundă în braţele mele care aveau în vine vijelii de foc şi de furtună şi de soare !..

Şi cum stam la geam, goi, sara câteodată privind cum apune soarele, maestos, departe în mare.

Apusul închidea par'că, gura cuptoarelor de aur revărsate din soare peste sufletul nostru, adância albastrul mării tălăzuit în zare, diafanizat peste depărtări nesfârşite.

Am fost în ţara amintirilor.

Pribeag rătăcit..

Şi sufletul meu, revărsat pretutindeni umplea viaţa zilelor cari au trecut,..

..Şi nopţile în care voluptatea avea gustul morţii, gustul neantului, gustul nefiinţei !..

12 Aprilie.

— A venit! Ce bune-mi pare c'a venit!

Şi Ion Amaru se sculă în picioare, îşi trecu mâna răschirat prin barbă. Sări în sus, de câteva ori, cu lacrimi de bucurie

Muzeul Digital al Romanului Românesc

în ochi, şi bătând din palme ca un copil care vede alunecând, pe pârâul pe care ploaia l'a durat în şanţ, prima corabie de hârtie uşoară..

..A venit! şi orice tristeţa e o bucurie fără sfârşit!

— Da, da! A venit Dalia Polichronidis... Adică... Venise atunci.. Şi.. „*atunci*" nu e „*acum*" niciodată, deşi „*acum*" e „*atunci*" totdeauna..

— Şi nu te-ai dus? Nu i te-ai prosternat când a trecut, pe cale?.

— Ba da, ba da.. „Vină oricând".. Rege, te-aştept" Mi-a zis. Şi m'am dus, a doua zi în zori şi i-am aşternut pe prag lacrimi, trandafiri, şi foile acestea — auzi? foile acestea de hârtie.. sub lacrimi şi sub trandafiri.. (atât a mai rămas).

M-am dus şi apoi... am plecat...

Coborâsem scările de marmoră sculptată...

Un glas copleşit de ecouri din lumi necunoscute, răsuna par'că'n depărtări nemăsurate:

— Pleci fără ca să vii?.

Dalia, ca o statuă de spumă cucerită de o rochie de neguri şi de fum, cobrâse un genunchi şi ridica pe braţ, ofanda sufletului meu.

Era pală dup-o noapte de veghere... Plecat pe un umăr' capul coronat de voloura părului negru înfoiat, purta o expresie de oboseală dulce...

Părea o Primăvară răstignită...

Nu ştiu când am ajuns în iatacul care-mi dădu senzaţia unui templu profanat.

Eram mut...

— Te aştept de o zi şi o noapte... Şi te duceai fără să fi fost.! Pentru ce?.

— Poate, pentrucă e mai frumoasă de cât revederea, aşteptarea..

— Nebun!.

— Ai zis?

— Da. Am spus,. Nebun!.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/mdir1901-1932

Scrâsni cu pumnii încleştaţi şi'n vârtejiţi prin aer, Ion Amaru.. Nebun!

— Tu ai spus-o asta, Tu! Nu este aşa?

— Eu, da, da, eu!

— Mi s'a părut c'a spus-o ea.

— A! Dar ea n'a spus nimic?.

— Nimic!.. S'a ridicat lăsând să cadă ofranda sufletului meu.. Şi ochii îi erau copleşiţi de lacrimi pe care cerca să le ascundă.

Am îngenunchiat.. l-am cuprins în braţe tremurânde genunchii puri şi sacri..

Am simţit-o în creştet picurându-mi, lacrimile ei, ca nişte boabe de mir aprins..

Am simţit-o căzând peste lacrimile ei.

Şi m'au cuprins apoi senzaţiile pe cari li-ar fi avut primul om, dacă Dumnezeu l-ar fi luat de mâni să-l ducă înapoi în paradis a doua zi după ce-l gonise ca să ispăşească primul păcat..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

„Ses souffrances attendriront les meilleurs cœurs".
— Ernes Renau — Vie de Iésus —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/mdr1901-1932

Intr'o zi, în zori...

Azi noapte n-am dormit şi mi-am adus aminte de noaptea când tu dormeai şi eu contemplam neasemănatele tale frumuseţi.

Iţi dai sama cât de-aproape am fost în noaptea ceia de hotarele nebuniei şi ale morţii?!...

Erai îngenunchetoare: umărul şi şoldul şi genuchiul care dormeau ascunzându-te par'că...

Dar ce calm sufletesc profund mi-ar trebui ca să pot cuprinde, înzădarnice cuvinte, atâta armonie subtilă şi fierbinte şi elegantă voluptoasă şi fină.

Dragostea asta a ajuns pentru mine o sfâşiere pe care nu te trudi zădarnic să ţi-o poţi închipui.. să o poţi simţi?!

Sunt.. neantisat, anihilat, risipit în clipele care au fost, în clipele cari vin ca să treacă..

...Sunt o aripă ruptă dintr'un vis cari-a murit pe braţul unei cruci, uitată într'un ţintirim părăsit.

...care se cufundă în apele amintirii, în apele uitării, mărite, revărsate de năvala lacrimilor nestăpânite...

(Ţintirimiul amintirilor care se cufundă prăvălit în năvala lacrimilor)...

Sufletul meu, sub bolţile căruia fiecare clipă murind îţi trimite, îngenunchiat salutul expiaţiei, cel din urmă adio:

„Te iubesc frumoasă făr'asemănare!"

...Sufletul meu, este o agonie de linii şi de miresme pe care le exală ca un potir otrăvit, trupul tău pe care-l asemui cu un infinit de armonii liniştite...

Şi sufletul meu pare o oglindă profundă şi clară, solitară şi tristă prin care călătoreşti, ca soarele dintâi, pe drumurile cerului, tu, frumoasa gândurilor mele, admirând mereu fluiditatea luminilor tale totdeauna evocatoare de graţii milenare.

Imi simt sufletul murind încetişor.

Mă simt murind, torturat de sfâşieri necunoscute îndurerării omeneşti...

Mi-e sufletul o lacrimă prinsă pe marginea genelor tale...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nr1901-1932

Şi trupul... mi-l simt un fir de praf pe cari vânturile lumii îl smulg de sub călcâiul paşilor tăi...

Să pornesc pe drumuri fără sfârşit,.

...cu capul plecat în poală la tine...

Cu privirile rătăcite în umbrele infinite cari plutesc seducătoare în depărtările ochilor tăi...

Cu suflntul prins de potirul gurei tale într'o încleştare, înebunitoare ca o beţie necunoscută în ţara fericirilor lumii.

Mor încet îngenunchiat lângă genuchii zilelor cari au trecut..

O! erai atât de frumoasă Dalia, în nopţile când nu mă înduram să te iubesc ca să nu dis'răm armonia frumuseţilor tale, în vârtejul voluptăţii istovitoare...

Şi... sufetul meu cari a rămas în jurul corpului tău, felin şi dulce ca un şarpe moale şi strălucitor, ca o aureolă umbrită în jurul unei frunţi care visează vane fericiri terestre...

De-aş putea prinde în cuvinte complexitatea infinită a sufletului meu, îngenunchiat lângă genuchii dumitale cu o iubire în cari-şi va'ngropa tot noianul vieţii omeneşti!..

...Un suflet în cuvinte...

.. O nesfârşire de senzaţii copleşitoare...

...Din cari abea mai pot desprinde, arare, pentru tine, câteva cuvinte...

...Undeva pe un ţărm pustiu de mare când trec obosite păsările mării şi gândurile lumii...

...pe un ţărm de mare, seducătoare şi albastră ca flora sufletului tău...

Frumoasa gândurilor mele!

Frumoasă şi tristă ca un vis cari'ngenunche şi moare, departe de altarele spre care sbura de o vecie, şi cărora regina chimerelor îl închinase ofrandă...

20 Aprilie.

Mă sbat să-ţi pot arăta vâltorile cu aspecte mereu schimbătoare, care se rostogolesc prin genunile sufletului meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

Dar poţi *crea'n* cuvinte păiajenul pe care l-ai întins pe o planşă, l-ai împuns cu ace fine ca să-l întinzi, ca să-l fixezi; îl poţi crea viu, întreg, din liniile pe care le-ai desenat cu creionul în jurul trupului, sguduit de convulsiuni tragice şi efemere?

Viaţa, este, draga mea, o cascadă de nonsensuri şi de ironii şi de sarcasme cinice, vesele şi triste.

Aş vrea să odihnesc, nesfârşit, cu capul în poala ta vrăjită, să tac, să ascult svonul vorbelor tale ca pe un ritm domol de ape liniştite.

Şi să ştiu că m'aştepţi mereu.

Aşteaptă-mă, pe alei nemuritoare, ţărmurite de crinii sufletului meu, aşteaptă-mă în parcul împodobit cu crinii pe care ernile zilelor nu-i ucide în văile sufletului meu.

Aşteaptă-mă ca pe un parfum pe care îl cunoşti dar pe care nu-l poţi sorbi din atmosferă, pentrucă pururi rămâne departe...

Gama sentimentilor omeneşti este infinit de variată şi-şi pluteşte melodiile la suprafaţa sufletului, în ore de recreacţie primăvăratiecă şi adolescentă.

Gama sentimentelor mele este nesfârşit de profundă şi-mi sfarămă sufletul cu infinitul melodiilor cari pornesc în valuri mari şi grele...

Am stat o noapte cu capul plecat între mâni fără puterea cătă trebue să înfiripi un gând, să schiţezi un gest...

Oare cum se poate înebuni, frumoasa gândurilor mele?

Ştii?. eu cred că sunt suflete — două suflete — cari, ori cât de depărtate, îşi trimet unul altuia irezistibile chemări pe punţi luminoase, pe cari nici moartea nu le sfarămă..

Incerc senzaţii asemănătoare cu acelea cari-mi mistuiau sufletul şi trupul când aşteptam, în zilele nemuritoare, un pas pe cari-l cunoşteam în uşă, o batae cari-mi smulgea sufletul..

Doamne! cum a trecut!

...Şi cum trec toate câte sunt, frumoasa gândirilor mele!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

24 Aprilie.

Într'un plic culoarea... vârstei când apar cei dintâi peri albi, am primit.. fotografia ta..

Adică... ce a putut prinde obiectivul din complexul acela de linii fixe, cari dau tremurul zâmbetelor tale, pe care le sărutam cu'nfrigurare., când mi se păreau eterne zilele fugare, când, iubirea nedădea senzația că viața noastră se confundă cu vecia.

Cum cătam sara geamul luminat în lungul țărmului pustiu!

(Singur luminat în lungul țărmului pustiu).

Ca cea din urmă candelă uitată într'o cathedrală..

Și ce tremurări de suflet când îl zăream în lungul țărmului pustiu!.

Ca depe țărmul morții când ai vedea ultima oară orizontul vieții tale pământene..

Un dreptunghiu minuscul de aur topit..

Mi se risipește sufletul în lacrimi!.

Scrisoarea asta! de jur împrejurul ei am țintuit o coroană de lacrimi..

Ai simțit?

..Două ți-au căzut pe față: una pe-un ochiu: în cel drept... L-a înecat.

Cealaltă în păr, în valurile părului tău, înoptate valuri de fum, îndurerător de dragi,... așa... ca stropul unei rugăciuni zădarnice în vâltorile păcatului?...

Fotografia ta e urna lacrimilor mele, o amforă imaginară 'n care picur toți stropii de cer din sufletul meu.

Îți sărut gura și ochii (ce înoptări coperite de tristeță și de farmec copleșesc ochii tăi, îngenunchietorii?!).

Și-cum, mi alină și-mi sfâșie sufletul cerescul zâmbet care fâlfâe din aripi de umbră în jurul gurii tale!...

Fotografia asta va fi confidentul inimei mele, nedespărțit tovarăș de dureri și gânduri.

Îți mulțumesc că mi-ai trimis-o, îți mulțumesc cu lacrimi și cu 'ngenuchieri profunde!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lacrimile;. E grea, tot mai grea corona de lacrimi pe cari ochii mei o clădesc în jurul scrisorii tale, în preajma tulburătorului chip sacru.

(Am sărutat alunica din colţul gurii, încet, nesimţit, încetişor, ca să nu simţi şi tu tremurul gurei mele care tresare în sbucium frânt ca trupşorul unei sălbatice sburătoare, când mâna omenească o strânge în palmă întâi..

Mă tortură, voluptatea nesfârşită a revederii!..

Şi.. tragedia despărţirilor fără cuvinte..

..Peste ochii Dumitale plutesc umbrele vrajei..

..Ca'n ziua când ne-am întâlnit pe străzile pline de praf şi de soare.

..Ştii, când purtai, între sâni, trandafirul pal, tânjitor..

..Ca'n ziua primului sărut în aurora frumoaselor zile..

Maeterlinck spune:

..Şi forile ca şi oameni au un suflet: parfumul..

Al Dumitale este un „lilas blanc".. Coty..

Parfumul dumitale favorit..

Parfumul neuitat frumoaselor zile.

Să deschizi încet.. flaconul..

Să te împrejmui de atmosiera sufetului Dumitale..

„Lilas blanc" — Coty.

Să te înbeţi.. voluptos..

Să-l absorbi prelung, cu ochii închişi!.

..Şi'n fundul flaconului numai două picături să opreşti şi dacă vor reveni vreodată frumoasele zile, cu capul plecat în poală la tine, cu ochii închişi, să mă înbăt absorbindu-l prelung, cu ochii închişi.. să mă înbăt, în poală la tine, cu vraja parfumului tău!

Dacă vor reveni. vreodată, frumoasele zile!

Să mi se pară c-am adormit pentru totdeauna în poala ta şi că-mi trec peste pleoape în valuri nesimţit de uşoare, miresme cari călătoresc spre mine neobosit, mereu, din ţara'n care liliacul alb, viu, miresmat, stă înflorit de apururi...

...Tălăzuit în codri imenşi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.st.ransilvania.ro/mrm1901-1932

...Ca un ocean de zăpadă cu faţa spulberată de vânturi, troenit peste grădini care exală tulburătoare mirodenii...

...S-adorm în poală la tine,

Să mi-se pară c-am trecut hotarul spre ţara primăverilor îmbălsămate de codri de liliact etern, înflorit deapururi...

Cum trece viaţa noastră când ne-o'nbălsămează visul cu mirodenii cereşti!.

Trece cum se ofileşte şi moare potirul unei flori de liliac alb când un ochiu îndurerat, picura într-ascuns o lacrimă fierbinte'n infimul potir, care se ofileşte şi se sfarămă sub strivitoarea lacrimilor greutate...

...O lacrimă copleşitoare care'ngroapă un suflet într'un potir de floare!..

...O lacrimă grea fierbinte, una singură şi potirul infun se, curbează, se frânge în neant.

Cum aş vrea să-şi arunce neantul munţii peste minte, ca să aflu repaos, alinare!

Te rog să nu râzi...

Să nu coperi cu valuri de râs, dorul meu.

Şi să-l primeşti!

Şi să nu faci reflexii amare:

...mai bine-şi cumpăra o pereche de ghete...

fără îndoială!...

Dar am vrut...

Închipuiţi că sufletul meu şi-a cerut şi a impus o jertfă din care să se nalţe, să plutească'n jurul dumitale în nopţile somnului lin, vraja ninsorilor invizibile de liliac alb...

...O jertfă din iubire...

Iţi îngenunchiu

28 Aprilie.

...Mă simt trist...

Şi cum n-aş vrea să mă smulg tristeţei acesteia, copleşitoare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ca'ntr-o bulboană din apele Satanei mă cufund cu fiecare sforţare pe cari o fac ca să mă smulg...

Cât de trist este zâmbetul tău când cobor umbrele serii, în singurătatea asta!..

Mă simt murind încetul, sfâşietor de trist...

...Şi pe sub bolţile sufletului meu, pluteşte parfumul liliacului alb în floare...

Mă simt murind, smuls vieţii de iresistibilul farmec pe cari-l cerne peste toată întinderea sufletului meu, mi-l cufundă mi-l omoară, nostalgia frumoaselor zile... (Poate oare cineva muri de tristeţă?)

...In părcurile sufletului meu, a răsărit, un mănuchiu de flori, pe cari nu le cunoaşte grădinile pământului, flori pe care amintirea le-a înflorit pe culmele nopţilor de volptate şi alint...

Un mănuuchiu de flori carî-mi trimit miresme captivante, miresme cărora îmi plec genuchii şi altarele sufletului meu, miresme pe cari le sorbi până ucid, miresme care vin, călătoresc în valuri diafane şi-mi sfărâma simţurile cu narcotice nesfârşit de îndurerătoare...

...cum mă duce, mă târăşte amintirea captiv înlănţuit!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Acelaşi năzuinţă de-a fi unde nu eşti,
De-a prinde nălucirea pe care-o bănuești..
Aceeaş sete oarbă de-a căuta ceva
Ce poate n-are umbră decât în mintea ta.
— Nichifor Crainic-Darurile Pământului —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trebuia să plece'n Mytilene...

Intr-o sară, tristă Dalia, prinse să-mi murmure o poveste...

— A fost, odată, de mult, când noi nu eram în lumea asta, şi departe, departe de locurile aceste...

...Par că picurau mărgăritare într'un potir de puf...

Copleşitoare coborâ 'nserarea...

Era toamnă.

In faţa căminului, pe un troian de blăni negre de urs din Carpaţi, albă, austeră şi lascivă, Dalia, întinsă cu obrajii în palme, cu coatele cufundate în blană, pribegea cu tremurul flăcărilor, prin ţara cine ştie căror basme moarte de milenii...

Eu stam şi descifram, învins, contrastul dintre alb şi negru, contrastul care cuceria odaia şi infinirea sufletului meu.,.

Stam la picioarele Daliei..*i*

Umbrele ne cucereau năvălind din colţuri.

Abea mai zăream, deasupra căminului fresca a de camee...

Albă, „*Sapho*“ *pe stânca din Leucadia.* se contura precis pe fondul verde, negru, cenuşiu...

„*Judecata lui Paris*“ în sardonix, albastru obscur, cu cele trei zeiţe văzute ca 'ntr'un fund de mare de la nord.

Pe peretele opus, focul descifra un vraf de flori de Luchian şi un car cu boi de Grigorescu.

Incolo, compactă, căzuse înoptarea..

— In vremea aceia trăia o sultană stăpână peste toate comorile pământului. Şi era săracă şi tristă şi pustie, pentrucă un rege strein, un rege pribeag, un rege detronat, fără pâne şi fără cămin, îi furase toate comorile sufletului, sultanei a celeia... Şi ea se distrămă mereu în lacrimi nevăzute... Şi el pribegea mereu... (Cum sta pe spate ridica în sus, legănând din când în când, piciorul).

Şi 'ntr-o zi — s'au întâlnit în pustiu — pe o sară ca asta, încrucişându-şi caii arabi lângă un palmier gigant, sultana i-a spus, regelui pribeag:

Rege, sunt vistiera comorilor lumii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Rege, tu regele meu, eşti pribeag şi cerşetor.

Şi eşti mai bogat de cât mine şi mai puternic pentru că eşti vistie-ul sufletului meu. Rege ai toate comorile lumii, fii regele meu, fii mai bogat de cât vrei...

Şi regele i-a răspuns:

— Visteria pe care o am îmi este mai mult decât toate comorile regatului tău...

— Şi totuşi!., îl îmbiă sultana încovoindu-şi trupul de pe armăsarul focos, ca o floare de lothus curbată de lovitura unui val...

— Dar dacă Regele, sultană, ar cere asil şi pentru tot poporul său deşţărat. Poporul său flămând şi gol...

— Fie, rege! Sbucni în hopote de râs şi de plâns Sultana aceia...

Şi...

— Şi?! s-a dus — Regele s'a dus?.

— Nu ştiu... Dar şi astăzi Sultana şi aşteaptă pe regele său...

... Şi, Niculai Pribagu se simţi zgâlţâit, puternic, de umeri...

— Şi, n-ai priceput, nebune!?.

— O! da! am priceput, şi am plecat...

— O! ai făcut asta?

— Da!

— Pentru ce? Nu voiai s-o ai toată a ta, pentru tot deauna?

— Tocmai pentru asta...

— Şi Ion Amaru hohoti râzând cu tristeţă...

29 Aprilie.

— O! ascultă să citim mai departe...

Tu vei pleca...

...Şi voiu rămâne singur cu primăvara, cu miresmele, cu singurătatea mea îngenunchietoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Primăvara asta; va scutura atâtea flori peste cenuşa sufletului meu...

Cea mai frumoasă a vieţii mele, cea mai tristă!.

...Vor înflori, pretutindeni în grădinile lutului, stânjenii, lată, cerul albastru... cristalin: pare lacrima unei cicori, lacrima unei iluzii, o lacrimă nesfârşită cu raza sufletului meu...

Şi miresmele!

...Călătoresc pe drumurile susfetului meu şi, pe toate cărăruile, zguduitoare ca fiorii voluptăţii pe drumurile simţurilor bolnave...

Iată un măr înflorit alb, rotat şi greu de podoaba albă a florilor plecate în pământ. pare o glorie albă de visuri mutilate.

Ririna!

Gloria visurilor mele mutilate şi albe Vei pleca.

Mi-e sufletul risipit;

Ca nisipul de pe ţărmul mării într'o zi de vijelie!...

* * *

Azi am privit, lung, drept în faţă, pe „spahiul" dumitale. Ce bun trebue să fie omul acesta

Şi cu cât devotament, unic trebue să-ţi închine ţie, tot sufletul lui imaculat.

Îl văd tot sufletnl în ochii şi pe faţă.

Blând ca o rază de soare rostogolită pe muchea unui gheţar, în regiuni polare.

Drept ca un codru din munţii Libanului.

Un suflet de marmură ruptă din soare.

Mi-a mângâiat sufletul alinător când mi-a spus că te-a lăsat dormind...

Şi cu ce glas!

— Doarme, Sultana... Doarme încetişor...

Şi cu ce zâmbet serafic: părea un înger de piatră...

De-ar şti cât mi-e de drag „spahiul" Dumitale!..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

...Cu câtă îndărătnicie mă sbat să mă smulg din prăpastia pe cari şi-a căscat-o în sufletul meu, un singur gând:

— Vei pleca, departe, spre ţara îngrijorărilor necunoscute... Plutesc neguri nepătrunse spre orizonturile acelea... Şi, te văd cufundându-te în ele cu tot ce am, cu mine întreg...

Şi va fi sfâşietor de trist şi de pustiu...

...Pe tot întinsul mării...

In tot cuprinsul lumii...

In nesfârşirea obscură şi rece a sufletului meu...

Iată, ochii tăi sunt cufundaţi în umbre pe cari le cunosc numai ochii cari au poposit îndelung în grădinile gândului, departe.. la hotarele visărilor fumurii,

...Departe...

Nesfârşit de departe...

Drum bun, dragul dorurilor mele...

1 Mai.

Dacă astăzi nu vine „sphaiu" ai plecat..

Mai sunt atâtea ceasuri pân atunci!.

Iţi dai sama ce fel de aşteptare va fi aşteptarea asta, cea din urmă ?!

Vei pleca!

Şi, vor trece peste mine, zile nesfârşite, ca un convoiu de pluguri cu mii de fere ascuţite, cari vor brăzda în lung şi'n lat, câmpiile sufletului meu, le vor brăzda adânc şi'n fiecare clipă mereu, fără contenire..

Sufletul meu, codru înmugurit în cea din urmă, primăvară..

Şi cum voiu trece oare prin toate zilele acestea pân la urmă?

Atâtea zile?

De dimineaţă pân ce-a trecut şi cealaltă dimineaţă!

Şi câte zile oare?

Doamne!

Sufletul meu, codru înmugurit şi pârjolit de o vifelie de foc şi de pucioasă..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_1901-1932

La revedere,sfânt suflet scump..

Du-te sănătoasă, frumoasa gândurilor mele, spre parcurile splendide în cari-aşteaptă, înforite de-apururi, ca nişte trandafiri din câmpiile cerului, neuitat frumoasele zile.

La revedere!

Cine ştie când îmi va mai fi dat să-mi îngenunchiu privirile în drumul pasului Dumitale!

Vei călători, cu sufletul, cu trupul, cu gândurile, cu viaţa mea toată, departe, departe...

Voiu rămâne singur, cucerit, biruit de o singurătate sfâşietoare..

Imi vor sfâşia sufletul şi carnea, miresmele primăverii, cristalul cerului senin, umbra ta rătăcitoare, pretutindeni şi.. parfumul pe cari mi-l vor trimite pe valuri de sfâşietoare nostalgie, voluptoasele amintiri şi trandafirii răsăriţi, nemuritor, în parcul frumoaselor zile..

Iţi trimit o salbă de lacrimi fierbinţi..

Ţi'n prejmuiu gâtul, mijlocul, glesnele cu o salbă de lacrimi fierbinţi..

Şi.. conturul nemărginirii tale sufleteşti., cu o salbă de lacrimi.

De câte lacrimi?.

Cine ştie!?

Dalia!

Cine ştie!?

Cum plouă! Afară.. Ca peste pustiurile sufletului meu..

Şi,.. la revedere, stăpâna gândurilor mele, cel din urmă: la revedere" încununat cu ghirlăuzi aprinse de sărutări îngenunchietoare..

La revedere!.

Te caut pretutindeni..

Nu eşti dar te văd pe-unde-ai fost odinioară pe unde n'ai fost niciodată, te văd pretutindeni, ca pe o umbră tragică, plutitoare peste apele vieţii..

Dar mâni?

După ce vei fi plecat!

Cum voi strabe pustiul meu de mâni?!

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Şi cum oare îl voiu birui?

Când trenul va fluera ca sirena unui vapor pe care-l aşteată în cale, poate, naufragii?!

Când va fi plecat de mult, cu sufletul meu fâlfâind la geamul pe care-ţi cufunzi privirile în *eri*, în nesfârşire.

Aş vrea sufletului meu liniştea pe care-o vreau mării când vei trece tu, peste abisrri.

Îţi vreau ţie liniştea pe care o doresc sufletului meu, când se vor rostogoli în el, ca nişte mări, cu funduri prăbuşite, amintiri şi părerile de rău..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?an=1901 1932

„Se dévouer, ma Juliette, se dévouer, mais, c'est si grand, si noble! Ah! si tu connaissais la volupté du sacrifice"?..
— Octave Mirbeau — Le Calvaire —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

2 Mai.

...Atâtea zile!.
Am trecut...
Uşor şi greu...
Câte zile?
Cine ştie?!
Şi n'am putut scrie un rând...
Să nu poţi scrie un rând!

Când toate gândurile ţi-au împetrit; îngenunchiaţe lângă o vinişoară care-ţi conjură glesna ca o cărărue de safir, Dalia paradisul visurilor mele...

Le văd ca pe nişte pelerini istoviţi, gândurile mele le văd căzând, în poala ta ca nişte stoluri de paseri pe care le înfrânge sborul...

O dezolare imensă mă sugrumă.

(Şi totuşi: să te mişti, să trăeşti, să lucrezi, să suferi încă, să te sbaţi, ca să nu treacă peste tine valurile vieţii).

Eşti atât de nesfârşit de departe!

Şi-mi pari atât de sfâsietor de aproape...

Şi-aş vrea să-ţi scriu rânduri, uşoare ca o adiere din primăverile cerului.

Uşoare ca amintirea uni fâlfâit de aripi...

De atâtea zile mă torturez să-ţi pot scrie un rând.

Şi n-am putut!

Ce grozăvie!

Nu se vor întoarce de-apururi îngenunchietor frumoasele zile.

Ţine minte.. Presimt...

N'or fi să mai vie zilele ce-au fost.

Nu se vor mai întoarce pe ramuri frunzele moarte, smulse, toamna de vânturi...

Ţine minte...

...Aş vrea să-mi smulg sufletul să-l risipesc în rânduri de închinare cari să-ţi aducă aminte agonia unui „ave maria"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nr1901_932

rătăcit sub bolți de cathedrală, în casa albă de pe țărmul mării

Azi ?!

...un val de lacrimi.

...Convoi îngenunchiat pe.. cărăruia de safir, care trece pe lângă glesna ta, albăstrie ca o dâră de cer prin noaptea unui suflet copleșit de întuneric.

Noi plângem..

Ni soarbe, lamcom, lacrimile pământul..

Și, răsar florile — florile muritoare..

Dar când lacrimile n-ajung pân'la marginea genelor și se întorc dela jumătatea drumului înapoi spre necunoscutele profunziuni, răsar florile cari nu mor de-apururi..

Răsar florile pe cari nu le vedem niciodată.. ..flori pe cari le simțim nemuritoare..

Aș vrea să-ți trimit tremurând cu tot trupul, cu tot sufletul, câteva mănunchiuri de lăcrămioare.. Poate vor ajunge, ofilite, în casa albă de pe țărmul mării.

Îți dai seama cât de sfâșietoare trebue să fie durerea asta simplă.

Să n'ai cui cui da o floare!

„Nici-o floare".

Când pământul e'ncărcat de petale de flori și cerul de stele, ca sufletul de visuri și desamăgiri..

6 Maiu

Te am visat rău, cu două nopți în urmă

Erai par'că, la ușa casei albe, răzimată de perete..

Și era soare..

Peste drum, șir nesfârșit, calicii din lumea întreagă așteptau mila.. casei albe.

Și plângeai..

Și.. se făcea sară..

Și spuneai plângând sărmanilor din lumea întreagă.

— Fiecare dintre voi este mai fericit decât mine..

Fiecare dintre voi mai are o speranță..

Fericiți cei cari speră fără murmurare și fără desnădejde..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi plângeai.

Sfărmător..

Cum plângeai! Ca o salcie încărcată de stropi de ploae şi de rouă când trece, năvalnic, o trâmbă de vânt..

— Nu mai vine! Nu mai vine!. atât mai înţelegeam din tot plânsul tău..

Şi eu.. mă visam.. departe deşi te vedeam cu ochii mei..

Şi, par'că mi se rupea inima de milă..

Şi m'am trezit obosit, tremurând...

..Şi-am trimis eri.. lăcrămioare.. multe.. multe.. un popor de lăcrămioare..

Trebue să fi ajuns la tine în agonie..

Le văd murind, tăcute în poala ta, sugrumând şoapte fără înţeles..

Ce prelungă, spăimântătoare agonie!.

Am lipit pe fotografie micul potir presat de liliac alb pe cari mi l-ai trimis în ziua plecării dumitale.

Pare încrustat..

Şi ce frumos!

Cea dintâi floare pe cari mi-ai trimis-o.

Un potir infim de liliac alb..

Strivit între paginile unei cărţi de Maeterilnck: spleenul tău: Monna Vanna..

Sufletul meu era o nesfârşită revărsare de lacrimi.. Zâmbiam.

Zâmbetul meu era atunci.. o tragedie de lut ars..

7 Maiu

Imi scrii din casa albă de pe ţărmul mării.

..„N'am putut pleca la Mitilene deşi nimic nu m-a oprit"..

Vai! un rând care cuprinde o lume tăcută de emoţii!.

Sufletul meu i-un fulg pribeag în vijelie..

Nu pot scrie, nu pot gândi, nu pot ţine în mână o foae de hârtie..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

O albie pe cari n'au curs par-că lacrimi niciodată..

Am stat toată ziua şi o bucată din noapte răsturnat pe un fotoliu, cu faţa spre cer, ca să opresc sbucnirea lacrimilor..

Dacă ţi-ai putea da sama vre-odată cât am suferit de eri până azi!

Cum poate încăpea atâta suferinţă într'atât de puţin timp!?

Am visat o zi întreagă, treaz cu ochi deschişi..

..Păşeam şi eu pe urmele tale, spre casa albă de pe ţărmul mării.

Aş vrea să mai aud odată pe spahiu spănând stereotip, impresionant:

— „Sultana a venit.. Sultana este singură sus.. Sultana vă aşteaptă...

Aş avea oare puteri să urc până la tine!?

Mi s'ar părea că toate visurile pe cari le-am visat, toate visurile pe cari le-aş mai putea visa în văile vieţii pământene, s'au coborât, odată, toate, în parcul frumoaselor zile şi stau îngenunchiate în jurul vrăjitului trandafir ceresc, pe cari, mâna lui Dumnezeu l-a sădit, într'o clipă de beţie, în mijlocul nesfârşirii sufletului meu..

Aş vrea.. să-mi soarbă, nesimţit, sufletul şi trupul, pentru totdeauna, în potiru-i miresmat, cerescul trandafir vrăjit..

Să nu mă mai întorc din parcul frumoaselor zile..

E moarte şi pustiu dincolo de ziduri

Mi-e sufletul un fulg destrămat pe vijelie..

O albie pe cari-au curs lacrimi odată..

9 Maiu

Plâng!. piâng!. mă sfarm plângând..

Plâns copleşitor.. neauzit.

Aud, vorbele Irenei lui Ibsen, grele de tot sufletul tău.. Le-aud cum le spuneai tu atunci..

Le-aud aşa cum tremurau, la despărţire:

— „Ţi-aduci aminte? „Ţi-am dat tot sufletul meu şi stau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înaintea ta cu pieptul gol — fără suflet.. De asta voiu muri eu", scump sufletul meu!"

Plâng!

Şi lacrimile-mi se răsfrâng şi curg, copleşitor, în suflet.

Mi-e sufletul o amphoră imensă de lacrimi..

..Imensa amphoră de lacrimi o răstorn la picioare-ţi..

..Amintirea frumoaselor zile va pluti mereu pe diamantul unei lacrimi, plutitoare şi ea pe faţa imensei amphore pe cari ţi-am aşezat-o pe umeri, ca s'o porţi până la hotarele lumii, până la hotarele vieţii..

Ia cu tine ampfora imensă ca s'o porţi pe umerii fragezi pe toate drumurile lumii, pe toate drumurile vieţii..

Ia cu tine nesfârşite îngenunchieri şi amintirea frumoaselor zile.

Îţi sărut ochii, şi gura şi zâmbetele toate, frumoasa gândurilor mele.

Cu'n sărut nesfârşit şi greu de senzaţii tulbuătoare.

Mi-e sufletul risipit în potirile amintirilor, risipite şi albe ca o revărsare de crini pe întinderea sufletului meu.

Cine oare ar putea purta povara fericirii pe cari a avut-o, povara fericirii pe cari a perdut-o?

Aspir în depărtare parfumul tău suav şi blând.

Mireasma pe cari o poartă, pe cărările sufletului, potirul amintirilor, ca s'o răstoarne apoi în poala ta, în poala rochiei tale fumurii şi uşoare.

Ştii, după rochia fumurie, mi-e dragă rochia.. de culoarea mirlştilor arse de soare, vara, culoarea celor dintâi frunze cari cad, culoarea câmpurilor supte de brumă, toamna târziu.

Rochia fumurie te'nfăşura cum învălură negurile, un mesteacăn în câmpie!

Cum o 'nvălură astăzi vântul..

Ca pe un paianjenis de neguri împleticit, tremurător, în jurul unei colonade..

Ca pe o aripă uşoară, rătăcită 'ntr'un pustiu, din ţara amintirei..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

...In poala evocatoarei rochii fumurii, las sufletul meu să-şi răstoarne potirul de lacrimi şi de doruri..

Prinde un val de sărutări înebunitoare în poala evocatoarei rochii fumurii..

Frumoasa gândurilor mele!.

Cât de goale şi de reci sunt cuvintele cele mai pline, cele mai fierbinţi!

Mă obsedează torturant, ca un gând obscen, mireasma parcului pustiu, ..rătăcită 'n potirul amintirilor..

..Volupté de la souffrance

..Şi 'ntr'o zi..

Te-am zărit, streină, pe drumurile lumii.

Călătoreai pasionat..

Călătoreai, rătăcitor-visătoare, la braţul unui dandy oriental, pe drumurile de piatră ale vieţii..

Zâmbeai ca cerul în April.

Privirile-ţi erau braţe cari strâng, braţe cari încătuşează, braţe cari frâng cu 'nbrăţişări omorâtoare.

..Şi 'nclipa ceia, undeva, departe, zvâcni barca scurt, cu o smucită legănare..

Barca de lemn de codru asiatic, poleită cu profunzimi de cer..

Se cufundă în apele sufletului meu într'un mormânt de 'nvolburări pietrificate..

..Şi pe un ţărm pustiu de mare, se prăbuşi în valuri, se risipi 'n neantul safiriu un infinit de colonade albe, singure, şi goale de îmbrăţişarea minunatelor ghirlande cari, smulse pe vânturi, de vreme îndelungă, fuseseră risipite, în goluri infinite..

..Şi, duc luptă grea, de atunci, cu norodul gândurilor mele.

p. s.

Am visat. (Ce puternică realitate este visul în sufletul meu).

..Se făcea că eram parcă pe un ţărm pustiu de mare, în preajma casei dumitale care se zăria în depărtări nemăsurate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

albă, mică, fixă ca un goeland îmărmurit pe malul mării calme şi albastre.

Tu erai tristă.

Şi sufletul meu s-a materializat luând forma feţei tale şi port acum în mine, imaginea perpetuă a tristeţei tale calme şi profunde. (cum aş putea-o arunca de la mine dacă este însăşi sufletul meu!).

Mai erau: Kniaghina, Ketura şi eu.. singur noi, numai noi şi,.. marea..

Causam.. Şi auziam în vis muzica vorbelor tale..

Kniaghina purta în mână un flacon.

Şi-a spus:

— Cuprinde vălmăşagul părerilor de rău..

Nechemat răsări *spahiul de la Brusa*

Şi-a spus:

— Trimit Daliei băutură pe cari n-a sorbit-o gură omenească

— Ba da, ba da, repeta stereotip Ketura..

— Vălmăşagul părerilor de rău cari rămân vii şi cresc mereu..

Spahiul de la Brusa pornise 'n goană mare..

Şi 'ntr'un târziu adăugă Kniaghina:

— Doarme acum de veci, Dalia.. I-am trimis otrava dulce, elecsirul părerilor de rău, că a trecut fără să fie ce ar fi putut de apururi să rămână dacă n-ar fi trecut ce-ar fi putut să fie..

In visul meu, poate aiura Kniaghina..

Am plecat în goană mare.

Am plecat pe urmele dispărutului spahiu.

Şi simt şi-acum tremurul trupului meu sbuciumat prin somn: alergam să caut pe cineva, să te vestesc să nu bei băutura sălbatecă a Kniaghinei.

Şi strigam de huia hăul mării..

— Să nu beai, Dalia..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Şi marea 'mi răspundea cu'n hohot de ecouri;

— A băut, Dalia..

..Şi te vedeam învineţită, sgâcită în braţele morţii..

Şi nu găseam pe nimeni: nu găseam vestitorul care să-ţi aducă mântuirea..

Şi eu nu mă puteam urni.

Şi departe în casa albă de pe ţărmul mării ţi-auziam înăbuşit, gemetele durerilor din urmă, stinse, sugrumate..

Simţeam dureri fizice delirante.

M-am smuncit s-o iau la goană spre agonia cetluită 'n casa albă..

Şi m'am trezit..

Era 4. Geamurile deschise dau spre Răsărit

In zare aurora şi 'n florise minunea grădinilor de trandafiri revărsaţi pe plaiurile cerului senin

..Şi sbuciumul din vis m-a sfărmat: sunt obosit..

Ce-o fi fost cu tine oare, Dalia, frumoasa gândurilor mele?

In clipa ceia ce-o fi fost cu tine, oare?

Coboară asupra sufletului meu, alinul imensităţii tale, Doamne!

Coboară peste frumoasa mea care este şi alintul privirii tale, tânără în veac, coboară îndurare, Doamne!

Ora 11. *8 Iunie*

Plouă..

Sună clopote la o biserică departe..

E frig şi bate vântul..

Ce caldă alinare, ce nebunie ferbinte, în braţele frumoasei gândurilor mele, pe o vreme ca asta, undeva, departe!

Da!

Să ploae!

Să ploae năprăznic!.

Şi vântul să răstoarne cetăţile pământului!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Să'n mărmurească de frig şi de groază toată mişcarea vieţii, tot forfotul lumii!.

In braţele frumoasei gândurilor mele, ce înebunitoare alinare, pe o vreme năpăznică, în casa albă de pe ţărmul mării. Da. Visez. Te-aştept să se deschidă uşa deodată. Şi.. necufundăm într'o frenezie de săruturi, într'o bae de alinturi fără frâu..

Dar.. am în faţă o nesfârşire de orizonturi plumburii..

Atâtea visuri vor muri!.

Vor muri, curând, năpăznic

Intr'o zi, vor cădea unul peste altul, că sfărâmături planetare într'un cataclism cosmic.

..Poate, undeva departe, pe câmpiile lumii, lângă altare, învăluite de neguri, în parcul splendid frumoaselor zile, norodul dorurilor mele a ajuns şi stă îngenunchiat lângă poala de apururi frumoasei gândurilor mele.

De-aş fi putut şi eu porni cu tot norodul dorurilor mele!.

Dar au pornit numai ele, singurele..

Şi s-au dus, s-au dus mereu, ca un vârtej de umbre..

Cum sună clopotele'nturnuri, melodios, departe!

Cine-a murit oare?!

18 Iunie

..Am pornit după tine..

Strângând, înjur, toate zdrenţele sufletului meu..

Ce goană, dela Constanţa pe malul mării pân la pragul casei albe..

Dar.., plecaseşi la Mitilene, în dimineaţa când eu urcam scările casei albe, singură acum, pe ţărmul cel pustiu, desolată şi tristă ca o amantă părăsită în buduarul plin de parfumuri enervante.

Vaporul tău se prăpădise departe, cu tine între mare şi cer. ca o pasăre albă.

Şi cum aşteptam!? Cum aşteptam.. auzi?. sunt lumi întregi

Muzeul Digital al Romanului Românesc

de înfrigurare și de suferinți în vorba asta simplă: cum aș-teptam?! Și.. de acum numai aștept nimica.

Ce să mai aștept ?!

Fericiți cei ce pot muri așteptând mereu!.

Și iată un strop din cerul frumoaselor zile:.

Pe scările de marmoră, urcând spre ușa casei albe, am călcat lângă-o petală smulsă dintr'un „mareehal"., dintr'un trandafir evocator..

Pios, am ridicato-o, ca s'o înfrățesc cu trandafirii pe cari sufletul meu ți i-a'ngenunchiat în poală, când uitasem de lume și de noi, într'o înserare răpitoare, acolo, sus, în imperiul imensei crysantheme pale..

Câteva petale moarte!.

Câțiva stropi nemu itori..

Atât a rămas din parcul splendid frumoaselor zile..

Atât va rămâne din tot ce a fost, din tot ce va fi: câteva petale dintr'un trandafir..

Trei fire de cenușă.. o adiere de miresme..

Atât..

Atât rămâne..

Insereează; privesc în larguri.

Marea este o rană imensă.. o rană sângerândă. Samănă.., samănă.. cu un suflet copleșit de dezolare.

Doamne, cruță frumoasei gândurilor mele, o zi ca asta, Doamne!

Și tuturor celor plăsmuiți de tine, din țârnă, ca să poarte cerul, pe umeri de pământ!.

Ora 12 noaptea.

Vezi.. tot plâng.. Dar plâng fără lacrimi..

In preajma casei albe.. solitară și pustie..

Lună..

Cer nesfârșit..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_001-1932

Şi marea!
Marea,.. pare apogeul unei glorii pe-un decor de feerie..
Şi eu plâng..
Incet, îngenunchiat lângă mormântul frumoaselor zile,.. încet..
Dece nu se mai deschid, oare, niciodată mormintele?
De ce?
Intreb.. neantul din afară şi din lăuntrul sufletului meu..
De ce?
Drăguţul meu parc splendid!.
Cum spui:
— Să nu te duci acolo cât voiu fi la Mitylene..
Să nu mă duc!
Să nu îngenunchiu sub orizontul care se bolteşte deasupra parcului splendid, luminat de steaua imensei crysantheme..
Am îngenunchiat cu sufletul împovărat de zâmbete şi.. lacrimi..
Am îngenunchiat..
Marea pare apogeul unei glorii pe un decor de tragedie..
Şi, sufletul meu, un ocean cu valuri galbene şi reci de lut.

Ora 7 fără'un sfert

Poate, ca şi'n sara neuitată va rătăci şi'n sara asta, pe sub teii încărcaţi de mirodenii, frumoasa gândurilor mele.
Poate, ca atunci sufletu-mi se va târâ după paşii frumoasei gândurilor mele, ca irena unei rochii de mătasă albă, pe sub teii încărcaţi de ameţitoare mirodenii.
Frumoasa gândurilor mele!
Te priveam cucernic de departe!
Şi..
In profunziuni nemăsurate, pe apele sufletului meu, pluteai liniştit spre depărtări necunoscute, în barca amintirii care, părea un crin de safir..
Pluteai liniştit..
Şi barca de opal te legăna încetişor, cum leagănă un suflet, visul cel mai frumos, visul cel din urmă.
Ca un crin uriaş, ca un crin de safir viu, legănat de amintiri, pe apele visului, aşa te port pe tine, eu..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

...Plutesc în negre stoluri neliniştile toamnei
Şi nimeni nu se vede 'ndreptându-se spre voi
Cu paşi ritmând suspine
Şi cu priviri prin care trec umbrele vieţii
În nesfârşit convoiu...
— Ovid Densuşianu-Heroica XII —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

ora 12 noaptea

Am rămas cu cartea deschisă pe genunchi, îndelung..
„Amintiri din casa morților" de Dostoiewsky..
Și pe-un rând am sprijinit o lume nesfârșită de gânduri cari se clatină mereu...
Spune Dostoiewsky:
„Da! omul e o jivină răbdătoare".
Da! ca pământul, ca Dumnezeu și ca piatra..
Spune Dostoiewsky:
„Am putea să-l definim: o ființă care se deprinde cu tot ce vrei"..
— Da, cu tot ce vrei!.
— Dar toți sinucișii, toți cei morți de timpuriu!?.
— Inadaptabilii?! Anormalii;?
— Excepții,
O ființă care se deprinde cu tot ce vrei!
Și nu știu de ce am acum viziunea grozavă a puțurilor din *Montsou*, dărâmate, cuprinse de apă..
Etienne.. Caterina Maheu grămădiți de năvala apelor într'un cotlon înfricoșat., în besnă, sub pământ.
Cadavrul lui Chaval.. cadavrul calului atingându-le picioarele.. Întunericul.. Senzația morții., în ruina înecată..
Viziunea acela înfricoșată din romanul lui Zola!. Din Germinal..
Da! da!
Pe Caterina n'a omorât-o gândul că va muri, implacabil, îngropată sub pământ..
Nici priveliștile de infern zugrăvite cu atâta putere pe ultimile pagini din Germinal..
A murit de foame, Caterina Maheu..
Da! da!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Omul este o jivină care se deprinde cu orice vrei.
Cu orice vrei..
Omul !.
Dar nu toţi oamenii !
Sinucişii !.
Nebunii !
Cei morţi de timpuriu !.
Cei cari tac zăvoriţi, prăbuşiţi în ei înşeşi ani, şirag nesfârşit de ani !.

SIBIIU
„ASOCIAȚIUNII"
BIBLIOTECA CENTRALĂ

15 Iunie

..Vei vrea să ştii, odată, cum a fost ! Iată.
Odată cu'n serarea am ajuns pe malul mării.
..Cu hotărârea de a merge, departe,.. departe.., cât mai departe..,
..Pe ţărmul mării, departe..
Şi sufletul mi-a îngenunchiat lângă ziduri, lângă casa albă.
A îngenunchiat şi-a sărutat poala frumoaselor zile..
Şi sufletul meu m'a ţintuit lângă ziduri..
Şi nu m'am mai desprins..
In parc locuiau acuma numai umbrele amintirilor..
Tăcute, îngândurate şi triste..
Am îngenunchiat lângă ziduri..
Şi'n noaptea întâia am dormit lângă ele, cu cheia pe care mi'ai dat-o, strâns încleştată în pumn. Era pretutindeni întunecric şi m'am prăbuşit..
Şi în noaptea a doua !.
Mi-a fost dat să îngenunchiu pe altare în parcul frumoaselor zile..
Ardea pasionat steaua imensei crisantheme..
Ardea ca un cer cu sori sufletul meu curbat de noianul lacrimilor,. ardea sufletul meu în parcul frumoaselor zile.
Şi, la capul meu, în cercul de metal al luminii un mănunchiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

de crini tulburători, miresma cuprinsul îngenunchietorului parc, necuprinsul sufletului meu!

Să fi văzut cât de fierbinte ardeau, luminate, petalele imense cresantheme, pe bolta parcului nostru!

Să fi văzut! Pe bolta parcului nostru!

M'am cufundat în extaz. Domneam peste suferință

Extazul suferinței tăcute! Știi ce-i asta?

Să fi văzut!!

Și să nu te risipești în lacrimi!?

Într'o nesfârșire pasionată de lacrimi!

— Sultana a sburat spre Mitilene și casa albă a rămas pustie..

..Și, pluteau, grele, miresmele crinilor, miresmele teilor în tot văzduhul ţărmului, în tot cuprinsul splendidului parc, pe toată întinderea sufletului meu.

Și-am privit în ceasurile amiezii albastrul profund, albastrul pe valurile căruia, odată, într'o zi limpede de vară — cea mai limpede zi a vieții mele — priveam halucinați, eu și Dumneata o barcă ușoară care plutea, o barcă pe cari o vedeam și nu era, o barcă de saphir care se tot cufunda în nesfârșirile albastrului profund..

Ți-aduci aminte de ziua aceia limpede de vară?

Eram amândoi..

Rătăcitori pe aleele splendidului parc, presărate, pretutindeni, cu praf de ametist..

Eram ușor ca un fulg.

Fericit ca un funigel ce coboară din sbor în palma unui copil.,

Și tu!.

Un strop de azur încrustat pe marginea unui bloc imens de marmoră albă..

O! dar ce am început să-ți scriu?!

Coborâm., în noapte..

— De ce! De ce Spahiu?. De ce-a plecat Sultana?..

— Cine știe?. Mi-a spus, numai: „dacă vine să nu-i deschiz

Muzeul Digital al Romanului Românesc

uşa în iatacul dinspre mare".. Şi eu ! eu am nesocotit cuvântul frumoasei mele Sultane !

..Şi...

Şi-am stat de veghe toată noaptea în parcul splendid frumoaselor zile..

Noaptea a doua..

— Ingenunchiat am stropit cu lacrimi glesna amintiriloor cari treciau convoiu alunecând în poala zilelor de atunci..

..Zilelor nemuritoare cari.. au murit de atunci..

..Şi-acum călătoresc pe drumurile lumii..

Grăbit pe drumuri scurte şi aride..

Trenul meu aleargă ca viaţa, ca un gând..

M-am smuls din parc,.

— Încet ca să nu calc lacrimile căzute pe parket de pe glesna frumoaselor zile..

Am plecat.

Şi crinii au rămas în parc.

Plecaţi peste cercul de metal al luminii au rămas singuri..

Şi... am lăsat aprinsă steaua imensei crisantheme, cu petale aşa de pale în lumina zilei.. Ca să ardă mereu. Să nu mai aţipească lumina.

Crinii.. priveau abătuţi.. trişti în urmă-mi.

Plângeau lacrimi de marmoră fierbinte..

Lacrimi de parfum marmorean..

O! cât de abătuţi şi de trişti erau crinii !

Ca sfărmăturile unui suflet în poala amintirilor..

Sufletul meu !.

Şi.. marea se înfioră sub pasul aurorii ca un popor încremenit de gânduri, când cu pas uşor i s'apropie de porţi, zâmbetul inspiraţiei..

Sufletul meu se distramă..

Iţi trimit, nesfârşit, un sărut..

S'a desprins, nesimţit, din sufletul meu şi, l'am auzit izbindu-se de pereţi cu uşorul fâlfâit de aripi frânt..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De pereții aceștia implacabili, pe cari se rostogolesc cu tine, lumi extravagante de fantazii înaripate..

..Te-aștept mereu, mereu..

Fericiți cei ce-au avut, tot, fără s'aștepte niciodată nimic..

Fericiți cei ce n'au dorit nimic și au avut totul.

Fericiți cei ce au dorit, în van, și-au murit dorind mereau fără s'atingă cu lumina ochilor comoara visurilor ne'mplinite..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

...„Eu unul, reproduc, în afară de exterior, şi sufletul, care, şi el, face parte din natură...

...Accentuez liniile care exprimă mai bine starea de suflet pe care o tălmăcesc“..

— A. Rodin-Arta —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mă 'ntorsesem iar în Capitală. Mi-era mai bine par-că, în preajma locurilor, înjurul cărora își conturau forme indecise, amintirile, ca niște umbre călătoare.

Agonizam, absent de mine însu-mi..

Cumpărasem un bloc de marmoră mai albă decât norii, și alintam, în ea cu gândul, formele Daliei..

Voiam să mă grăbesc la lucru fără grijă că se vor termina curând, într'o zi, banii.

— Vândusem un petec, de pământ bătrânesc..

Și 'ntr'o zi..

Auzi? Intr'o zi, veni Dalia.. Căzù cum ne-ar cădea acuma din senin, aici, în palmă, o ghirlandă de luceferi..

Ce-a fost?! Ce-a fost!.

Cine poate spune infinirea aceia de desmierdări asemănătoare, poate, cu o surdină de isvoare, rătăcite printr'un codru fermecat, pe o albie țesută din matasa razelor de lună.?!

Cine poate spune!?

Cine poate spune neantul acela de voluptăți dureroase, care fac pe om asemeni cu zeii barbari, deodinioară.?

Cum pot desprinde, din volburile de neant în cari se distrămase sufletul meu, conturul trupului ei fluid, fierbinte, trandafiriu și divin, cum pot lămuri gângurirea aceia duioasă, nebună și sfânta, cu care-și dăruià sufletul și trupul unui vârtej de pasiuni amețitoare?

Cum pot cuprinde în celula infimă a vorbii umane simfoniile cerului, armoniile unui paradis copleșit de miresme și de toate minunile iubirii acelia necuprinse.?!

Cum pot spune?.

Dar asta nu se poate spune

Asta se trăește.. odată..

Și-a doua oară nu se mai poate trăi..

..O!.

Și 'ntr'o zi, mi-a spus Dalia:

— Vreau să fii al meu totdeauna, nedesiipit în orice clipită, altfel mă sfărâmi.. Vreau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvan a ro/ndir1901_1932

Şi, eu cari n-avut puteri să-i spuiu nimic
Eu am tăcut cum tace un ţintirim..

Şi m-am desprins în ziua ceia din braţele Daliei, purtând în suflet un amurg de tragedie. Coborând scările palatului său din Bulevard, îmi înarmam gândurile ca să mă birui pe totdeauna. Îmi fixasem un plan care sara s'a spulberat. Voiam anume de a doua zi chiar să mă întorc în palatele Daliei, pentru totdeauna. Să-mi las căminul. Să-mi uit soţia şi copii acolo departe 'n mahala, în voia lumii, în ştirea lui Dumnezeu.

Când am ajuns acasă nevastă-mea pregătia pe Miluţ pentru şcoală. Ştii, Miluţ avea şapte ani. Acum prindeam de veste. Şi-a doua zi era 1 Septembrie. Prima lui zi de şcoală. M-au furat gândurile. Mă vedeam de 7 ani în prima zi de şcoală. Ce emoţie unică! Par'că porniam prima oară pe mare cu vaporul.. Întâia zi când am pornit la şcoală.

..Adoua zi Miluţ, frumos, curat, cu ochii îngânduraţi scăpărând de 'ngrijorare s-apropie de mine?..

— Tată, mi-e frică să mă duc singur la şcoală. Du-mă dacă vrei..

M-au sguduit puternic, nu ştiu pentruce, vorbele lui Miluţ şi mâinele lui care-mi luaseră mâna, implorător.

Am plecat. Mergeam tăcuţi. Era o dimineaţă de toamnă. Fâşâiau frunze de castan pe trotoare. Şi mureau par-că roze în aer?..

Şcoala era ca un stup în jurul căruia bâzae albinele: un norod de copii vâzâiau făcând o larmă de iad. Miluţ m'a strâns de mână 'nneştire.

'Ce, s-ar face el în lume fără sprijinul meu? Al meu, acesta care vreau să-i părăsec fără motiv.

I-am dat drumul între ceilalţi.

El a trecut liniştit şi s-a rezemat de zidul rece şi cenuşiu.

Mă privia cald, pasionat. Nu mă puteam desprinde din privirile lui., care s-armonizau cu toamna de afară şi luminau noaptea rostogolită peste prăpăstiile din sufletul meu..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Ele m-au smuls din gândurile mele infame, din vâltoarea lor blestemată..

Vedenia Daliei alerga chiuind cânturi de voluptate prin toate gangurile sufletului meu.

Am luat o lopată. Am săpat o groapă adâncă undeva în mijlocul ţinţirimului meu. Am culcat în fund vedenia ei şi am început s-arunc ţărnă mereu, cu îndârjire salbatecă. Dar imaginea ei se smulgea din lut luminoasă şi întreagă. Şi-am umplut groapa cu ţărnă şi Dalia sta deasupra mormântului pe care i-l săpasem, ca o flacără albastră de asupra unei hrube 'n care doarme o comoară...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Şi 'n noaptea acela am scris Daliei Polichronidis această scrisoare :

„Adieu, ma clarté lointaine...
...jusqu 'au fond des domaines infinis de la mort"...
— Vte E. M. de Vogüé-Jean d'Agrève —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vreau să-ţi spun lucruri pe cari le gândeşti o viaţă întreagă dar, pe cari nu le poţi spune niciodată.

Un suflet omenesc normal, sănătos, poate pricepe, întreg gândul meu?

Eu îl pricep?!

Şi până în taina cutelor cari sunt cele mai ascunse şi mai fine, în sufletul meu?!

Mă 'ntreb mereu dacă nu m-am coborât în besna unei demenţi... normale...

Ascultă, Dalia.

Viaţa nu e basm, nici roman, nici măcar idilă.. O succesiune de idile..

Asta o ştii şi tu..

Vezi sunt un morman de locuri comune..

'Ţi dauci apoi aminte — iar pornesc de la geneză! — .. Primi oameri, sănătoşi, robuşti, s'au plictisit şi'n grădina raiului..

I-a plictisit şi paradisul, s'au plictisit ei de ei, în grădina edenului fermecat, în cari erau de explorat infiniri necunoscute..

Şi nu erau nişte nevrozaţi cari nu vor ce au, de-ar avea orice şi cari vor ce nu poate fi..

U! dar vreau să-ţi vorbesc scurt şi clar..

Tu vrei să pornim în lume. Să ne părăsim unul altuia pe totdeauna. Îmi oferi la Mytilene un castel coborât din o mie nopţi şi una, într'un parc de trandafiri şi portocali.

O viaţă liberă, liniştită, desprinsă din lanţurile grijei de ziua de mâne.

Galere pe mediterană, un regat în archipelag, nesfârşiri de mări albastre şi de cer senin..

Îmi dai întreg imperiul graţiilor, risipite orgiac, peste zăpada cerească a trupului tău divin şi minunat..

Îmi dai vecii de poezie rostogolite ca o mare de petale de crin topite, peste abisurile sufletului tău..

Şi eu închid ochii, vreau să fiu orb, insensibil, brut, stană..

Eu nu vreau ce vreau cu 'ndurerare.

Eu mă schingiui..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nr1901-192

Ce tortură spăimântătoare!.

Sunt pusnicul care roade rădăcini şi ierburi câteva decenii. Şi iată, pe la uşile colibei, se 'nfiripă într'o zi din miragille pustiului, un râu îmbătător de miere, cu valuri cari au forma sânilor cutremurați de voluptate, şi curbura elegantă a şolduri-lor virgine, ori a pântecului fraged pe cari nu l-a diformat, fecundându-l, maternitatea..

Şi eu cari am sorbit, extatic, fără saţ, în vis, din râul huriilor mele, când îl văd acum trecând aeve, printr'o albie pe cari o sprijin pe mâinele mele, nu pot întinde gura ca să-l cuprind dintr-o 'nghiţitură.

Nu pot şi nu vreau..

O! dac-aş mai putea fi copilul de odinioară!

Odată să mai fiu..

O! nu, nu vreau..

Nu vreau să beau din râul vrăjilor mele mistice şi sacre pentrucă l-aş sorbi dintr'o 'nghiţitură..

Şi apoi ce-aş mai face viaţa toată?!

Ori dacă vadul lui ar fi mai lung decât al zilelor mele, aş, mai vrea să sorb în fiecare clipă cu tot atâta îmbătare din râul huriilor mele?

Sufletul şi trupul meu ar mai cere asta?!

Nu voiu vrea 'ntr'o zi pustiul?

Şi tu?

Te-ai gândit?.

Eşti în zori şi mie soarele îmi stă în răscrucile cerului.

Ce voiu face eu când te va fi cuprins, vag, cel dintâi val de plictiseală.?

Nu protesta..

Avem în noi morbul acesta, în noi, mestecat frenetic în fiecare moleculă de trup şi de suflet.

Crede, e aşa..

Mă doare sfârmător.. Aş vrea să ţip: e aşa şi nu vreau să fie şi cu tine aşa..

E prea frumos şi trebue să rămână, pururi aşa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu vreau să îngrop în banalul unei vieţi de fiecare zi ultima feerie a vieţii mele pământene..

Vreau să-mi lumineze şi cărările lumii celeilalte..

Nu uita, Dalia, te iubesc cum n-am putut iubi vre-o pământeană, te iubesc ca pe un suvenir ceresc, adus din alte vieţi în văile pământului..

Rămânem cum sântem: amanţi..

Veşnicii amanţi..

Ia seama, Dalia. Porţi o amforă în mâni, cu taina cea mare a vieţii, conturată înforma unui strugure cu bobiţele lumină solidificată de soare.

Să n-o scapi.

S-ar sfărma pulbere..

Şi s-ar face întuneric, întuneric, ca'n burta unui măgar..

Cum vrei tu, viaţa noastră ar fi o câmpie presărată cu blocuri uriase, informe de mărgăritar, alternând cu mormane de gunoiu şi băligar..

Şi eu vreau — auzi? eu vreau pentru tine Dalia — numai blocuri şlefuite de mărgăritar, blocuri, pe cari să le scot, trudnic, din fântânile sufletului meu.

Ne vom vedea mereu, ca şi acum, pân' la sfârşitul vieţii.

Vom fi unul al altuia mereu.

Azi? Cobor în fântână găleata. O scot. Şi-ţi torn în poală, orbitoare, un muşuroiu de perle.. Mâni..

O! dar am terminat, Dalia..

Mâni, da mâni, cu scrisoarea asta, vreau să primeşti un cer de safire...

• •

Vezi, n-am avut puteri să-i trimit atunci scrisoarea asta purtătoare de destine.

Mi-a fost frică să nu vadă într'ânsa o şarlătănie savantă, expusă artistic..

N-am trimis atunci scrisoarea asta.

De-aş fi putut-o trimite! Ea n-ar fi mai murit niciodată, ori ar fi murit zâmbind lui Dumnezeu, în cine ştie care colţ al cerului albastru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr_001-1932

Dar n-am avut puteri.. Şi de atunci ea-mi este ţintirimul meu, în cari cobor, sfărămate, una după alta, clipele vieţii mele chinuite..

Nu se poate spune.. Nu se poate..

Nu..

Culmile tragediei, culmile poeziei., culmile sublimului, culmile vieţii, culmile sufletului nu se pot spune, nu, nu..

Ce se poate spune, e.. golomozul...

Şi urmă tăcere ca'ntr'o împărăţie vie de piatră.. O tăcere, par-că, fără sfârşit şi fără început.. O tăcere fără valuri, fără ecouri! Un infinit mut..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/mdr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/arhiva-001-1932

I. I. STOICAN

Şi-o vreme a fost aşa: ceasuri de voluptate şi de frenzie şi ceasuri de tristeţă şi de dezolare.. Cum plecam, porneau furtunile sufletului meu. Uneori, îi trimeteam 2—3 scrisori în cari nu-i spuneam nimic. Ce-şi pot spune 2 îndrăgostiţi? Ascultă şi râde:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelor.ivemnet.ro (1901-1932)

I. I. STOICAN

„C'o bucurie tristă te ţin acuma 'nbraţe...
— Eminescu-Poesii Postume —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvana.ro/mdrr1901-1932

Ştii ?!

O! nimic!

Imi eşti dragă!.

Şi nu ştiu, nu pot să-ţi spun, nu pot să-ţi arăt cât îmi eşti de dragă.. Vezi, ce banal sună cuvintele!?

Frumoaso! Frumoaso! îţi îngenunchiu, frumoasa gândurilor mele, şi-ţi sărut copleşit de doruri grele ochii, genunchii şi minunea zâmbetelor tale culuse, fraged, din grădinile cerului.. şi umerii, şi cununa braţelor albe şi fermecătoarea curbă a şoldului.. şi, liniile piciorului, tremurătoare, ca o pală simfonie lunară..

Şi..

..Şi-mi închin fruntea 'n poala ta, frumoasa gândurilor mele..

Rătăceam, asară, pe Calea Victoriei, pustie.

Nu erai nicăiri şi pluteai pretutindeni ca un parfum de mirt şi cipru, rătăcit peste cuprinsul unei poveşti orientale.

Am pornit spre casă..

Şi de la un loc m-am întors..

Călătoream, acum, spre şosea..

De ce m-am întors?.

Şi ai trecut, repede, uşoară..

Şi, m-am întors, cu sufletul robit de doruri moarte, ca un eunuc înebunit de frumoasa lui sultană...

Indurerat ca un eunuc înebunit de graţiile frumoasei lui sultane, pe care o priveşte întrânt, torturat de suferinţi, fără nume.

..(Obosite graţii feline, fierbinţi, aţâţătoare)..

Voiu avea oare noroc să te văd şi azi în orele când cobor, uşoare, aripele înserării?..

Tremur ca un copil în faţa unei jucării sfărmate..

Poate! Ne va întâlni hazardul

Poate...

Cine ştie?!.

Şi..

Erai frumoasă asară, de o frumuseţe cari-mi rupe sufletul, mi-l sfâşie..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/anii-1901-1932

Îţi îngenunchiu cu toate dorurile mele şi-ţi sărut genunchii şi îngândurarea, cu tot sufletul prins în cuprinsul unei sărutări omorâtor de dulce..

30 Iulie

O!.

Lenea cu care coboară pleoapa...

Întinde, dornic, braţul în gol..

Ori şi'ndoae glesna piciorului drept sub închetura genunchiului stâng, când îmi plec capul în poală, frumoasa gândurilor mele!

Tremurul pielii catifelate şi fine, când implânt furtuni de săruturi în catifeaua de mătase şi de marmoră a picioarelor tale suprebe ca o armonie de linii cereşti.

Mă simt copleşit de oboseală şi de mine însu-mi..

Îmi odihnesc sufletul pe rândurile pe lângă cari a trecut uşor degetul tău, săpând cu unghia o punte uşoară, în cărţile mele favorite..

O! de-ai vedea cum mi-au înflorit ochii în lacrimi, acum, în clipa asta, când te caut cu ochii în gol.

Glorie iubirii şi suferinţii.

Şi, ţie, paradis de luceferi!

Cât de frumos spui tu!:

Când pribegeam pe valurile visului, adormit în noi, cu ochi mari deschişi în barca de opal..

..O văd în zarea amintirii dureros de dragă, barca de opal leagănul marin al primei noastre voluptăţi.

— Cât de frumos îngâni tu frântura asta de cântec:

„Barca de opal!".

Ţi-aduci aminte?

..Se va cufunda 'ntr'o zi sub povara lacrimilor şi a vremei care trece, clipa divină pe care viaţa noastră o trăeşte numai odată!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvana.ro/mdrr1901-1932

Şi pe care noi am trăit-o în barca de opal..

A fost odată.. o zi divină,.. a fost odinioară..

Şi-a plecat cu tot sufletul meu, pe apele neantului, barca de opal!

Ca un crin de safir căzut din cer pe apele sufletului meu..

Miezul zilei — *12 Iulie*

Mi-e sufletul turburat..

Par'c-ar fi erupt un vulcan în mijlocul unui ocean peste care dormea, câteva clipe mai înainte,. o imensitate calmă..

Te-am văzut..

Privirile mele ţi-au mângâiat îndelung profilul, trist.. ca un.. capitel sfarmat, odinioară în Elada antică, profilat pe cerul amurgirilor de-atunci..

Ca un ocean în fundul căruia ar fi erupt un vulcan, este sufletul meu..

S'a înecat risipită 'n adâncimi imensitatea calmă..

Îţi poţi închipui câtă răsvrătire este 'n sufletul meu, frumoasa gândurilor mele?!

Câtă 'ndurerare mută!

'Ţi plutea uşor pe faţă o melancolie vagă, o melancolie care doare, o melancolie care mi-a îngenunchiat sufletul într'un noian de suferinţi..

Vorbele, vorbele! cât de puţin cuprinzătoare..

Cât de puţin îţi pot spune, cât de puţin poţi întrezări din chaosul sufletului meu, prin strâmtele cuvintelor lenţile!

Doamne!

Când tot ce sânt, tot ce simt, se risipeşte sub pasul tău, departe de mine, pulbere fumurie.. Ochii mei te sărută, te îmbrăţişează, te copăr, cu o mantie de săruturi fierbinţi, coborându-ţi în pielea fină, catifelată, fiorii cari dor dulce, fiorii cari dau uitare..

Ştii tu ce e sufletul meu? Un câmp care'a'n florit ca să treacă iubirea... Şi iubirea nu va mai trece...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. SOITCAN

Cât nu pot spune trei cuvinte :
„Frumoasa gândurilor mele!..

Ora 4

Copleşit de tristeţă vagă am rupt adineoari fila calendarului din peretele ce-mi ţine de urât.

În fiecare zi la ora asta, cu'n gest nervos, smulg ziua care încă n-a trecut.

Şi am senzaţia, că o mână nevăzută mă'npinge în neant, cu'n gest lejer cinic şi nervos.

(Cum dai vânt pe un pisc de puuute, unui bolovan, imens ca să se pravale 'n căuri).

* * *

Da, simt limpede asta: ceva de afară, ceva grozav şi fatal, de afară ori din mine mă prăvale spre infinit, când văd ziua de mâni cari n-a venit şi totuşi am adus-o, prezentă pe foaia calendarului, iar ziua de azi, mototolită 'n palmă, scrâşneşte, se tângue, ca un vraf de frunze moarte, când le calci, obosit, cu piciorul pe cărări pustii, desamăgit, în solemnitatea măreaţă a codrilor, cari aşteaptă, rezemnat, sub plumburiu cerului, moartea, în zile de toamnă, târzii..

Şi-mi pare că nu te-am văzut de o vecie..

Ora amiezii *19 Iulie*

Calendarul!
I-atât de obsedant!
O! cum mă tentează!.
E prea de vreme..
Ori cum..
O, cum aşvrea să smulg şi ziua asta!.
Şi multe zile, multe zile, cari n-au trecut..
..Să le smulg să nu mai poată treçe..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Calendarul!

I-atât de obsedant!

..Şi..

A!..

Ce beţie!

Ziua de azi — mototolită 'n palmă — scrâşneşte, se tângue, ca un vraf de frunze moarte, când le calci desamăgit, cu piciorul obosit, toamna pe cărări pustii..

Va veni oare ziua, cu alinul pe cari vârsta şi rezemările târzii, îl împietreşte pe faţa răsvrătiţilor de odinioară?!

Cine ştie, frumoasa gândurilor mele!

Cine ştie!

Ora 3

Veneam încet, prin căldura amiezii, pe stradele arse de soare şi pustii.

Priveam, printre gene, cerul potopit de un ocean de lumină albastră..

..Cu genele tot mai strânse, mă 'nfingeam, mă pierdeam, rătăcit, pe apele cerului..

Şi,.. se 'nfiripă, departe, plutind leneş, departe, departe, o barcă uşoară, pe apele cerului, departe, departe..

(Ca'n ziua aceia, de demult, mi se năzăria pe cer, ca pe neantul unei mări străvezii de un albastru forte, barca amintirii, lunecând ca o iluzie uşoară, departe 'n zarea unde se îmbină apele fumurii, cu cerul nesfârşit).

Imi pare că viaţa acela a fost cândva şi a rămas dincolo de pragul unei zile care a trecut de o vecie.

Şi-mi pare că nu te-am văzut din ziua aceia.

Fie care zi a vieţii noastre este un mormânt.

Privesc în urmă: ce perspective de ţintirime uriaşe.

..Azi, fila calendarului meu, sub o cifră mare, poartă, minuscul, un nume de femee un nume evocator ca un parfum de zambile, când eşti bătrân şi'ntr'o sară de April. stai gânditor în ceardac:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr/1901-1932

„*Beatrice*"! Beatrice Cinci!..

Cum trec toate ca o apă care se duce mereu!.

Şi sufletul meu călătoreşte spre alte vremuri, poposeşte, obosit sub alte orizonturi..

..Sub orizonturi cari au văzut pe Dante-Alighieri tăind în nisipul cuvintelor formă nepieritoare cânturilor „divinei" sale „comèdii"..

..Când sub orizonturi albastre şi limpezi, strălucea, cu o maestate îndurerătoare, frumuseţea Beatricei Cinci..

A fost..

A trecut.. E'n pământ şi Beatrice Cinci

Şi ziua de azi sub un 30 mare poartă, minuscul, un nume de femee:

„Beatrice"

„Şi Laura„ ?

Când e oare ziua Laurei?.

Laura! Laura!.

Ce soare trebuie să fi luminat ziua aceia de April şi sufletul lui Petrarca în biserica din Avignon când coborai, din cer pe pământ, formă nouă poeziei, o lume nemuritoare de sonete!.

Extazul tău mistic, ţi-a coborât şi statornicit pe faţă, Laura, complexul de umbre şi luminii, pe cari cerul nu l'a mai dăruit de atunci nici unei din chipurile ţărnii..

Laura, Laura!.

Sub ce zi pe foile calendarului, este în mormântat numele tău? !

Laura, Laura!. (Ce monstru magnific e pământul!)

A fost..

Şi vila de pe valea Vaculuse..

Trecea pe acolo râul Sorg..

Şi o zi de Aprilie nemuritor în biserica din Avignon..

A fost..

A trecut..

Laura!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Laura!
Cum trec toate câte-au fost..
Laura!. Laura!.
Şi tu, înmormântată în fila calendarului de azi.
Beatrice Cinci!
Dar eu te văd mereu pe tine în lumina unei nserări, triste de câţi crini mureau atunci, înfipţi de mâna ta, cerească în amphora sufletul meu..
A început să fie mult de atunci!
Atât de mult!

Te caut, mereu, pe drumurile lumii..
Te caut zadarnic..
Cu capul plecat în pământ, greu de desamăgiri..
Treci, arare, pe drumurile lumii, cum trece umbra unei amintiri de fericire pe câmpul unui suflet îngenunchiat, năvala desamăgirilor fără sfârşit..
Sufetul meu smuls, risipit, călătorea cu tine!.
Te învăluia ca un nimb.
Ca pe un crin de marmoră fierbinte miresmele, te'mbrăţişa sufletul meu, pe drumurile lumii..

Miezul nopţii

Erai atât de tristă azi când te-am văzut sburând cătrea şosea..
Ca o dimineaţa fără auroră, ca o primăvară fără flori, ca o tinereţă fără visuri.

Ora 11

Clipă de clipă, cias după cias, ani, în faţa imensei perspective a amintirilor cari nu s'au coborât în noaptea cea mare..
Mi-aduc aminte — vezi sufletul mi'i o albină care-a rătăcit

Muzeul Digital al Romanului Românesc

îndelung şi a poposit trudit pe florile cărţilor — de un crâmpeiu minunat dintr'o carte care mă pasionă odinioară..

E vorba de câteva rânduri din „Le jardin d'Epicure" „sur le couvents des femmes"..

..„Il eu est d'autres enfin qu'attire au couvent le zéle du sacrifice et qui veulent se donner tout entiéres, dans un abandon plus grand encore que celui de l'amour.. Celles-là, plus rares, sont les vraies épouses de Jésus-Christ.

L'Eglise leur prodigue les doux noms de lis et de rose, de colombe et d'agneau: elle leur promet par la bouche de la Reine des vierges, la couroune d'étoiles et le trône de candeur".

Te văd declamând cu ochii aprinşi:

— Mi-aş încide toate primăverile vieţii înt'o mânăstire, pentru cât frumos este închis în aceste rânduri..

Dalia! Dalia!

Timpurile noastre un rodit un fruct nou, monstruos:

Mesalina.. fecioară!.

Câtă depărtare psichică de la aceste.. „Vrais épouses de Jesus-Christ".. qu'attire au couvent le zéle du sacrifice"...

De la aceste sublime mirese ale Domnului..

„Qui veulent se donner entièrs, das nun abandon plus grand que celui de l'amour"..

..Până la aceasta demonică floare răsărită în prăpăstiile pervertirii:

Mesalina fecioară!.

Dar mai poate fi acest.. „abandon plus grand encore que celui de l'amour", în suflete cari s'au prăbuşit în iubiri sfărmătoare, în iubiri moarte, iubiri-neant?.

Am prins să cuget..

Ca şi cum nu m-aş fi 'ntors acum din călătorie istovitoare, călătorie printre mormintele sufletului meu!.

Şi cine ştie dacă m-am întors şi pentru câtă vreme.

Poate sunt numai într'un sfâşietor.. „intermezzo"..

Ţi aduci aminte, frumoasa gândurilor mele?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Spuneam odată pe prispa casei albe, în preajma imensității mării.. Ți aduci, aminte?

Puteam spune, puteam crede, atunci, cândva, odinioară!

Sufletul este o floare de piatră..

Sufletul este o imensă floare de piatră..

..Incoloră, într'atât cuprinde toate culorile pe cari le aspiră ori le răsfrânge din infinit..

..Informă, într'atât poate prinde conturul tuturor formelor pe cari realitatea ori fantazia le împrumută eternii materii..

..Și dură, de o duritate externă, pentrucă nu este sgâriată nici de cel din urmă metal de pe scara durității: o sgârie, o spinteca, o sfarmă suferința, care nu figurează nicăiri între metalele din ierarchia durității..

..Și sensibilă ca o undă infinită de ether, călătoare sub o ploae de sunete de intensități, variate la nesfârșit..

..Imensă floare de piatră!.

Puteam crede odinioară..

In preajma imensității mării.., Dalia Polichronidis, mica mea Dalia!.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelerscriitorilor.ro/index1901-1932

I. I. STOICAN

..Să-mi rămâne numai gândul că trăesc în umbra ta..
— Cerna-Poezii —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lui Niculai Pribagu,
Dalia Polichronidis,
..Ingenunchieri lângă 'ngenunchierile Dumitale..

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Mă întrebi:

— Ce iubeşti în mine?: Omul gândurile, statua Desamăgirei?! Omul ori arta?

Îţi răspund:

— Pe tine!

Şi atât..

Şi dacă mai întrebi şi dacă stau să mai gândesc:

— Omul, gândurile, statua desămăgirei.. Arta desăvârsită care a poposit din sboru-i veşnic pe un bulz de ţărnă.. arta care a poposit în sufletul unui om superior, pe culmi.. auzi tu :.. unui om superior.. unui om care înainte de-a fi un artist de geniu este un om superior.. Înţelegi: superioritatea absolută..

O! nu! nu întreba..

— Ce iubesc?

— Pe tine.. Pe tine..

Nu mai întreba..

Te rog frumos:

Uite.. îţi iau capul în mâini şi privind pierdută 'n adâncul ochilor tăi, şi sărutându-i mereu, mereu, rătăcită ca'ntr'o oază unde 'nfloresc visele, te rog frumos cum nici nu-ţi închipui tu cât de frumos:. nu mai întreba..

Îţi sărut înebunită ochii şi te rog să mă erţi şi să m-asculţi..

Şi te'ntreb eu:

Crezi că-mi eşti drag cum nu mi-a fost nimeni, cum nu-mi va putea fi vreodată, întrupare omenească, în viaţa mea pământeană...

Sufletul tău este un potir imens ca un soare incandescent..

M-am privit în el..

Şi am ars..

Şi nu mai sunt..

Doar câteva boabe de ţărnă arsă, cristalizată, pe fundul potirului..

Nu uita:

Câteva boabe de ţărnă arsă pe fundul potirului incandescent..

Asta sunt..

Atâta sunt..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revista Semănătorul (an 1903-1932)

...Mintea 'naltă, care,
Puse-o cale atât de lungă între vis și întrupare...
— P. Cerna-Poezii —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ora 7 sara

Sunt deprimat.. neantisat de emoţii..
Nu pot scrie..
Viaţa mea a fost o minciună sublimă.

Ora 8..

Visiuni prinse de flori şi de ramuri..
..In parcul frumoaselor zile..
Şi,..
O nesfârşire de sărutări ameţitoare..
Sufletul meu tânjeşte şi moare de melancolie..

Miez de noapte

Scrisoarea Dumitale de Sâmbătă sara mi-a tulburat sufletul fără vindecare am citit-o, am recitit-o, am stat ceasuri cu ochii în gol, cu foile scrisorii tale în mână ciasuri, nesfârşite ciasuri, şi-am plâns, copleşit de durere nesfârşită: am plâns fatalitatea cari-a vrut să ducă drumurile vieţii noastre, unul în celalt, când ele se despărţiseră pe totdeauna.

Am plâns copleşit de fericire: am plâns în potirul fiecărei flori, din câte-au mai rămas şi sunt nemuritoare, în parcul frumoaselor zile..

Şi florile şi-au plecat, greu, potirile'n pământ..
Ca un suflet copleşit de amintiri, cari dor

Ora 2½

Atâtea gânduri, neştiute, mor în prăpăstiile sufletului meu...

Pentruca sunt dureri pe cari le taci chiar atunci când, singur, stai plecat, peste altarele sufletului tău...

Frumoasă gândurilor mele, minunea lor neasemuită!.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Ora 4½

Aș vrea să-mi desprind din suflet jerbii limpezite..
Și nu pot..
Citesc scrisoarea ta mereu și tot nu pot..
Frumoaso 'ți 'ngenunchiu!
Doamne, câte năzuinți se 'nalț din volbura sufletului meu, se cațăr, desnădăjduit, de marginea potirului sufletului meu, se vor ficsate pe țărmi de lumină și, se prăpădesc, se cufund în valuri, în necunoscutul sufletului meu...
Scrisoarea ta tulburătoare!
Viața noastră fără orizonturi!
Mi-e dor de tot ce-a fost.
Mi-aș da toată viața pentru o oră 'n parcul imensei crysantheme, sub bolți de mătasă, în țara nopților nemuritoare, în casa albă de pe malul mării!
Nopțiile acelea, mai frumoase de cât tot ce a fost...
Zile și nopți când uitam că vremea trece!
Când nu simțeam că mai trăim...
Când ne cuprindea uitarea aceia de sine.. pe cari mi-o dăruia nesfârșirea sărutărilor tale, corona brațelor reci, toată lumina sufletului tău, tot fragedul trupului tău, tot..., tot..
Tot ce a fost de mult, odinioară.
Și eu cari gândeam să scriu rânduri chinuite pe marginea scrisorii tale triste, bolnave, de doruri, ca un crâng, Toamna, de amintirea primăverii.
Mă urmăresc atât de obsedante...
Ecourile glasului tău melodios, ecourile strângerilor în brațe, tremurul trupului și zâmbetelor tale acolo 'n parcul imensei crysantheme sculptată 'n lumină muritoare...
Afară plouă, ropot, cu jerbii de suflet mort, cu picuri de noapte, cu sfărmături de zile care-au fost!
Pe-o vreme ca asta în brațele nebuniilor divine! Ce bine!
Mi-e sufletul răstignit pe crucea zilelor cari au murit!
Mi-e sufletul torturat de dorul zilelor cari au trecut...,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sub cerul luminii care arde, misterios, deasupra frunții noastre...

...Și afară plouă...

Și de afară năvălește întuneric — sol tăcut, liniștit și groaznic dinspre hotarele morții...

Ora 7

A răsărit soarele de mult.

E sus...

Dar soarele meu!.

Soarele meu s'a cufundat de-apururi...

Vezi tu, e trist...

Prea trist...

Și nu mai pot purta în suflet atâta sfâșiere.

Recitind rândurile centurate pe marginea scrisorii tale, m-am trezit plângând, aici, departe, înghițat de plânsul ploii...

Aș vrea să n-ajung prăbușirea pe cari-ar încerca-o sufletul meu în ziua când punțile de soare, aruncate de la sufletul meu la sufletul tău, se vor fi rupt pe totdeauna...

Și sufletul meu singur, — singur! — rostogolit în adâncurile celui din urmă întuneric...

Va vrea Dumnezeu să plinesc datoria la suferință, cu tot ce-am suferit?.

Va vrea?.

Tu spui:

— Părinții mei bătrâni, m-au dat, lui D-on Rodrigo Velasquez...

Și eu!...

Știu numai eu și Dumnezeu... cari nu este nicăiri cu visteria suferințelor umane...

Mi-e sufletul sfâșiat, greu de taine și de suferinți pe cari le port, neștiute, pe lângă indiferența tuturora... În sufletul meu i-o lume cunoscută numai mie... Și pe pământ altă lume, cari-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaiteris.ro/mcr1901-1932

atârnă de mine, ca frunzile de-un ram... Două lumi... Şi dacă Dumnezeu ar purta visteria suferinţelor umane şi mi-ar spune într'o zi:

— Cufundă în neant una din cele două lumi...

Dalia! Dalia! Tu crăiasa lumii sufletului meu!.

Doamne, ţi-aş răspunde 'n ziua ceia sugrumat de suferinţe:

— Cufundă-mă, pe mine, Doamne, în neant,. cufundă-mă pe mine singur! Şi rămână cele două lumi, lumile sufletului meu.

Dee-mi Dumnezeu puteri să-mi port povara neştiutelor de nimeni suferinţi!.

Voiu îngenunchia 'ntr'o zi când lupta va fi ajuns o sălbătăcie sugrumată 'n mine...

Nimeni nu va şti...

Va coborâ, cu aripi uşoare, apoi cu aripi tot mai grele, uitarea, regina sufletelor noastre.

Cât aş vrea să mor pe o vreme ca asta în braţele tale, sugrumat de frenezia unei îmbrăţişări înebunitoare...

E noapte şi plouă...

Şi soarele sus!

Noapte...

Şi,.

Plouă!.

Şi soare!.

Ora 3 şi-un sfert

Am trecut adineoari.

Şi nu voiam să trec..

Dar nu te văzusem de două ciasuri şi-mi era dor.

Erai în chenarul ferestrei, de vorbă cu Don Rodrigo Velasquez..

M-am gândit la cerul Andaluziei înflorite şi albastre...

De ce-am trecut?

Mi-era dor,

Mă doare!.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/pdm1901-1932

Nimeni nu-şi poate 'nchipui cât mă doare...
O! nu!
Glumesc frumoasa gândurilor mele!
Nu mă doare...
Mi-e bine...
Nimic nu mă doare...
Nu-şi poate nimeni închipui cât mi-e de bine...
O! cât mi-e de bine... S'a coborât peste sufletul meu un calm de furtună...
Nu voiu mai trece,
Nu!.
Mă voiu schingini să nu mai trec...
Mă va frânge dorul.
Şi nu voiu trece...
Imi va fi bine.
La revedere, prea mult dorita gândurilor mele...
La revedere, dumnezeia mea de lut...
...Erai cu rochia şi pălăria fumurie...
Cât mi-s de dragi!
Şi cât te prind de minunat!.
Par-că eşti cu rochia şi pălăria asta o aripă de fum frântă din trupul unei paseri numită „altădată" şi cari a murit, orfană de aripi, în ţară care se chemă atunci: „odinioară"...
Dacă este adevărat că sufletul nostru se sfarmă, se risipeşte şi se cufundă în lucrurile cari ni sânt dragi, atunci rochia şi pălăria fumurie, scăldate 'n baia sufletului meu, sunt o materializare perpetuă a lui .

Ora 3 şi un sfert şi ora 7!.

...Ca un cer spuzit de stele — o pânză de lacrimi irizate.
Şi nu!
O simfonie de zâmbete în gol...
Le simt... crispante...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Dulci, delicioase până la delir...
Zâmbetul acela care — apropie cerul.

p. s.

Tu stăteai pe geam privind afară.

Și 'n amfora unde străjuiau altădată lângă tine, trandafirii îngenunchierii mele, veghiau acum, gânditoare reci și voluptoase, crisantheme albe, crisantheme mauve și roșii...

(Roșii ca ranile unui suflet care-ar vrea să încunune un altar cu toate florile pasiunii sale: un suflet care n-are altă podoabă de cât diadema lacrimilor sale).

Am trecut.

Și mi-am simțit sufletul gol de mine și de tine, gol ca o viață despoiat de toate nădejdile, de toate amintirile, gol ca o catedrala nouă, căreia nu-i s'au atârnat pe pereți icoanele, și pe icoane nu-i s'au atârnat, cu brațe desnădăjduite, rugăciunile înfrânte.

Este, oare fiecare domn peste împărăția suferințelor sale?.

Spune-mi tu, crâmpeiul meu de cer, parfumul florilor mele scuturate, tu spleenul meu de infinit, spune tu..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.bcucluj.ro/mdrr/1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcru1901_1932

M-am visat trăind aevea; beat de toată poezia veacului cu minunata formă a lui Polyclet;

M-am visat luptând în stadiu şi iubind pe Thargelia curtizana din Milet.

— Duiliu Zamfirescu-Imnuri Păgâne —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901_1932

Lui Niculai Pribagu,
Dalia Polichronidis...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Mă dor unele scrisori ale tale...

Mă dor...

Dac'ai ști cât îmi fac de rău ai renunța să mi le mai scrii

Sunt frumoase pentru cine le-ar citi așa cum privește, din întâmplare, un negustor, un răsărit de soare... dar,... mi-e 'mi sfarmă sufletul...

Tu nu crezi în mine, ori de crezi pentruce nu-mi cruți credințele tale greșite...

Aruncă-le...

Mă dor...

Și, lacrimile mele cari curg, curg, curg... le risipesc în poala credințelor tale greșite...

Imi voiu înfrâna lacrimile și tu credințile deșarte...

N-ai scris din convingere!

Nu-i așa?

Numai pentrucă era impresionat și poetic... Spune!.

p. s.

Ia sama! Tu ai făcut din viața mea un vis.. Și din visurile mele un cer de poezie... Ia seama n-eș mai putea trăi pe pământ, fără să am boltit deasupra-i cerul visurilor mele...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/din1901-1932

Aceiaş năzuinţă de-a fi unde nu eşti...
De a prinde nălucirea pe care o bănueşti...
Aceiaş sete oarbă de a căuta ceva
Ce poate n-are umbră de cât în mintea ta...
— Nichifor Crainic-Darurile Pământului —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Daliei Polichronidis,
Niculai Pribagu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaromanr_001-1932

Imi scrii, Dalia:

„Pentrucă era impresinat şi poetic"...

Cum ai putut scrie asta?

Cum ai putut crede, Dalia?

Dac-aş fi angajat cu tine un foot-bal de cuvinte, un vârtej monden de vorbe ameţitoare, aş fi fost un om de rând...

Un Don Juan cinic... frivol şi normal.

Dacă scrisorile mele ar fi un cport artistic, aş fi un fariseu sălbatec...

Şi-aş fi găsit, în tustrele cazurile, destulă omenie, undeva, în ungherele sufletului meu, ca să nu-ţi scriu o singură scrisoare...

Nici un rând...

Cum ai putut scrie, Dalia?

Cum ai putut crede?

Vezi tu, frumoasa gândurilor mele!

In sufletul meu iubirea asta a aprins un cer nesfârşit cu sori multicolori a căror incandescenţă luminoasă, se revarsă în unde infinite de o varietate, de o gingăşie profundă, pe cari simţurile omeneşti n-o pot pricepe, n-o pot cuprinde, frumoasa gândurilor mele.

Câte odată, ca o rană imensă pare a fi nesfârşirea sufletului meu, o rană din cari se nasc şi'n care mor lumi de suferinţi nevăzute...

Alteori ca nesfârşirea mării într'o noapte de mai când luna pribegeşte pe valuri, pare sufletul meu...

Coboară mereu întuneric.

Şi copleşit de volburile lui blăstăm pe Dumnezeu, în clipa asta, că m'a osândit să... sufăr frumos...

Blăstăm pe Dumnezeu că mi-a dat un suflet care vibrează la orice adiere...

Un suflet care sângerează, când oamenii ceilalţi zâmbesc, satisfăcut, în preajma aceloraşi aspecte din viaţa asta veselă ori tristă...

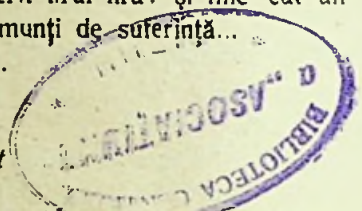
Pentru asta, poate, i-am plătit, fiecare zâmbet cu o găleată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de lacrimi, şi-am coperit firul firav şi mic cât un grăunte de păsat al bucuriei, cu munţi de suferinţă...

Pentru asta poate...

Ora 7 făr'un sfert

Am aspirat prelung mireasma impresionatului paket...

Plutesc în jurul meu miresme din ţări cari au murit...

...Şi'n valuri nevăzute, ca o apă de sărutări ameţitoare, sufletul meu ţi-se risipeşte la picioare ţie, regină, care domneşti peste splendorile sufletului meu.

Incet, nesimţit, m-am trezit cu două lacrimi în preajma impresionantului paket, care-mi aducea o iconiţă bizantină, pe care o daltă rafinată a sculptat, fin, Moulier dolorosa...

Azi, faţa ta, Dalia, era de culoarea unui trandafir în potirul căruia a coborât sărutul morţii.

Mi-e sufletul sfâşiat mai presus de omenească 'nchipuire...

Şi fără lecuire...

...De ar fi să-l strângă la sân toate fericirile lumii, sărmanul meu suflet sfărmat !. şi tot ghem inform de ghiaţă ar rămâne...

...Mi-ai întins cu o mână cupa tuturor fericirilor lumii, cupă uşoară ca un vis...

Şi cu mâna cealaltă cupa tuturor durerilor —, cupa morţii, o cupă grea ca vecia...

...De-ai sta o eternitate cu închipuirea şi simţurile plecate peste sufletul meu, nu ai putea lămuri misterele grădinilor cari au înflorit şi s'au scuturat pentru tine.

Mă doboară nesfârşirea dragostei mele...

Să iubeşti !.

O grozăvie spăimântătoare să-ţi fie iubirea !

Să aoreşti cu tot tremurul sufletului tău !

Cu toate fibrele trupului tău torturat!.

Şi să ştii, implacabil, ca dragul dorurilor tale, nu va fi al tău !.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Niciodată...

Nu pot scrie!

E culmea suferinţei unui suflet.

Cred că nu vei putea avea cruzimea să-ţi închipui c-aş putea trece dincolo de ziua nunţii tale...

Păleşte lumina soarelui...

Ori vrei s-auzi într'o zi că oamenii aceştia... teferi, pe cari i-am dispreţuit, m-au dus, zâmbind... compătimitor, în lumea nebunilor, între zidurile spaimei, a doua zi de ziua nunţii tale?.

Şi, zdruncinul minţii mele sfărâmate să-mi despartă şi sufletul de trupul şi sufletul dumitale!.

Şi, bun fie Dumnezeu să n-ajungi, vreodată, să-ţi dai sama cât de dragă-mi eşti, cât dc sfâşietor de dragă, şi, ce sbucium dureros şi zadarnic e sufletul meu...

Ora 4

Uită şi iartă...

...Pentrucă domneşti peste poporul necunoscut din sufletul meu, cari te-adoră îngenunchiat lângă altare nevăzute, şi care lasă până la picioarele tronului, să ajungă câte-va accente sugrumate dintr'o rugăciune fără cuvinte...

...Pentruca regina să-şi cunoască poporul şi să-şi întoarcă faţa de la dânsul şi -să-şi închidă porţile sufletului când poporul său îngenunchiat lângă altare nevăzute, va mai cuteza să înalţe spre azuriul tronului, acorduri dintr'o rugăciune sugrumată, fără cuvinte.

Pentru asta am scris scrisoarea asta, care mă doare şi pe care aş fi dorit să nu trăesc s-o mai scriu...

Cât aş fi dorit!.,

Şi cât mă doare!...

U!...

Doamne...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

..Sugrumări cari 'și bat joc de varietatea infinită a cuvintelor... Sugrumări cari rămân la infinită depărtăre de percepția exactă a lumii, care începe dincoace de porțile sufletului meu. Și cât de van înșir acum cuvinte!.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

... „Si vous connaissiez ma vie, si vous aviez vu combien elle etait vide avant vous, vous sauriez ce que vous êtes pour moi"..

— Anatole France-Le Lys rouge —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mor/1901-1932

Dalia Polichronidis,
lui Niculai Pribagu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

15 August

Sunt vinovată şi mă doare nespus, pentrucă ţi-am întins cupa tuturor dureri lor lumii, ţie care-ai făcut din mine minunea pe care cuvintele, de-ar avea cuprinsul mirodeniilor, n-o pot slăvi, chiar dacă, toţi preoţii artei, genunchiaţi la altare ar'nălţa colonade albe de fum din cadelniţi de aur...

O simplă muritoare pe cari o 'ncălzeşte şi o luminează, din mila lui, soarele, să sfarme, prin iubire, o minte excepţională cari se revarsă 'n gânduri atâta de frumoase,... un suflet, complex infinit, de simţiri divine, cari se revarsă 'n statui de marmoră albă...

E o nebunie... Aş vrea să fiu arsă pe rug...

...Pentru-un simplu muritor viaţa e un dar nemiritat, pentru tine, e un dar neîmplinit...

Suflet divin, tu care ai stârnit în mine feerii sentimentale pe care carnea nu le poate fluidiza şi pe care splendorile inspiratiei nu le poate materializa...

Îţi îngenunchiu, smerită şi umilă, ca o roabă care nu îndrăzneşte să privească nici glesnele cezarului, când îi întinde să bea amfora cu vin parfumat de Salerne.

La urma urmei, nu sunt decât o... femee...

Daliei Polichronidis,
Niculai Pribagu

Ora amiezii

Şi cât am stat aşteptând în calea paşilor tăi!

Şi ne-am întâlnit, pe locul pe care te-am văzut întâia oară, de mult când era unica noastră primăvară.

Şi cât de greu paianjeniş de lacrimi mi se coborâse pe suflet, în clipa aceia, aşa cum treceam privind cerul, chipul tău şi amintirile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndm1902-1932

Cât de tulburat este sufletul meu;

De când te-am văzut acolo, în locul pe cari sufletul meu a zidit altarele primelor noastre amintiri...

Cât de tulburat este sufletul meu!

Şi cât de limpede se oglindesc în volbura lui, potirile crinilor plecaţi pe umăr şi pe gât, de mult, în alte vremuri.

Am fost întrerupt şi smuls de pe cărarea asta albă de hârtie şi chemat de micile mizerii quotidiane cari alcătuesc viaţa noastră terestră. Şi-am smuls senzaţiile mele din suflet şi ţile-am trimis în zaua grea, ca o platosa de piatră, a cuvintelor incolore.

Ce mi-ar fi putut fi viaţa fără această sarcină istovitoare!.

...Să pot fi singur cu nesfârşirea gândurilor mele, cu lumea infinită de imagini pe cari chipul tău mi-o dărueşte răsfrângându-se 'n oglinzile sufletului meu! Să ştii... Dacă cerul cu nesfarsirile toate, pământul cu mările lui, ar fi un neant de oglinzi nu te vezi fi coborât mai adânc în ele cu toţi porii trupuiui, cu toate tresărările sufletului, cum te-am prins şi te-am reflectat veciilor şi te-am alintat în infimul infinit de oglinzi al sufletului meu...

16 August

A mai trecut o zi...
Şi privirile mele nu ţi-au îngenunchiat pe drumurile lumii...
A trecut o zi...
Trec anii...
Şi-apun în noi cele din urmă feerice răsărituri de soare...
Alunecăm spre moarte
Alunecăm implacabil...
Anii trec...
Păreri de rău întârziate!
Zădarnice păreri de rău!
Sfâşierea părerilor de rău, tristă şi vană!
Păreri de rău! păreri de rău!.
Sunteţi bolţi nesfârşite sub care ecoul nu moare deapururi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/anul-1901-1932

...Păreri de rău!. Iar sufletul meu i-atâta aur câte toamna pe frunze şi'n apusuri de soare..

Mă las pradă amintirilor cari vin, smulg cu ciocul şi cu ghiarele flora grădinilor mele — ca păsările cerului când cobor, însetate şi flămânde, la isvoarele şi pe ţărinile pământului...

Mă las pradă amintirilor şi părerilor de rău..

Poate visez...

Ori, poate sufletul meu a poposit în zarea amintirilor...

Ce limpezimi dumnezeeşti; departe, în zarea amintirilor!.

Zile de-apururi neuitate, nopţi nemuritoare...

Când, dincolo de geamul nostru, vuia straniu ca'n alte lumi departe, imensitatea mării..

Şi zvonul vorbelor domoale în 'mperiul imensei crysantheme pale...

Ţi-aduci aminte?

Cum am plâns aşa 'n neştire, când ai spus în dimineaţa plecării, cu glas sugrumat ca'ntr'o aiurare, un vers de Schiller, cel întâi din „Don Carlos"...:

... *„Die schönen Tage in Aranjuez sind nun zu . Ende"*...

Şi când te-am întrebat de ce plângi, mi-ai răspuns, cu plânsul spulberat de zâmbete cari îndurerau mai mult de cât lacrimile şiroite, fierbinţi pe obraz:

— Plângeam şi la şcoală când spuneam versul acesta, nu ştiu de ce...

A! Frumoasele zile de la Aranjuez!

Ţi-aduci aminte?!.

Citeam amândoi scrisorile noastre, îmbrăţişaţi frenetic., scrisorile mele pe cari tu le păstrai, sacru, ca pe nişte sfărmături de icoană, divină, un bigot înebunit., scrisorile mele din care tu îţi făcuseşi ghirlanda visurilor tale...

Ţi-aduci aminte tremurul sărutărilor nesăţioase în cari simţeam gustul nesfârşirii şi cari-mi distrămau sufletul, îmi topeau trupul ca şi cum ne-am fi cufundat amândoi îmbrăţişaţi în valurile unei mări fierbinţi, cu ţărmi înfloriţi de po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

doaba trandafirilor pasiunii, de gloria. crinilor voluptății trecătoare...

Cum rătăciam pasionat pe căiie iubirii pe cari o credeam nemuritoare...

Și cum ne 'nfiorà groapà zilelor cari au trecut...

Gropile, cari așteptau deschise, zilele ce trebuiau să moară...

Da! da!

...Au trecut, de la Aranjuez frumoasele zile... Au trecut pe totdeauna. S'au dus ca niște frunze căzute de pe un ram pe ape călătoare... S'amurgește mereu, amurgește..

Afară, cerne ploaia 'ncet... un student leit-motù al morții...

A mai trecut o zi

Trec anii...

Alunecăm spre moarte...

Implacabil și pe totdeauna, Dalia, pe totdeauna...

Nu uita:

Treci peste mine... la-i pe Don Rodrigo...

Te rog numai să-mi vestești, din vreme, ziua când, sub bolțile vre unei cathedrale d'n orientul fermecat, vei păși spre altare, la brațul lui Don Rodrigo Velasquez, ușoară, albă și fermecătoare ca o simfonie de ecouri...

Nu uita:

Treci peste mine!

Curaj !. Pentru hotărârile mari, ajunge o clipă...

Te văd trecând prin parcurile sufletului meu, așa cum treceai, cuprins de melancolii, prin marea de soare a amiezii...

Îți restituim volumele lui Maeterlinck: „La Mort" și „Les dèbris de la guerre".

Citisem cărțile amândouă, de curând.

Le-am recitit.

Cu beție...

Ca să sorb din fie care pagină, de pe fiecare rând, raza ochilor tăi, cari au rătăcit, târziu, noaptea, visători, pe literile acestea moarte, reci, grozave!

Ca să simt, fierbinte, răsuflarea gurii tale cari mai plutea peste paginile impresionate...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

Ca să-mi simt sufletul alunecând, delicios, îndurerat, pe albia săpată, discret, lângă rânduri de unghia degetului tău pe cari nu l-am sărutat de atâta vreme!...

Glorie ţie, Dalia, eternă frumuseţe trecătoare!

Am apăsat condeiul de două ori şi cele două puncte, care datează scrisorile mele, au eşit mari, rotunde, căscate fioros ca doi ochii mari negri, ficşi plini de gol şi de spaimă...

Ştii, Dalia?! Am avut un zdruncin sufletesc îmbolnăvitor, lângă nişte frânturi de vorbă a lui Ibsen... în *Hedda Gabeler.*

Ascultă, Dalia...

Ţi-le scriu cu spaimă şi repede...

Brack stă de vorbă cu *Hedda*:

Brack — nu cumva Dumneata, ca cele mai multe femei, n-ai dispoziţii către o menire, care?...

Hedda (la uşa cu geamuri) Ah, taci îţi spun! câte odată îmi pare că am dispoziţii numai pentru un singur lucru pe lume...

Brack — (se apropie de ea) şi, acel lucru ar fi, dacă 'mi dai voe să 'ntreb?

Hedda (uitându-se afară) *să mă* plictisesc de moarte. Acum o ştii...

...Auzi Dalia!?

Ia seama!

Eu fug, cu ochii închişi...

Arunc scrisoarea...

...Uite, cele două puncte, ca două genuni negre de gol, par ochii veciei, cari sorb, ficşi, viaţa noastră trecătoare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr/1907-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/anii-1901-1937

I. I. STOICAN

...Heure unique où le bouche close
Par sa pudeur seule en dit tant;...
— Sully Prudhomme-Jeunes Filles —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Dalia Polyerhronidis
Lui Niculai Pribagu...

Am scris azi lui Don Rodrigo Velasquez...

I-am spus așa :

... Nu mai pot fi mireasa Dumitale pentrucă nu mai sunt a mea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
1868
text.cimec.ro/carti/1901-1932

Să mi se pară cum că creşti
De cum răsare luna
In umbra dulcilor poveşti
Din nopţi o mie una.
— Eminescu-Poezii —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro1901-1932

Niculai Pribagu,
Daliel Polichronidis...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Sunt minuni în faţa cărora rămâi mut, înfrânt.

Nu ţi-am putut scrie un rând de atâtea zile!

Mi-e sufletul îngenunchiat lângă scrisoarea ta hotărâtoare

Şi-n fiecare jumătate de clipă repet aşa, aiurit:

„Nu mai pot fi mireasa dumitale pentrucă nu mai sunt mea"

Îţi dai sama cât sublim poate cuprinde sufletul în stare să facă o jertfă atât de grea?!

De aş trăi o nesfârşire de vieţi şi de-aş grămădi 'n fiecare viaţă o hecatombă uriaşă de jertfe necunoscute încă lumei pământene, n-aş împlini încă măreţia jertfei tale...

Te-ai urcat de pe pământ pe plaiurile cerului, Dalia, corona de raze a sufletului meu...

Ce-ţi spun eu?

De ţi-aş putea arăta altfel de cât în cuvinte privelişte a sufletului meu înaintea scrisorii acesteia şi după scrisoarea asta divină!

De ce-a lăsat Dumnezeu, numai drum de cuvinte, de la suflet la suflet!?

Dacă ţi-aş fi putut arăta mai de mult, dacă ţi-aş putea acum arăta toate priveliştile sufletului meu, altfel decât cu zădărnicile încercări ale călătoriilor spre porţile lui, pe drum de cuvinte!!.

Vezi tu mă copleşeşte o 'ntrebare:

S-a născut omul care să merite, să primească dacă i se oferă, jertfa întreagă, jertfa complectă, jertfa din toată inima, jertfa sacră, a trupului şi sufletului semenului său?!

(A celui din urmă dintre semenii săi)!.

Merit eu jertfa asta?... care mă striveşte?

cari-mi copleşeşte sufletul cu senzaţiile unei fericiri cari n-a 'nflorit pân' acum în ţărnă pământului! Gestul tău mă cufundă

în fericire;...

în durere;...

în nelămurit;

în nesfârşire:..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

Aş vrea să rămână scrisorile acestea strâns îmbrăţişate amândouă, ca două raze rătăcite 'n chaos...

Iţi trimit în scrisoare un crin micuţ şi 'n potiu-i înfim un iad infinit de doruri învălmăşite...

Va ajunge la tine, strivit...

Aş vrea să-ţi îngenunchiu lângă genunchii tăi, lumea de zăpada a crinilor, lumea trandafirilor, pe cari sufletul meu i-a 'nflorit, pentru tine, pe 'ntinderile sale...

Aş vrea să-mi plec genunchii lângă glesna dumitale cu toţi crinii şi trandafirii pământului, şi să-i culc sfios, în poala Dumitale !.

Suflete, suflet al meu !.

Frumoasa gândurilor mele!

5 Septembrie . .

...Iţi trimit cu scrisoarea asta câteva petale moarte smulse din flori scuturate...

N-au nici o culoare şi florile n-au nici un nume...

Poate au culoarea drumurilor lungi, nesfârşite, drumurilor de fum risipit...

Pălesc şi se usuc de acuma şi florile...

Ş'aşa de triste florile ofelite: triste, palide, ostenite, uscate, moarte !.

Triste...

Şi petalele scuturate seamănă cu frânturi de val sfâşiat în albia unui suflet...

...Cu visuri risipite pe marginea drumurilor de fum...

Cu iluzii spulberate...

Cu urme de paşi în praful de pe marginea căilor pământului...

Iţi trimit cu scrisoarea asta câteva petale...

...Şi acum, când au trecut de atunci: un an, zece, sute, o vecie, privesc lung petalele cari aveau odinioară culoarea drumurilor lungi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Au rămas din ele ceva, asemănător cu un suflet în cari nu se mai trezesc amintirile...

Ceva cari este mai mult decât ceia ceva rămâne din toate bogățiile, din toate fericirile, din toate monumentele, din toate pasiunile, din tot sbucimul, din toate gândurile pământului a doua zi după moartea soarelui...

Ceva cari samănă cu mine cel cari vântură printre degete tremurătoare scrumul zilelor ce au fost...

Scrumul zilelor în cari scriam, odinioară...

Ca să mă 'nmormânt acum în scrumul zilelor ce au fost...

...Am văzut în mine, convoiul care purta sufletul meu mort, pe drumurile largi și drepte, departe, în mine, spre țintirime nevăzute...

Am auzit sinfonii funebre ca la prăbușirea cerului...

Alerg la tine, Dalia...

Tu ești, frumoasa sufletului meu, culmea cea din urmă, pe care poposesc în extatice avânturi, sborurile spre infinit ale sufletului meu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr 1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

„...Je n. y entendrai rien de plus beau que la musique de l'autre jour“ ..,

—Vte E-M. de Voglié-Les Morts qui parlent—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir_1901-1932

Uite, le vezi? Scrisorile acestea ?.

Niște racle de piatră — și nu de peatră, peatra se macină și se risipește pulbere vânturilor, niște racle în cari trăesc fără moarte, deși astăzi nu mai sunt, ca niște minunii vii, amintirile...

Și eu, trăesc de-o vecie în mijlocul acestor ființe fără trup, cari trăesc numai prin parfumul pe cari-l risipesc în mișcări, în culoare, în contururi...

Par'că sunt într'o sală uriașă, necunoscută, într'un castel, undeva și trăesc în umbrele rătăcite'n oglinzi...

O sală goală, imensă într'un castel pustiu...

Și un parc nesfârșit de jurîmprejur.

Prin zidurile groase, prin geamurile cari nu s'au mai deschis de veacuri, n'ajung până la mine nici prăbușirile trăsnetului, nici dansurile furtunii, nici poveștile isvoarelor rătăcite, nici poemele vântului...

Câte odată, doar, arare, când soarele apune, când răsare luna, primăvara parcului deafară poposește o clipă pe drumurile toamnei din sufletul meu:

Broderia fină, fantastică și scumpă a perdelelor bizare, paianjenișul de linii pe care motivele gotice și bizantine li-a conturat pe vitraiuri, colorate cu toate nuanțele spectrului solar și legănarea unui popor de ramuri populate cu tremurul indecis al frunzelor ușoare, toate, toate, sunt pe pereții castelului meu, când soarele apune, când răsare luna.

Par'că trăesc lângă mine cele o mie nopți și una, o viață minunată, viața cea din urmă...

Mă ridic exfaziat din colțul meu și pășesc spre basmele risipite pe pereți...

Și,...

Un nor uriaș copere soarele 'n apus ori înghite luna...

Sunt lângă zidul care este negru, sur, pustiu și gol...

Nici urmă din tot ce trăia adineoari la câțiva pași de ochii mei...

Râzi?

Nu râde!

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Ba da, râzi!.

Un zâmbet poate fi expresia supremă a durerii..

Râzi!

De atâtea ori în viaţă râsul meu coperia o orgie de suferinţi crispante...

Vezi tu? de când m-am îngropat în castelul umbrelor mele, călătoresc mereu spre zările de atunci.

Călătoresc zadarnic., de aş merge vecii fără capăt...

Pentrucă, vezi tu? dac'aş călători în timp, în spaţiu, în sufletul meu, o nesfârşire de ani fără număr, tot n-aş ajunge până la ele, până la amintirile mele de atunci, deşi ele sunt, aici, în mine, aproape, la câţiva paşi, pretutindeni, în mine...

Da, da... La câţiva paşi în mine, doi trei paşi, ce spun?, un pas, şi totuşi la câteva vecii de kilometri depărtare...

Ca fantasmagoria pe care o desprinde de pe broderii, din ramuri şi vitraiuri, soarele şi luna, şi o ficsează pe pereţi, pentru câteva clipe, în castelul umbrelor mele, Râzi! mereu!

— O! Da râd...

— Pentruce?

— Pentrucă nu vreau să plâng...

— Ion Amaru, fratele meu: e ceva de râs.

— O! da! Totul...

— Totul!?

— Tot! Eşti un smintit!.

— Eu?

— Da... Te-ai izolat de viaţa oamenilor, ai fugit de suferinţa tuturora.

Dacă te-ai fi cufundat în volbura durerii generale, ţi-ar fi părut un vis trist şi scurt suferinţa Dumitale.

— Am uitat... Ce spuneai că eşti, Ion Amaru?.

— Sunt ce n'ai fost tu. Şi tu, eşti ce n-am putut eu fi...

— Da, da, ascultă mai departe...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

A trecut...

Cum trec toate câte-au fost...

Coboară înoptarea...

A trecut o zi...

Şi încă un mort s-a prăvălit fără sgomot la spatele meu pe marginea drumului pe cari călătoresc de o vecie...

Căzând, l-am simţit atigându-mi călcâile...

Şi încă un dâmb proaspăt, şi-a boltit ţărna jilavă-gălbue în ţintirimul, pe cari nu-l mai încap ţărmii sufletului meu, şi pe cari-l cresc mereu trupul zilelor ce mor...

A mai trecut o zi...

...Şi tot mai mult se pare că amintirile sunt umbra sufletului proectată şi prelungită la infinit pe drumul vieţii noastre...

...Înapoi pe drumul vieţii noastre, de la pragul clipei din urmă, cea din urmă care a trecut...

Şi încă o zi...

Şi iar sgomotul neauzit, cari totuşi trezeşte în mine dureroase ecouri...

Şi încă...

Şi iar...

Şi câte zile încă?! se vor rostogoli ca munţi de negură peste zăcămintele de aur ale amintirilor, care se zăresc în urmă, ca o cetate uriaşă de palate albe de puf plutitor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

..Fiecare zi a vieţii noastre este o veşnicie...

— I. Turghenief-Fum —.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dh=1931-1932

... „In cap, sau înăuntru în inimă, părea că-mi creşte o bubă ; tot ce văzusem în casa aceasta, îmi trecea prin suflet, greu ca o căruţă încărcată ce se mişcă iarna pe stradă, nimicind, dărămând totul“ ...

— M. Gorki-Copilăria mea —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/img/1901_1932

In vremea aceia tata a căzut bolnav la pat ca să nu se mai scoale.

Şi asta fu începutul tuturor nenorocirilor...

Ca şi cum axa unei lumi s-ar fi rupt...

Începù prăbuşirea în neant.

O! Era greu!

Dar ce spun?

„Greu" e prea puţin...

Era o situaţie fără eşire...

Ca să studiez la Paris artele frumoase tata hypotecase tot pământul mamei — obsedat de nădejdea că 'ntr'o zi eu voiu putea plăti toate datoriile... Asta după ce se duseseră chiaului pământurile Sandei...

Şi viaţa mea, toată viaţa mea înflorise 'ntr'o singură floare de marmoră „Desamăgirea"...

Eram încununat de glorie şi de... sărăcie...

Intr'o zi am văzut sfărămându-se statua...

Şi sărăcia mea aureolată deveni dezastru: aşa... o noapte opacă, fără drumuri, fără stele, mută, absurdă, imposibilă..

Şi 'nt'o zi orizonturile prinseră a se lumina...

Şi... tot ce ştii c-a fost...

Tata avea prostatită...

— O! miserabil — abea dup'un an m-am putut duce la ţară!.

In timpul acesta, din când în când, îmi veneau ecouri slabe, de acolo de departe...

Şi când m-am dus...

Era iarnă...

Şi zi de an nou

Bani, nu... *Şi nici de unele...*

Tata vânturase o viaţă printre degete averile altora, — milioane — şi n-avea un ban al lui, acum la bătrâneţe...

Eu, ce puteam eu, înhămat la carul nevoilor mele?...

Ce puteam eu un biet profesoraş la şcoala de belle-arte?

Ce puteam pentru câte trebuiau boalei lui, şi tuturor fraţilor şi surorilor mele?. — Cea mai mică avea şase ani atunci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Și-mi frângeam sufletul de durere, când mă gândeam că va muri fără să fi avut o zi bună 'n viața lui, fără să fi fost în stare să-i dau în preajma morții, iluzia c' ai lui, fetele lui pentru cari noaptea, nevăzut de nimeni, fărmă lacrimi amare, nu vor rămâne, după el, pe drumuri, streine, fără rost și fără căpătâiu!.

Am ajuns dimineața pe o vreme cumplită...

Drumurile troenite și toată zarea un vârtej imens de fulgi...

Și frig...

Și'n casă frig, frig...

In sobă ardeau fâsâind crengi verzi de copac...

Geamurile purtau pe dinăuntru o platoșă de gheață groasă și'nflorită...

Pereții un strat subțire de promoroacă...

Tata culcat în pat, cu căciula trasă pe urechi, învelit cu o plapămă, cu o ciergă mițoasă și cu două blăni flenduroase...

Nu i se mai vedea decât fața galbenă, suptă, pierdută, încadrată de barba albă și de părul cari se revărsă de sub căciulă în cârlionți deși, neregulați și... albi...

Sta cu ochii închiși, cufundați...

Surorile mele, mama, îmi tăinuiau într'un colț:

— De o vreme aiurează... Acù știe ce spune, acu nu știe... Ne-a cuprins o frică!... Și ne frângem de milă...

...Se mișcă... Se foi... Cunoscuf după felul cum se clătină mormanul cari-l copereà... Ulte,... scump frate strein, cum se mișcă pământul colo, unde vor să iasă la lumină, sobolii...

Și-l auzii strigând cu voce stinsă, streină...

— Fetelor!... Ilinca; Irina!, ileana, Ioana!... Fetele mele, de ce nu mă 'nveliți?... De ce mă lăsați gol, fetele mele?!

— Ești învelit, tată...

— Iac'așa ne strigă mereu — spuse mama albită, slabă, numai piele și oase...

Și i s'apropiă de pat...

— Scoal' de vezi c'avenit Nicu...

— Care Nicu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara/morr_901-1932

— Nicu nostru dela Bucureşti!...

— Să fie sănătos!...

M'apropiasem de pat... Tata mă privea cu ochi tulburi...

— Tată! Mă cunoşti? Eu sunt Niculai Priboagu, feciorul Dumitale...

— Ai fi!... Să fii sănătos!...

— Ce te doare, tată?!..

— Nimic nu mă doare..

Inchisese ochii...

Vorbea atât de slab, obosit... şi, par'că aşa... cu gura altuia...

— Dar de ce gemi?...

— A! a! a! greu! greu! greu!...

Şi par'c'adormise...

Şi sufletul mi se destrămă în lacrimi şi trupul intreg mi se sfărmă în lacrimi, pe cari nu le-am plâns...

— De-atâta vreme! lac'aşa se chinue: Ţi rupe inima... Din rău în mai rău... Şi, mama eşi pe uşă afară, grăbit, ca să-şi ascundă lacrimile...

Şi eu, m'am dus spre cele două geamuri dinspre drum, pe cari am privit, atâţia ani, troenii cari s'aşterneau, fulgii cari cădeau în iernile copilăriei...

Mi s'a părut c'aud pe-afară, gemete sugrumate învăluite de furtună... aşa ca un cânt funebru de înmormântare.

..Cu capul plecat în pământ, învăluite'n negru, ca nişte mirese ale morţii, se ridicaseră din negura anilor, şi mai treceau înc'odată, pe unde-au fost, vii, odinioară, prin faţa ochilor mei, — amintirile...

Şi n'am plâns şivoiul lacrimilor cari rupsese zăgazul sufletului şi mă înecă, mă înecă...

...Şi mama punea crengi de salcie pe foc...

Bunica 'ntr'un colţ, cu barba'n mâna, rezemată pe un genunchiu, privea'n lutul de pe jos, spre cine ştie ce rază care a fost şi s'a stins, odinioară...

Fetele tăceau cu capul plecat în pământ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Pe un perete o fotografie:

Tata şi mama cu copii cei dintâi...

Eu, mic... o gâgâlice...

Şi tata!... o bunătate nesfârşită îi cuprinde faţa, îi revarsă, ochii şi zâmbetul acela unic, inimitabil!

Şi ochii mari, negri şi buni! Buni! Buni... ca Dumnezeu.

Ce bunătate curată şi sfântă e 'n toată faţa asta, cu trăsături limpezi!...

— Fetelor! I-a uitaţi ce se vede acolo...

— Unde?

Privea cu ochii mari holbaţi spre sobă, undeva, deasupra sobii, spre un punct nelămurit... Departe, grozav de departe...

— Acolo! Acolo! Soarele... Soarele!... Rămânem fără soare!...

Se făcu linişte ca'ntr'o lume îngheţată, coperită de nămeţi acum o mie de ani...

— Acolo! Acolo!...

— Unde, acolo?

— Pe perete... pe sobă... o scroafă cu purcei mănâncă soarele... soarele... rămânem fără soare...

Ochii îi erau mari-mari... un vălmăşag tulbure...

M-am apropiat...

Şi-am privit în chaosul lor răscolit:

— Tată! Tată! Mă mai cunoşti!

— Da. Eşti Neculai Pribagu... greu... greu...

Ce fac oare părinţii fără copii, copii fără părinţi?...

Sufletul lui era o alternare grăbită de conştienţă şi inconştienţă...

Vedeam o apă mare în sufletul lui...

Şi un om care se îneacă luptând cu valurile...

Le birue o clipă, se cufundă... Trece un răstimp şi iar apare o clipă deasupra apelor tulburi şi iar se cufundă...

Sufletul lui era o goană înfrigurată de umbre şi lumini rostogolite...

Şi sufletul meu... o gheenă de sfâşieri...

Mi-era frig... uitasem de mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir 1901-1932

Mă văzui îmbrăcat cu paltonul cum venisem.

Câtă vreme trecuse?

Simţeam în spate o platoşă de gheaţa ca cea de pe geamuri...

Prinse să-mi fie rău...

După câteva zile primim o telegramă. Soţia mea mă chemă urgent...

Ne-am despărţit... O! Doâmne! cum!?.

Le-am spus:

— Mă duc să vád ce-i, şi 'n goană mă 'ntorc...

In drum, bunica singură lângă mine 'mi şopti:

— Pân'ăi veni şi-o face pomană Dumnezeu drăguţu şi l-o strânge chinului...

— Ei, las' bunică! e mare Dumnezeu...

Şi lacrimi, pe cari le zăvorisem câteva zile, prinseră să curgă nestăpânit pe obraji, pe haine, pe zăpada, care acoperea, ca şi odinioară cuprinsul zărilor copilăriei...

Ajuns în capitală, găsiu fetiţa bolnavă de scarlatină.

O broncho-pneumonie mă trânti la pat...

Se 'mbolnăviră şi ceilalţi copii...

M-am înglodat şi mai tare 'n datorii...

Şi fu o iarnă cumplită...

Primăvara veni ca o binecuvântare cerească peste convalescenţa mea şi a copiilor...

Şi de acasă nu mai ştiam nimic...

Mi se strângea inima...

Nu mai ştiam nimic de Dalia. Mă luase vijelia.

Şi 'n'r'o sară...

Era o sară calmă în început de Mart...

Mă furase gândul acasă spre alte vremuri cari nu mai erau de mult...

Ajungea până la mine, din nemăsurate depărtări, aburul pământului care se sbiceşte la soare, cele dintâi adieri calde cu svonul miresmelor pe cari le 'nfiripă ghioceii din pădurile

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Priporenilor, și mugurii cari plesnesc, în lunile Siretului strânși în brațe de primele raze primăvăratice...

— Tată! a murit bunicu!.

Margareta mă trezise, mă dăruise clipei în cari trăiam... De abea mă ridicasem pe picioare...

— A venit o telegramă...

...Când am ajuns, m-așteptau la gară...

— Mult te-o mai chemat în săptămâna morții!. : „Să vie Neculai! De ce nu vine. E supărat pe noi, fecioru tatii cel mai mare"... De multe ori sta de vorbă cu D-ta, aiurând...

Și mama plângea... mama-mi spunea *Dumnezău!*

— Ce chinuri grozave!.

— Ce păcate, ale cui păcate ispășia de l'o muncit Dumnezeu așa de greu?!

— A murit sara la 7½...

— Și de pe la 4 tot spunea: „Soarele! Soarele!. nu mă lăsați fără soare!" Da 'ncet, încet ca o aiurare...

— S-au dus fetele! I-au îngenunchiat lângă pat. I-au sărutat mâna... Și el spunea:

— „Neculai! Neculai! Ai grijă de fete! Auzi, Neculai?!"...

Agonia care ținea de atâtea luni, se sfârșia.

— I-am dat la 5 două linguriți de lapte și una de ceai... Intr'un târziu sopti stins: — vine, vine"... Și se sâia ca și cum ar fi vrut să se smulgă, să scape, să fugă... — „Vine... întunericu... soare... soare"... Și-a murit chemând soarele...

Plângeau, sfâșietor, plângeau toți în jurul meu...

Ne apropiam de casă...

Și gemea, abia mai gemea, obosit.: — a! a-a-a! a!. Parc-avea pe piept o piatră de moară!.

— Moartea! I se suise, grea, moartea pe piept., cuvântă, lăcrămând, bunica.

In drum, la câți-va pași, uite aici în dreptul locului unde stăm, m-am oprit... Tremuram, cuprins de o groază care mă înăbușea...

Inserà.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

Imi clănţăneau dinţii...

Picioarele 'mi tremurau...

M-am lăsat pe marginea şanţului...

S'a făcut tăcere în juru-mi...

Tăcere de o clipă...

Bunica eşise în prag şi privea spre noi cu mâna streaşină ochilor...

Am văzut-o aşezându-se pe prispă...

I-am auzit plânsul sfâşietor:

— Ionică! Ionică! Scoală Ionică... Scoală de vezi pe Nicu pe cari atâta îl chemai...

M-am trezit dus de subsuori în casă...

M-am trezit în faţa tatei.

Sta 'ntins în mijlocul casei cu picioarele spre răsărit, spre uşa pe cari intram...

O! calmul tragic pe cari moartea i-l coborâse pe faţa împietrită, mută, stoarsă!

Intre sprâncenile groase, suferinţele fără sfârşit, adânciseră o cută profundă pe care nici alinarea supremă nu i-o smulse, tatei, în clipa din urmă...

O'ndurerare care-mi sfâşia sufletul, îi încremenise pe faţă...

Par-că sta cu ochii închişi, în faţa cine ştie cărei lupte cu viaţa,ori gândind la ce se va alege, cu gloata lui de copii, când va închide ochii pentru totdeauna...

A! Şi ce linişte înfiorătoare i se coborâse pe pleoapele închise strâns, pe buzele albe, pe obrajii uscaţi, încadraţi de barba albă!

De unde coborâse liniştea aceia?

Impietrisem!... am plâns...

Dac'aş fi putut plânge aş fi plâns lacrimi de piatră, şi cu cele din urmă mi-aş fi plâns ochii întregi... şi sufletul tot...

Dar, când am eşit a doua zi în prag, să 'ncep goana după treburi!

Când am cuprins cu ochii câmpurile largi în cari plugurile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/index1901-1932

spintecau primele brazde, mi s'a părut aşa... că sunt copil, m'c, micuţ de tot, şi-l căt̆am pe tata în urma lor, călare pe Bălţata...

Mi-am smuls privirile de acolo...

Şi'n tot cuprinsul ţărmurit de dealurile neclintite, rămase acolo, la orice pas, oriunde, prinseră amintirile să-şi nalţe potirile...

Şi-am plâns atunci, am plâns, am plâns... Cu lacrimi am cuprins potirile amintirilor...

Şi grele s'au răsturnat la pământ, sfărâmate de greutatea lacrimilor...

Am îm rumutat de la banca din sat, bani pentru îngropare...

... Am luat asupră-mi datoriile lui...

Şi... Ce să ţi mai spun ?

Sunt lucruri pe cari nu le poţi spune nici odată, pe cari le taci de-ai trăi o vecie...

Iată văd ziua aceia de Mart...

Limpede... liniştită, cu soare...

Coama pădurii estompată cu o fulguire uşoară de verde deschis...

Pe şanţuri, mugurul erbii...

Uite colo, în faţa drumului care ducea de la casa noastră a conacul boieresc, l'am aşezat într'un car cu patru boi, boltit cu crengi dintr'un brad cari acuma nu mai este.

Ce sfâşiere când l-am scos din casa lui, în care trăise puţruzeci de ani...

L'am scos,.. din casa lui!

A murit cu răni în suflet...

Încă de când era bolnav voiau proprietarii să-l scoată...

Şi pân'a murit, a spus mereu:

— Hai, la noi acasă! Haidem la casa noastră! Or să v'arunce pe drumuri... Hai, la noi acasă...

Şi l'am pornit pe drumul acesta, pe cari-l bătuse atâţia ani, călătoria din urmă printre ţarinile pe cari nu era palmă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901_1932

de pământ pe cari să n'o fi călcat piciorul lui, pe cari să n'o fi stropit sudoarea lui, să n'o fi încălzit grija, bine cuvântarea lui...

Era norod mult...

Şi eu cari nu mai simţeam nimic... N'auzeam nimic, nu vedeam nimic...

Şi fetele cari se fărmau plângând...

Mi-aduc aminte: pe baltă coborâseră primii cocostârci...

Când am trecut pe sub sălciile plecate deasupra şoselei, o'nfiorare le sbuciumă prelung.

Mi s'a părut că sufletul lui, cari în cele trei zile cât stătuse trupul mort între ai lui, alergase şi poposise pretutindeni pe unde fusese în viaţă, ne aşteptase acum acolo sub sulcii, ca odinioară în amiezile vieţii şi pornea acum cu noi pe drumul cel fără sfârşit...

Şi când m-am uitat din nou sub sălciile cari tremura l-am văxut aeve călare pe Bălţata lui, cu faţa împodobită de zâmbetul acela, pe cari nu l-am mai văzut şi nu'l voiu mai vedea înflorind pe feţele pământului... Purta o pălărie pleoştită pe ochi şi haine nemţeşti vechi, mototolite, ponosite...

Mă privea cu ochii scânteietori de bunătate: buni, buni, îndurerători de buni şi luminoşi şi limpezi ca izvoarele c murmură la căpătâiu ai Dumnezeu.

Şi-m vorbea, ca alte dăţi:

— O! Neculai al meu! Ce mai faci tu, Niculae? Când venit din capitală?

I-am auzit glasul... O glasul acela pe cari nu l-am mai auzit!...

Şi-am strigat:

— Tată! Omul cel mai blând pe cari soarele l-a încălzit Şi nimic! nimic!...

O! nimic...

Nu mai pot, scump strein călator, am terminat...

Şi... şi...

Tata a coborât în pământ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Pe-ai lui, proprietarii i-au aruncat afară, repede, repede... Până ce iarba nu crescuse pe dâmbul gropei lui...

Și i-am scris Daliei o scrisoare pe cari nu i-am mai trimis-o nici odată, pentru că nu mai știam în care lumi mai e, Dalia...

Am scri-o după ce m'am întors de la 'nmormântare, când cădeau cele dintâi umbre ale serii peste biserica în cari se prăbușise catapiteasma.

Iat-o! O port cu mine de ani nesfârșiți, biserica mea arsă și risipită în țărnă?..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. .I STOICAN

Leben heisst träumen
— Schiller-Fiesco —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?mon=1901-1932

Daliei Polichronidis
Niculai Pribagu

Muzeul Digital al Romanului Românesc

A murit tata...

L-am îngropat eri...

A murit Ion Plăeşu, stăpânul sufletelor dintr'un colţ de ţară...

A murit...

Nimic... nimeni nu are viaţa vecilor...

Şi, mi se pare atât de stranie, atât de inutilă sforţarea cu cari se chinuesc oamenii, să copere sgomotul alunecării vieţii lor spre marele hău...

...Cutremurătorul, groaznicul hău!.

Nici beatitudinea zilnicilor încântări, nici durerile mari cu târzii şi zădarnice resemnări, nimic din ce fac oamenii ca să uite că mor, nimic nu curmă fioroasa alunecare spre veşnicul hău.

Iertare! Spun, cu certitudine, prostii...

Dar, a murit tata, dup'o viaţă de muncă grea, necurmată, dup-o boală care i-a schingiuit trupul trei ani istovindu-i albele bătrâneţi; i-a tulburat sufletul cu o agonie prelungă, din negurile căreia zarea atât de limpede povărnişurile morţii şi cu toată groaza ţărnii la pragul veciei lui Dumezeu..i

...Mi-aduc aminte de par-că n-ar fi fost eri;

...Un preot, în odăjdii simplu aurite, cu glas limpede, se urcă pe mormanul ţărnii galbene, care-avea să 'mbrăţişeze, pentru veci, sicriul de scânduri albe, vechi, crăpate, scorojite...

— Să mori atât atât de sărac încât să n-ai cu ce-ţi face pentru huma celui ce-ai fost, un sicriu cuviincios!

Şi sicriul în fundul groapei, umede, tăcea, aşteptă.

Reţin, precis, vorbă de vorbă, cuvintele preotului, cele din urmă:

„ ...Nu lasă nici un fel de avere...

Nici mori, nici bani, nici moşii, deşi ar fi putut lăsa...

Nu lasă nici casă pentru cei ce rămân, sărmani, după dânsul.

Nimic nu lasă acest cetăţean sărac, atât de bogat prin cinstea lui fără pereche...

Îngrop azi după o viaţă de preoţie, omul cel mai cinstit“ ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Zdrobitor şi inutil... „cel mai cinstit"!.

Mortul, în groapă, zâmbea dureros!.

...Şi, se pare, că feţele grase durdulii şi hainele bune ale celor dinprejurul hainelor noastre ponosite, murmurau îmbătate de nesfârşită ironie cuvioasă:

Cel mai cinstit!? ce puţin lucru!!

...Şi Ion Pribagu zâmbea cum zâmbise, dumnezeeşte, durerilor, speranţelor, vieţii, morţii, lui Dumnezeu...

Zâmbia veciei.

Şi zâmbetu-i îngheţase 'n fundul groapei umede şi galbene nespus de dureros...

Şi-am auzit sgomotul cu cari pământul strângea sicriul tatei în braţele eternei frenezii.

Şi, vă doresc, multă sănătate şi viaţă bună, viaţă îndelungă... Dalia Polihronidis...

p. s.

In pădurile de la Priporeni au înflorit ghioceii.

Şi, şi... după asta...

Aveam acum de hrănit cincisprezece guri...

Eram un căluţ înhămat la un munte...

Boala s'a întors... Dublă pneumonie...

Eşisem prea de vreme...

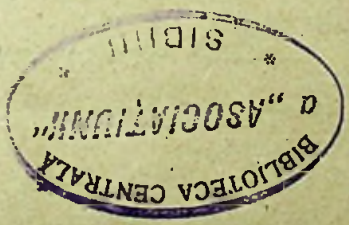
Şi tocmai spre sfârşitul verii m-am ridicat după ce moartea bătuse de atâtea ori la uşile mele...

Şi 'n vremea astă, departe, făr'să ştiu, pe un ţărm pustiu de mare, Dalia... scump streinule călător!, Dalia.., muria ca o zi de primăvară rătăcită în Noembrie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

...Mă bucur că se simte cel puțin în închipuire, că a fost, cândvà, fericită...
— Dostoiewski-Crimă și Pedeapsă —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi-acum în cavoul umbrelor, în templul meu prăbuşit, defilează o scrisoare streină.

Scrisoarea grozavă, macabră...

Fie care cuvânt este o lovitură de târnacop...

A fost:

In pieptul Daliei...

Şi 'ncreştetul meu...

. Dalia o primea când eu mă înptam cu moartea cuibărită 'n plămâni, în iarna aceia grozavă...

Nu mai ştiam de câteva luni unul de altul...

Ascultă. care dintre bestiile pământului, ar fi putut fi mai crudă ?.:

Ascultă:

Daliei Polychronidis,
Jean Ionesco

M-ai întrebat, dacă n-am zărit undeva, pe Niculai Pribagu. Am cercetat... Nu ştiu unde stă, cum nu ştii nici Dumneata. Din informaţii certe ştiu atât:

In timpul din urmă se... detracase...

Bea nopţi întregi, prin crâşme de foburg în compania femeilor pierdute. Şi ce femei!.

Intr'un maidan din „Florească" poposise, cică un circ... Sunt câteva luni, de-atunci...

S'a amorezat de o călăreaţă barosană...

Şi-a fugit cu ea în largul lumii.

Ia-l de unde nu-i...

Rog pe Domnişoară Polychronidis să scuze tonul scrisorii, anume, potrivit, cazului banal şi mediocru., şi să primească omagii...

• •

— Auzi?. Ion Amaru... M-am izolat de oameni! Am fugit de suferinţa tuturora?. Pe. D-nul acesta l-am cunoscut în saloanele Kneaghinei. E din aristocraţie. Acest Jean Ionesco...

• •

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

... „Elle souriait comme sourient ceux qui possèdent enfin une félicite que nul ne peut atteindre et que rien en ce monde ou dans l'autre ne saurait ébranler"...
— Maeterlinck — La vie des Morts —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_001-1932

Castelul Dalei Polychronidis, sta, elegant şi singuratec, pe ţărmul Pontului Euxin, cu turnuri înalte şi severe, cu linii drepte şi armonioase, cu ferestre înguste, cu pereţii albi orânduiţi într'o simetrie bizară, par'că era opera arichitectonică a unui constructor care amestecase toate stilurile, ca să creeze ceva original şi'n armonie cu amurgurile şi cu poveştile şi cu visurilei şi cu farmecele orientului.

Privit de departe, ziua 'n bătaia soarelui, par'că era un templu gigant din lespezi de marmură, aşezat în singurătate, pentru cultul vre unei zeităţi defuncte, ori ca să aştepte profeţii vreunei relegii viitoare.

Când cobora înserarea şi-l învăluiau neguri subţiri, ca nişte voaluri de mătasă cenuşie, atunci castelul par'că era o scoică de spumă marină fixată pe mal: turnurile nu i se vedeau retezate de aburi cari pluteau uşurel.

In faţă era plaja cu nisip moale şi argintiu, apoi ţărmul lin, şi marea albastră şi nesfârşită ca priviliştea unui vast crâng din cer.

In spate, un parc imens cu statui vechi ciopârţite pe socluri; unora, mâna timpului le rupsese capul; altora, le smulsese un braţ din cot ori din umăr. Ele răspândeau prin aleele arborilor şi plantelor de toate neamurile, un fel de melancolie vagă şi copleşitoare, ce venia par'că din alte lumi depărtate cari au trecut când-va pe sub ramurile mesteacănilor albi şi carı şi-au suspinat nostalagia sufletului obosit, lângă soclurile de marmură pură.

Pentru asta primăverile aveau în parc ceva din parfumul Toamnelor târzii şi umbre se strecurau pe sub bolţile sălciilor, de par'că tot parcul era un palat pentru fantome care rătăcesc fără odihnă...

Din Aprii pân 'ân Noembrie rozele 'n floreau mereu.

Erau lumi întregi de trandafiri cari mureau cuprinzând parcul, castelul şi marea până departe, în braţe de miresme voluptoase.

Unii, mici şi roşii, se căţăraseră pe arbori, cuprinzându-i de jur împrejur şi copleşindu-i sub sarcina unei cupole mişcătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Alţii visau singurateci, pe alei rătăcite, la svonul cine ştie cărui sărut, care a trecut când-va prin preajmă, cu sbor de fluture îndrăgostit.

Unii, în insule mari, laolaltă, albi ca nişte gheme de zăpadă, roşi-sângerii ca nişte caere din valvătaia unui amurg în agonie, galbeni şi *mauve*, se clătinau în bătaia vântului cadelniţând mirodenii.

Când rătăceai printre ei, nu mai vedeai cerul şi aveai senzaţia că te afli într'un castel de roze, în care aleele sunt gangur, înguste, întortochiate şi bizare.

Ici, colo, câte-un chioşc părăsit, cu scările ciuruite de ca ; cu câte-o balustradă ruptă şi cu năvala iederei şi a ierburilor dejur împrejur...

Toamna, când porneau vânturile reci, şi când amurgurile revărsau peste parc mări de spumă de aur, frunzele galbene alergau învârtejindu-se şi fâşiau uscat pe alei, pe la geamuri şi pe lângă ziduri ca nişte zdrenţe din mantia unor strigoi nevăzuţi...

Un fior straniu copleşia singurătatea şi totul par-că era o fantomă coborâtă din neguri, pentru o clipă, ca să se cufunde'n-pământ, ori ca să alunece în mare, care vuia ca un pământ care-şi surpă munţii în prăpăstii...

Şi, de mai multe luni, Dalia agoniza în castel, îngropată în singurătate, în amintiri, în visuri, care se risipiau ca nişte cuiburi distrămate, toamna, de vânt... când lumina pare o melodie minoră în surdină.

. . . . . .

— Uită-te, Spahiu, pe mare...

— Mă uit...

— Ce vezi ?

— Nimic nu văd pe mare...

— Uită-te mereu, mereu pe mare...

— Mă uit, de atâta vreme mă uit, şi tot nimic pe mare...

— Par-că zăresc ceva pe mare...

— ... Sboară obosit o pasăre mare, albă şi stingheră...

— ... Sboară obosit, albă şi stingheră... Incotro sboară oare obosit, pasărea stingheră ?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatrans.vania.ro/mdrr1901 1932

— Cine ştie!... cine ştie unde sboară!...

— Poate nici ea, nu ştie...

— Poate! Dac-ar şti!...

— Poate n'ar mai sbura...

— Poate...

— Dar ţărmul? Uită-te pe ţărm, dealungul, până departe uită-te mereu...

... De mai multe luni muria Dalia...

... în casa albă, pe ţărmul pustiu, în preajma veşnicie, mării, muria încetişor...

... Muria cum mor sufletele cari trăesc din amintiri, când povara părerilor de rău apasă prea grea, sugrumă, îngenunche...

... Muria cum mor oamenii cari călătoresc pe o rază, când raza nu'şi mai isvorăşte capătul celalt din adorata stea...

... Muria de dor, muria de urât, muria de desgust...

... Muria cum moare un suflet copleşit de înfrângeri...

... Nopţi întregi, nemişcată cu privirile atârnate de petalele mensei crisanteme, retrăia una câte una amintirile, deşirând; înşirând pe-un fir nevăzut, boabe de umbră, lacrimi de fum...

... Ca o mireasă a lui Christ cari-şi poartă degetele înneştire pe mărgeanul de mătănii, le deşiră, le înşiră, le alintă, le pipăe voluptuos, ca pentru a simţi pe cari din ele a coborât dorul primului sărut ascuns, conturul lacrimilor sacre...

— Uită-te pe ţărm şi pe mare... Cu'n ochi măsoară marea, cu celalt aleargă pe ţărm, dealungul, tot pe lângă valuri, Spahiu... Şi când porneau sara 'n parc să cânte noroade 'ntregi de păsări sglobii şi când concertul lor infinit de dulce şi de trist răzbătea cu miresme fierbinţi prin ferestrele deschise, Dalia întreba:

— Poate iubi cineva atât de mult şi poate apoi uita?!

. . . . . .

— Nu vine, nu vine, nu mai vine!...

... Şi acest „nu vine", nu mai vine", era sfărâmător

Muzeul Digital al Romanului Românesc

ca o frântură de cânt, care se trudeşte să se înalţe, cea din urmă, sugrumată sub mormanele de năruiri, rămase pe unde a fost cândva sufletul, înaintea marelui cutremur...

... Şi se cufundă, departe, printre ruinile unor lumi cari nu mai erau de mult...

... Şi, târziu când reveneă, ducea mâna sub pernă, scotea ncetişor teancul cu straniile scrisori necunoscute, cari nu purtau nici un nume...

Trăgea una la'ntâmplare...

Privea plicul îndelung: toate erau de aceiaşi culoare, sau mai bine, *fără culoarea* cenuşiului cari coboară, nesimţit, peste limpezimea zilelor cari au trecut...

Desfăcea încet scrisoarea... Sfios, cu grijă mare... cal atunci când iei în mână un dar sacru sfărâmat, pe cari trudind. din mii de bucăţele, cu greu, la loc l'ai închegat... încet, încetişor că nu se sfarme darul sacru!...

Citia, citia fără cuvinte...

Strângea la loc scrisoarea...

Închidea ochii...

Şi pornea, departe, în lumea aceia necunoscută şi grozavă care începea imediat înapoia pleoapelor coborâte...

Rătăcea târându-se în genunchi pe urma cine ştie cărei amintiri cari se depărta spre noaptea morţii, şi cu cari poate se mai întâlnea pentru cea din urmă oară...

Să-ţi iei rămas bun, pe totdeauna, de la amintiri!?

Ce sfâşiere!...

Tresăriri uşoare pe obraz arătau, arare, că zbucniri de acrimi au fost frânte şi-au pornit în valuri sugrumate înapoi, spre necunoscute profunzimi de suflet...

Atunci, treceau prin raza conştinţei, amintirile, ca un convoiu nesfârşit de cămile obosite, într'un apus de sânge, prin faţa soarelui roşu, coborât la marginea pustiului, ca un ochiu imens care moare...

Şi se vedea spintecând nesfârşirea pustiului, purtată în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901 1932

mijlocul convoiului, ca o prizonieră fără preţ, furată de beduini din palate de mărgean cari au fost şi s'au sfărâmat într'o insulă necunoscută, cândvà...

Dalia muria, deşi nu era bolnavă de nici una din bolile calificate de ştiinţa medicală...

Muria cum mor oamenii cari şi-au uitat sufletul, risipit în mormintele pe cari le sapă lângă drumul vieţii noastre, zilele cari au trecut, fiecare zi...

... Şi'n ziua aceia... Era singură cu Spahiu şi cu Mamia...

Faţa Daliei era un complex infinit de suferinţi nevăzute...

Deschidea, obosit, ochii, arare... Şi'ntr'un târziu...

... Scoase din sân o scrisoare...

Cea mai dragă... o ţinea în sân, de două luni.

— Stai jos, lângă picioare, Spahiu... Mamia, ascultă Mamia... vin mai aproape şi ascultă, Mamia...

Şi citi, aşa cum ţi-ai desface carnea fibră cu fibră, toată carnea de pe trup şi ai risipi-o în vânt...

Întâi patru versuri, scrise mărunt pe colţul scrisorii...

In cea dintâi toamnă, care urmase verii aceleia le scrisese Dalia...

Şi şiovele trémurau, de par-c'ar fi fost scuturate în văzduhul lunii Noembrie, de cele din urmă frunze cari cad.

In văzduhul lunii Noembrie, liniştit, şi de o limpezime tragică, grea de melancolii sfâşietoare:

... „Afară'i toamnă, frunza împrăştiată
Iar vântul zvârle'n geamuri grele picuri,
Şi tu citeşti scrisori din roase plicuri
Şi într'un cias gândeşti la viaţa toată"...

Ora 11. *29 Iunie*

Imi tremură mâna...

Trupul îmi tremură...

Imi tremură sufletul...

Tot sufletul îmi tremură, cum tremură în ziua aceia, carî a trecut de un an, şi'n toate zilele anului care să închee.

Ziua noastră pe mare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc

...Să o sărbătorim în sufletele noastre, cari în veacurile clipelor dintr'un an, nu s'au despărţit o clipă".

Auzi tu?.

Lângă neasemuita frumuseţe a gândului acestuia stă sufletul meu îngenunchiat şi lângă tot ce a fost şi n-o mai fi, frumoasa gândurilor mele...

Vezi tu, paradisul gândurilor mele, s-apropie ceasul când, acum un an, cercà să se deprindă, de la ţărmii sufletului meu, barca de opal...

E ziua când pe apa de safir, porni plutind, grea de fericire, grea de lacrimi, — barca de opal.., cu noi într'ansà, îmbrăţişaţi sălbatec.

Incotro?

De la ţărmii sufletului meu, în neant, pe ape fumurii.

Te legănà uşor...

Te purta pe tine...

Şi-atât era de ajuns...

Simţi tu cât de desmerdător — uşoare desmerdări nesimţite — te-a legănat în ziua aceia şi'n toate zilele de-atunci, barca de opal, pe apele sufletului meu!?

O ziua aceia!

O văd limpede — o zi de cristal: un infinit de limpez în albastre.

Ţi-aduci aminte?!

Şi marea!..

O marea!...

O cuprindeam toată în sufletul meu...

Ritmà — palpit percipitat — ca un sân învins de doruri

Eram în prajma casei tale, la ceasul acesta, pe ţărmul pustiu, singur, numai eu. Şi a trecut de atunci un an...

Vorbe omeneşti nu pot zugrăvi ce chaos răsturnat era sufetul meu.

Şi marea!

O! marea!

Era liniştită — o linişte sugrumată — ca după naufragii...

revistatransilvania.ro/mdrr_1901-1932

Şi'n chaosul albastru cari pornia de lângă glesnele mele, mă simţeam atras, cufundat de par-că dincolo de faţa mării, pornea nemărginirea care 'ncepe la spatele irisului ochilor tăi.

Mă simt şi acum, aşa cum eram atunci...

Am în mine golul înfiorător cari mi se coborâse pe suflet...

Mă simţiam aşa.. cum să-ţi spun ?!. ca'n faţa morţii, ca'n faţa nemărgenirii, ca'n faţa lui Dumnezeu...

O! dacă ţi-ai putea da tu sama vre-o dată de tot ce-a fost numai atunci, în clipa ceia, în sufletul meu, pentru tine!...

...Şi când m-apropiam, pas cu pas, de pragul casei tale!...

Fie care pas era o vecie de senzaţii...

O drumul acela!.

...Care semănà cu o prăbuşire în genuni!.

Cu o îngenunchiere la porţile cerului...

Cu ruga cea dintâi!.

Cu durerea cea din urmă...

Cu fumul unui vis care a fost ori... n'a putut să fie...

Mă văd prin limpezimea zilei păşind pe malul mării nesfârşite, orbitoare...

Şi, nu mai simţeam nimic!.

Imi dădeam seama numai că tremur...

Simt şi azi cum tremuram...

Şi cum am atins cu umbra piciorul zidului...

Şi, când am pus piciorul pe piatra de la intrare...

Am păşit atât de greu...

Purtam cerul pe umerii sufletului, şi pe umerii trupului toate durerile pământului, şi toate desamăgirile...

Şi nu ştiu ce a mai fost, în raiul care năvălià din ochii tăi din sânul tău, din poală de la tine.

...Şi-acum, tremurând îţi scriu şi privesc, cu sufletul îngenunchiat, zarea amintirilor de atunci... A trecut un an...

Şi, e ora 1.

Marea părea o veşnicie de cristal, pasionstă.

Tu — o simfonie de spumă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Şi, lacrimi, o diademă de lacrămi pe fruntea zilei deatunci şi pe glesna frumoasei care a înflorit pe un ţărm pustiu de mare...

Şi: sufletul meu: o lacrimă mare, imensă rostogolită în poala reginei care stăpâneşte goana zilelor mele...

Să mă smulg...

Ia!, bate acuş clipa cea mare!... Clipa care a trecut de acum un an..,

Şi sunt singur...

Tu ?...

Ce faci oare acuma, tu, paradisul simţurilor mele?...

Să plec, să fug, mă doboară singurătatea asta...

S!...

Ingenunchim lângă altarele zilei de atunci...

Ss!.

..Mi-am plecat fruntea în poala reginei care prezidează egile uitări, suverană despotă peste regatul amintirilor...

Ia!. ascultă!.

...Aud cum se desprinde barca de opal de lâogă ţărmii zile de-atunci şi o simt, cu tine culcată leneş în fundu-i căptuşi cu dorurile mele, pornind pe apele sufletului meu şi'n largul nesfârşit al mării...

Ia!...

S... ss... sss!.

.... — ...Scrisoarea asta... răpitoare...

...Sufletul meu: o lacrimă mare, imensă rostogolită în poala reginei..

Fumul unui vis cari a fost...

...Şi, cu ochii închişi, cu faţa crispată, muşcând cu dinţii, obosit, buzele albe si arse, cu o sforţare care risipeşte celei din urmă puteri, crescù glasul în cari se rostogoleau ecouri cutremurătoare:

...Dac-aş putea să mă 'ntorc încodată, numai odată, pe pragul zilelor de atunci!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdu1901-1932

— Spahiul. S-aşterni crini şi „marechali în barca de opal". Să-mi pui scrisorile acestea lângă cap... Şi să dai *drumu* pe mare bărcii de opal...

Să-i dai drumu pe mare...

Ascultă Spachiu, dacă va reveni după ce voiu fi plecat, să-i spui... că l-am aşteptat... că n-am mai putut aştepta... Şi am plecat...

...Am pornit pe mare...

...Cu barca de opal...

...Mamia! unde eşti mamia?

Ascultă, mamia, ascultă!... Scrisoarea asta mi-a scris-o unul care m-a iubit, căruia m'am dat şi care m-a uitat. Poate m-a uitat.

Să-i spui... Nimic să nu-i spui, pentru că doare şi sunt dureri cari omoară... să-i spui... dacă n-o fi murit şi dac'o mai veni, să-i spui...

...Să-i spui c-am murit zâmbind imensei crisantheme pale... şi amintirilor de atunci...

...Şi că petalele florii nemuritoare tremurau pe orizontul clipei mele din urmă, aşa, ca odinioară pe cerul ca-şi boltia nesfârşirea peste parcul slendid frumoaselor zile...

...Spune-i cam mnrit zâmbind spre parcul frumoaselor zile...

...Nu uita să-i spui c-am murit zâmbind aşa cum zâmbeau atunci când am plâns înserarea celei din urmă zile de la Aranjuez...

Să-i spui... c'am murit mamia...

— Dar nu vei muri Dalia. Tu trebue să trăeşti. Nu vei muri Dalia, trebue să trăeşti!...

— O! cum aş fi vrut să trăesc! şi eu, şi el şi copilul...

— Vei trăi Dalia şi tu, şi... şi care copil?. Vei trăi...

— Doar în amintirea ta, mamia...

...Ajută-mi, mamia... Să mă ridic... Haidem afară... Haidem în parc, pe ţărm... Haidem pe mare... departe... mamia... Vorbea slab, tremurat, stins., rar, abea şoptit...

• •

Din uşa casei albe, în lumina amiezii de lunie, marea părea

Muzeul Digital al Romanului Românesc

o nefârşire orbitor de albastră, ca un suflet care moare conjurat de toate visurile sale...

Cu braţul stâng cunună în jurul gâtului mamiei, călătoriă în depărtări necunoscute, sufletul Daliei...

Privirile-i se cufundară departe 'n neantul de safir al mării

Ochii i-se măriseră înfiocoşat...

Căutau o umbră care se cufunda 'n mare..,

...Era numai ochi, ficşi, grozavi, fumurii, ca nişte profunzimi în ţări fără soare...

Vedea ce fusese.,. Şi, voia să vadă ce nu era...

Ochi tragici ca doi luceferi ce luminează nopţile din împărăţia morţii...

...Stă drept, nemişcat, rece, funerară ca o colonadă de marmoră albă de pe cari au lunecat de mult privirile ochilor adoraţi şi ghirlănzile de trandafir cu cari o 'ncunuau, primăverile, odinioară...

— Mamia, co-lo... departe... departe... pe mare... unde se strâng în braţe marea cu cerul... departe... mamia... văd fluturând... aşa... ca legănarea unei aripi rupte... aşa, mamia.. o floare albă., una singură... cari răsare, câte odată între altarele unui suflet... şi, vine,. mamia... o mână pe care o laşi să smulgă dintre altare, floarea, şi s-o arunce, mamia,. pe drumuri streine,. moartă,. stingheră... sfărmată... mamia..

...Mamia!. Mamia !. încet, încet... nesimţit... uşor... mă leagănă barca de opal... nşor... nesimţit... încetişor în braţele lui..

...Spun-i... mamia... că... cel. din. urmă... zâmbet... a... plecat... cu... ba-r-ca... de... opal... departe... pe mare...

— Cui să spun, Dalia?.

— Cui?... ma... mi... al... uită-te... pe ţărm şi... pe mare... Spahiu!. Să-i spui că s-au prăvălit într'o zi, peste mine, oa te amintirile.

Şi-am murit îngropată sub parfumul lor...

...O svâcnitură uşoară ca unui val sugrumat...

Şi...

...Două lacrimi încremenite, în colţul genelor; nu se rostogo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

liseră, ca să nu strivească zâmbetul din urmă care se desprinsese şi pornise pe mare, spre barca de opal...

Dalia murise...

Dalia zâmbea...

...Moartea-i încrustase pe faţă zâmbetul pe cari l-ar schiţa, invizibil, un suflet omenesc, dacă, i-ar trece pe la picioare, în clipa din urmă, pe o apă lină, fără grabă, umbra amintirilor cari i-au făcut dragă, viaţa, de mult, odinioară...

Mamia înpietrise...

...Ş-afară, aproape, rezemat de pereţii casei albe, „Spahiu" plângea...

Cutremurător plângea...

Pe apă. aproape şi 'nlargul mării, cât ochiul poate prinde, nimic nu se zărea...

...In port, departe, ca'n alte lumi, acoperit, sirena unui vapor, întâmplător, fluerà...

„Sentir l'infinie volupté du neant"
— Mirbeau-Le Calvaire —

...Şi 'ntre scrisori, rătăcită par'că la 'ntâmplare. o foae smulsă dintr'o carte... Smulsă şi boţită:.

Lessing Der Freigeist.

Şi un şanţ ascuţit săpat cu unghia sub rânduri...

Şi o 'mpletitură pe marginea paginei, în preajma lor, o 'mpletitură ciudată de linii subţiri şi groase, sigure şi tremurătoare, spune ceva din îndurerarea care copleşise pe Dalia 'n preajma lor... A dese ori viaţa 'ntreagă atârnă de o clipă...

Mă zdruncină gândul...

Ascultă! Ce va fi gândit Dalia?!:

...„Es giebt gewisse Dinge, woein Fraueun zimmer immer schärfer sieht als hundert Augen der Mannpersonen"...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

..La vie, avec ses soins, son bruit, se objets distrayants et falots, son tumulte, son va et-vient, séme toujours quelques disparates entre les coeurs les plus tendremet unis, La mort les enléve comme le vent egalise les sables en passant. Autour du lit où elle e'tend ses alles, il n'y a plus place que pour l'amour...

— Edourd Rod — L'ombre s'etend sour la montagne —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1922

Şi.. după aceia...

când se'mplineanu douăzeci de ani de la coborârea în pământ a Daliei, într'o'nserare copleşită de taine, cu cea din urmă lovitură de daltă smulgeam unui bloc de marmură de Pentelie, chipul ei, copleşit de visare, vibrarea uşoară a trupului desăvârşit şi candid...

Era cea de a doua statuă a vieţii mele :

„Nădejdea care nu poate să moară"...

Credeam că'n marmura mea va prinde într'o zi să bată inima Daliei...

Douăzeci de ani — clipele a două zeci de ani, atâta mii de clipe — plecat cu sufletul peste marmura de Pentelic, trebuiau să'n făptuiască minunea cea mare...

Ingropasem în marmură nădejdea care nu poate să moară...

Şi.. au trecut zece ani de când n'am mai văzut statua nădejdii care nu poate să moară...

..Când, două zeci de ani, ţi-s'u risipit pe unduerile trupului ei, sfărămăturile nădejdii cari sfărâmându-se în fiecare, zi, se refăcea, în fiecare zi, mereu...

..Două zeci de ani...

— Şi,..

— Marmura, mi-a venit după moartea Daliei.. un bloc de Pentelic şi altul de Carara.. Le comandase, pentru mine, Dalia.. Şi veniau, ca două lespezi dint'un mausoleu sfărâmat, purtând pe luciul mărmorei albe, urmele îngenunchelilor pe cari li-au lăsat, păreri de rău, odinioară...

Şi Dalia,.. coborâse în pământ, Dalia...

Şi,.. şi.. să mergem să vedem statua pe-care am lăsat-o aici acum 20 de ani...

Marmura asta este trupul unui suflet care pribegeşte cu barca părerilor de rău, pe apa amintirilor...

Un chip sfâşiat de extaz mistuitor...

Şi-un trup diafanizat în marmură, plecat uşor înainte şi spre pământ, ca un suflet care ascultă în prăpăstiile vieţii glasul amintirii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Dalia era zâmbetul primăverilor cerului rătăcit într'o mână de țărână...

Dalia...

o! Dalia!...

Dar la ce bun, scump călătorule străin!?

Să mergem.. să vedem statua nădejdii pentru care am călătorit până aici, pe jos, zeci de kilometri, ars de soare biciuit de vânturi și de ploi.

Să mergem să-mi închin fruntea...

O! zâmbetul primăverilor cerului, pe fața Daliei!..

Nu poate să-mi topească, zăpada pe cari ani mi-au fulguit-o în creștet și pe tâmple, zăpada pe cari anii mi-a grămădit-o, troeni, peste insulele de crini presărate'n sufletul meu, ca norișorii albi, în amiezile verii, pe cerul albastru...

Zâmbetul primăverilor cerului!..

..Și porniră spre casa de sticlă uitată'n umbrele codrului nestrăbătut, pe urmele peste cari vremea cernuse zece ani de pulbere fumurie, ușoară. Praful vremei care s-asterne mereu, coperind tot ce a fost, tot ce va fi, cu o lespede diafană, nesfârșită de mormânt etern...

Și casa de sticlă purta o mantie groasă de iederă'nflorită...

Și sub verdele viu și fraged, se zărea, ca niște solzi de aramă, frunzișul pe cari toamna din urmă îl smulsese de pe fruntea pădurii...

Și sub frunzișul toamnei dir urmă, scheletul mantiei de ederă din vara trecută, nu se vedea, dar era peste frunzișul altor toamne, cari înpodobiseră cu inimi de aramă, cu inimi de aur, cu frunze de rugină, cu solzi de rubin casa de sticlă, care cunoscuse îmbrățișarea zadarnică a mantiilor de iederă înflorită'n fiecare vară...

Și, cu mâni care tremurau ca ramuri goale sgâlțiate de o vijelie năprasnică, pribeagul, smulse stratificația vegetală a anilor morți, și cu ochii închiși, deschise larg ușile, larg...

Năvăli sfâșiind întunericul, lumina zilei de vară...

Și'n penumbra care se statornici — o penumbră ușor rubinie ca sub un coplot de cristal peste cari ar trece lin uu val de sânge, albul marmorei prindea aspectul trupului viu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Şi tremurul umbrelor de afară, rătăcit fugar pe trupul statuei da senzaţia unor mişcări reţinute...

Şi.. n jurul mijlocului unduietor, şi'n jurul picioarelor, deasupra glesnelor, dormeau strâns încolăciţi, o viperă cu puii, ca un colan de smaragd, ca două minunate brăţare...

— Pribeagule! iată imaginea lui Dumnezeu coborâtă pe pământ, aici, în lumea asta de taine!..

— Dalia! Dalia! Deci, singură, aici Dalia.. aşa ca'n parcul imensei crisantheme.. Goală ca'n barca de safir... O!.. frumoasele zile! splendid frumoasele zile.. au revenit...

Dalia! Dalia, Dalia!..

De ce mi s-au cufundat, în suflet, fără amintire, crinii, plecaţi pe umeri tăi, crinii cei dintâi?.

De ce am luat pe Sanda dela Priporeni?

De ce te-am ucis pe tine, Dalia?

De ce-am mai putut trăi de atuncea până acuma?

De ce?

De ce?

De ce???. De ce!

Mă 'ntreb, în fiecare clipă, de atâta vreme, mereu, în fiecare clipă.. Şi-nu-mi pot răspunde

Dece?! Dalia! Dalia!.

De ce?! Atâtea întrebării cari rămân fără răspuns, pentrucă li s-ar putea da nesfârşit de multe răspunsuri.

..Şi ca o litanie barbară care a năruit bolta templului' sub cari a răsunat sfâşetorul ecou, vorbele pribeagului se risipiră la picioarele statuei şi porniră să se cufunde, sfâşietoare şi zădărnice, pe cărările pădurii nepăsătoare...

Şi-o'nbrăţişare frenetică strivi trupul de, ţărnă...

O 'nbrăţişare nesfârşită ca nădejdea care nu poate să moară, încolăci trupul de ţărnă în jurul trupului de marmură albă.

Şi acum colanul de smaragd şerpuia spre mâna care purtase odinioară dalta...

Vipera simţise, caldă, carnea vie... Şi vipera muşcă.

— Pribeagule, „Nădejdea care nu poate să moară, este tulburătoare şi senină ca floarea cea mai frumoasă care-şi va întinde potirul din urmă să soarbă, pentru ţărna pământulu mort, cea din urmă rază de soare. — Pribeagule!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Pribeagule!. Marmora asta de Paros îţi va da o celebritate târzie... glorie fără seamăn.. Triumful...

...Şi Pribeagul se prăvăli lângă soclul nădejdii cari nu poate să moară... Şi statuia se prăvăli lângă dânsul şi-şi frânse trupul în două...

— ...Scump... s...s tre-i-nu le ...călător... în ţara îmensei crysantine pale... pe barca de safir... soseşte... înflorit parcul frumoaselor zile... se cufundă... a venit... şi... se cufundă... mereu...

Şi-mi pare, cu cât se cufundă 'n depărtări această insulă'n florită a sufletului meu — un vas fantomă plutitor pe valuri fumurii.

Se tot cufundă 'n depărtă·i ..

Rămân de ei, tot mai departe...

Şi coperit, de neguri tot mai dese, sufletul meu cată către dânsul şi-abea-i mai zăreşte fluidele contururi.

Şi'nir'o zi se va fi cufundat în oceanul de fum care ţărmue infinitul — vasul fantomă...

Şi pe valuri, îmi strigă un glas:

— Să nu ucizi!

— Am ucis... Pe Dalia Polichronidis... am gâtuit cea din urmă minune a cerulni... Eu ... am ucis-o...eu... şi cufundat în mine.. rătăcesc, în van. de-o vecie... pe drumurile lumii... ca să ispăşesc... ca să ult...

Şi... Pribeagu murise, trudind să prăvale cu mâini tremurătoare, lespezi grele, cari copăr morminte sortite să rămână cetluite de apururi...

..Mormintele de sub bolţi năruite între zidurele bisericei arse..

..Işi clintiseră ploeapele de piatră, ca să-i soarbă sufletul în ele. Şi sufletu-i risipit în jerbii de fum, alunecă nesimţit, sub lespezile grele.

Şi lespezile huruiră coperind mormintele...

Şi-atâta fù...

...Mormintele din biserica arsă îşi recuceriră tăcerea eternă...

Şi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi'n preajma lor, ca un mauzoleu al zădărniciei — Nădejdea care nu poate să moară" — ., zăcea ridicul în ţărână ca un vas de lut. netrebnic.

Statua perfectă, turburătoare şi senină părea un suflet neîmpăcat de marmură splendidă, plecat de o vecie, să soarbă prelung din apa fericirii pe cari gură omenească n-o poate gusta, şi care se necase într'ânsa în clipa supremă fără să fi putut gusta.

Şi'n jur.. zăciau risipite şi mute scrisorile lor, ca nişte acorduri moarte dintr'o orgă sfărâmată...

...Scrisorile zăceau risipite în jur... ca nişte... fâşii sdrenţuite din cămaşa unei mucenice fecioare, sfârticată de bestii în arene pentru că a respins patul cezarului.

Privite cu ochii abia întredeschişi păreau penele unei păsări mari albe, coborâtă din ţările visului şi sfâşiată, în ţărâna pământului, de o fiară necunoscută...

Şi barba Pribeagului era albă. Albise într'o singură zi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

„...Les litanies de Chrysis chantaient brusquement en lui: „Tes mains sont comme deux fleures de lis, d'où se penchent tes doigts, comme cinq pètales..."

. . . . . .

Claude Farrére — Les mains Flètries

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

Cadavrul Pribeagului sta întins lângă marmora rece...

Pădurea fremătă uşor ca strânsă în braţele unei adieri sfioase...

Pe frunzile vârfurilor tremura sfărâmată lumina nesfârşirilor... Intre fagii puternici, şi stejarii bătrâni, câţiva mesteacăni albi, subţiri, eleganţi.

Pe faţa bătrânuiul se statornicia o stranie înseninare., care năvălea din tainele codrului, din naltul cerului depărtat...

Ultimul efort de voinţă se pierduse în sforţarea care dusese un braţ spre buzunarul hainei, dedesubt...

Streinul îngenunchie...

Şi din buzunarul hainei desfăcute scoase o scrisoare nedesfăcută cu colţurile roase, boţită, schingiuită de chinul unor degete omeneşti cari n'avuseră puterea s'o deschidă...

Pe un colţ scria, cu slove mărunte, tremurate: A lăsat cuvânt Sultana dându-mi scrisoarea asta să v'o trimit după ce o fi murit şi să vă rog să n'o citiţi decât în ziua morţii... A scris-o, cu ochii pierduţi pe mare, când cobora înserarea...

Şi-a doua zi muri „Spahiu"...

Şi-alături: o am de când am fost la casa albă, din care pornise pe mări, de două luni, slcriul Daliei... Şi n'am deschis-o... Ce puteri trebuesc unei vieţi umane...

Şi cum sta'n genunchi, călătorul cel strein, rătăcit în largul lumii, desfăcù sfios scrisoarea şi prinse a citi cu'n fiorări înglas, la urechea mortului, lângă genunchii marmorei nepăsătoare, care, era, aidoma, Dalia Polichronidis, aşa cum aspira infinitul, sub plopii mari din Priporeni, într'o primăvară de mult odinioară...

Ca un preot straniu, care deslueşte la capul unui mort, versete bizare dintr'o evanghelie necunoscută...

Cù glasul greu de lacrimi citea bizarul preot...

Pe faţa Pribagului trecu o tresărire vagă, poate umbra unei suferinţi...

Poate: un ecou rătăcit din freamătul pădurir, ori o tremurare sfărmată din lumina nesfârşirilor...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

Lui Niculai Pribeagu
Dalia Polichronidis,
din pragul veciei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Peste sufletul meu coboară înserarea cea din urmă...
Mă simt murind...
S-a cufundat în neant steaua imensei crisanteme pale..,
E'ntuneric în ţara nefiinţei, pe mările de păcură...
Adio !...
Mă simt murind copleşită de sfâşieri nesfârşit de triste...
Adio !...
Moare cel din urmă ecou, risipit pe marmora scărilor...
Adio !...
O ! Să mă pierd în nesfârşirea ochilor tăi !...
Să rătăcesc pe drumuri înflorite risipite'n infinitul sufletului tău...
Ce 'ntuneric groaznic...
... Pe mări de păcură...
Fără zâmbet... fără valuri.. în ţara nefiinţei !...
Intr'o zi vei simţi căzându-ţi, la picioare, sfărâmat, ecoul, nesfârşit de dureros, al celui din urmă adio !...
Adio, pe cari, vie, sufletul meu nu şi l-ar fi putut smulge niciodată...
Adio !
Sufletul meu...
Eu eram trupul şi tu, sufletul meu...
Şi într'o zi, sufletul meu, s'a cufundat în pustiul zărilor...
Şi, singur, trupul meu s'a destrămat în neant...
Aşa cum îl simţeam topindu-se în legănarea bărcii de safir...
Adio !
Mă simt murind...
Mă simt murind cu nădejdea...
O ! Nădejdea cari nu poate să moară !...
... Nădejdea că voiu mai auzi, uşor, ecoul paşilor tăi precipitaţi pe scările de marmoră cari duc la porţile casei albe...
Ascult, pierdut ecoul paşilor tăi... şi-l aud răsunând sub bolţile sufletului meu... tot mai eeparte, tot mai pierdut, departe, departe...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

I. I. STOICAN

Mă simt murind...

Copleşită de sfâşieri nesfârşit de triste...

...Am smuls de pe cerul frumoaselor zile, steaua imensei crisantheme pale ca să-mi lumineze drumul călătoriei nesfârşite pe mări de păcură, în ţara nefiinţei...

...Poate voiu zări undeva pe malurile veciei o rază din parcul frumoaselor zile...

Mă simt murind...

Şi ca un funigel alb, obosit, care pribegeşte pe întinsul unui câmp nesfârşit coperit de ape, căutând, zadarnic, potirul din cari s'a ridicat odinioară, — sufletul meu, rătăcit în pustiul lumii, călătoreşte trudit spre parcul frumoaselor zile şi... nu-l află nicăiri în pustiul vieţii pământene...

Adio:..

Coboară'nserarea pe mare..

Cea din urmă 'nserare...

Coboară 'nserarea pe sufletul meu, grea de umbre nesfârşite...

Adio...

Văd trecând vaporul cu trupul meu ne 'nsufleţit pe cărarea de valuri pe cari, alunecam, odată, amândoi, cu barca de opal..

Trupul meu neînsufleţit, troenit pe bord de crini şi marechali, pluteşte înc 'odată pe cărarea de valuri..

Cu barca de opal...

Crini şi mareşali pe cari nu mâna ta i-a aruncat pe bord...

Cărarea mişcătoare de valuri mă duce departe pe drumul din urmă.

Adio...

Coboară înserarea...

Coboară şi mă desparte de tine.., infinitul meu de visuri şi de doruri...

Te sărut, cu buze pe cari mi-le simt îngeţând.

Aş vrea să te mai sărut dar mă simt desprinzândumă de pe buzele tale şi cufundândumă în neguri fără zare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransvaria.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaro.ro/no11901-1932

Altaïr: Qui est ce monstre sans tête, qui marche le premier, à grandes enjambées ?..

Polichinelle: Entête, l'home sans tête ? Tu le connais, mon ami, c'est la Vie...

— Romain Rolland: Liluli

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdrl1933_1934

Coborâse 'n serarea...

Culmele codrului se scăldau într'o poveste de aur, care risipea jerbii prin luminişuri, împleticindu-le capricios, pe după fiecare frunză, pe după trunchiul fiecărui arbore...

Ici-colo-ţârâia uniform un greer...

Lăcuste grăbite săreau scurt, ritmat, de pe un fir de iarbă pe celălalt.

Un brotăcel vola să cânte, undeva, înfiripând un cânt de cioburi şi de hârburi. Şi peste, sgomotele mici pe care şi'le face ca să n-adoarmă, pădurea şi coboră liniştea cea mare care premerge concertului de sară.

Ion Amaru, sta cu capul adânc plecat în pământ lângă picioarele lui Ion Pribagu, cu degetele atingânpu-i călcâile.

Părea unul prelungirea celuilalt...

Auzi deodată în poiană vecină, pârâituri de vrescuri rupte şi-un glas care parcă citea cuiva dintr'o carte...

Dar privi într'acolo...

Şi glasul mereu s'apropia...

— Ascultă, Miu! Sunt multe taine în cartea asta de poveşti persane...

— O mie şi o zi

— Da.. una însă îmi surescită curiozitatea pân la paroxism. ascultă sfârşitul...

...„După un an de căsătorie Prinţesa Şeheristany născu un copil care strălucea ca ziua... Regele Ruzvansad, fericit că are un copil pe carl i l-a născut prinţesa asta fermecătore, mulţumea cerului, fără încetare. El era la vânătoare când i se aduse vestea cea bună. Porni goană la palat ca să-şi vadă copilul, pe care mama îl ţinea în braţe dinaintea unui foc mare...

Ruzvanşad luă prinţisorul şi dupăce îl sărută cu nesfârşită delicateţă de frică să nu-l tulbure, îl dădu reginei, care-l aruncă în foc... Şi, deodată, focul şi copilul, dispărură“...

Nesimţit, s'apropiaseră de locul în care nimeni nu bănuia că poate fi îngropată de atâţia ani o tragedie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
romanulromanesc.ro/ro/1901-1932

O fată de vre-o 18 ani cu un băet, deopotrivă-i...

Priveau, cufundat, amândoi în carte...

— Ce-i asta, Miule? întrebă fata ridicând ochii şi poposindu-şi-i brusc pe faţa lui Ion Amaru care se ridică 'n picioare...

— vă spun eu ce-i asta, Domniţă. Priviţi! ce-i aici, asta-i!

— A!

— A!

Exclamară copii aproape ţipând

— Hai să spunem mamii

— Da! Să vestim prinţesii Kneaghina.

Şi porniră goană, la vale, spre drumul care ducea la *curte*.

...Iar Ion Amaru, se desprindea cu capul gol din negurile nopţii, care se revărsà ca o mare de pământ topit, peste văile iniştite, şi tremurător, ca o umbră, năzuià, la luminiş, spre culmile codrului, unde, mai licăriau, sus, câteva raze 'n agonie

Şi murmură răspicat, dojenindu-se par'că:

— Nătâng! Mi-am uitat de drum! ce zi lungă. Ca un an, ca o viaţă, ca o vecie.

Se făcuse ziuă...

Luminà năvălea ca 'ntr'un cosciug printre draperiile superbe.

Vlad Întunericu, alb şi tremurând se ridică din fotoliu.

Şi spuse cu glas extenuat:

Aici se terminà manuscriptul acestor morţi necunoscuţi.

Şi Faur răspunse:

— Timp pierdut. Am pierdut o noapte, stupid,

— Nu te supăra. Toată viaţa-i timp pierdut. Indiferent unde-l pierzi şi cum îl perzi.

...Afară, departe, se trezia svonul oraşului uriaş, cu şuet de ape mari care se revarsă peste câmpuri, primăvara...

1 Mai 1920.

FINE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr_1901-1932

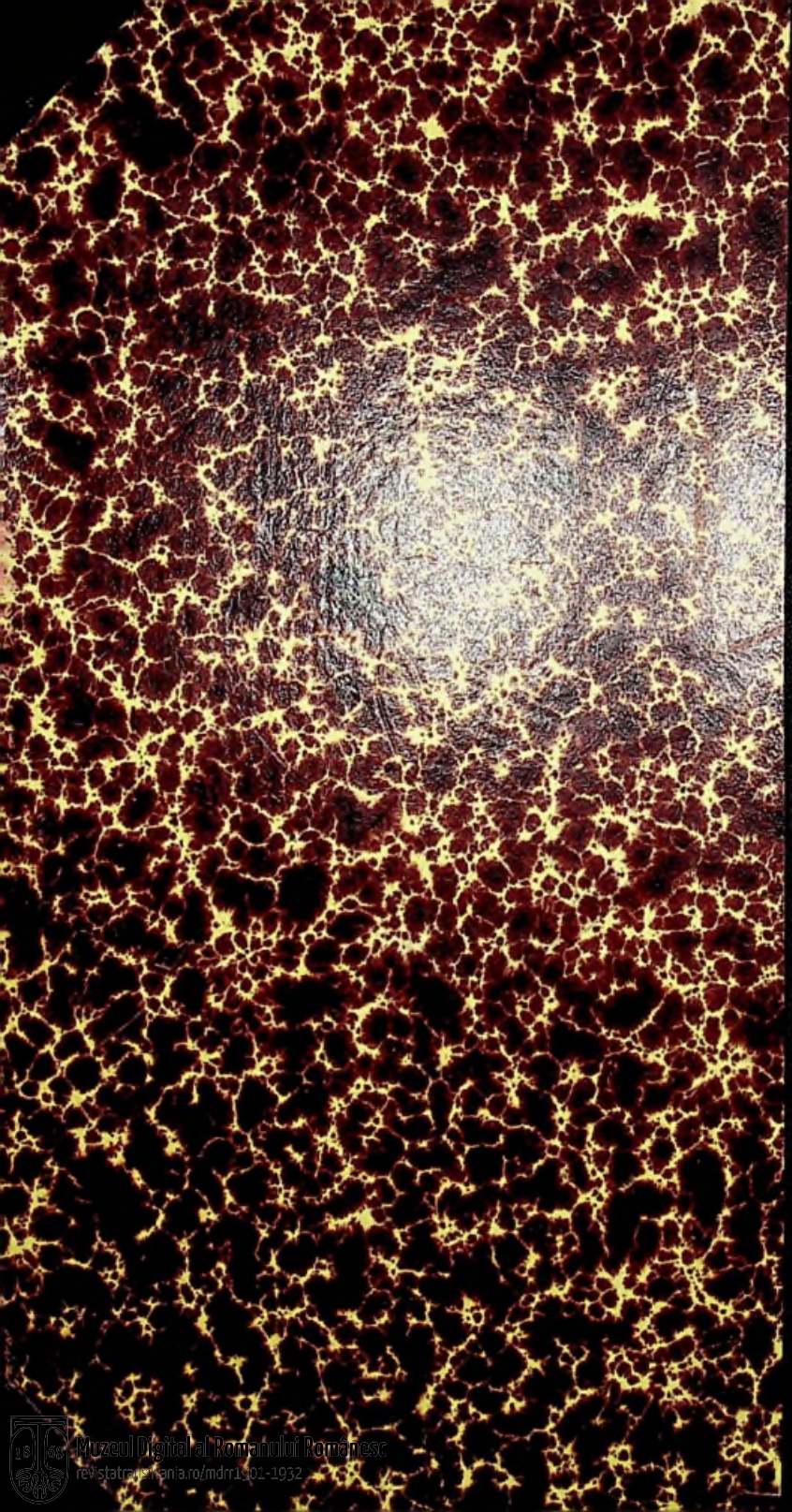
Note cu creionul

Sunt multe greşeli de tipar, deşi s'au făcut numeroase corecturi. Autorul cere scuze Cititorilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revistele românești 1901-1932

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932